

ZBIÓR
RAPORTÓW NAUKOWYCH

**Filologia i kultura:
problemy i perspektywy.**

Szczecin

29.11.2014 - 30.11.2014

Część 1

СБОРНИК
НАУЧНЫХ ДОКЛАДОВ

**Филология и культурология:
проблематика и перспективы
развития.**

Щецин

29.11.2014 - 30.11.2014

Часть 1

УДК 37+082
ББК 94
Z 40

Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour»

Druk i oprawa: Sp. z o.o. «Diamond trading tour»

Adres wydawcy i redakcji: 00-728 Warszawa, ul. S. Kierbedzia, 4 lok.103
e-mail: info@conferenc.pl

Cena (zl.): bezpłatnie

Zbiór raportów naukowych.

Z 40 Zbiór raportów naukowych. „Pedagogika. Teoria. Praktyka.„ (29.11.2014 - 30.11.2014) - Warszawa: Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour», 2014. - 104 str.
ISBN: 978-83-64652-73-8 (t.1)

Zbiór raportów naukowych. Wykonane na materiałach Międzynarodowej Naukowo-Praktycznej Konferencji 29.11.2014 - 30.11.2014 roku. Szczecin
Część 1.

УДК 37+082
ББК 94

Wszelkie prawa zastrzeżone.

Powielanie i kopiowanie materiałów bez zgody autora jest zakazane.

Wszelkie prawa do materiałów konferencji należą do ich autorów.

Pisownia oryginalna jest zachowana.

Wszelkie prawa do materiałów w formie elektronicznej opublikowanych w zbiorach należą Sp. z o.o. «Diamond trading tour».

Obowiązkowym jest odniesienie do zbioru.

Warszawa 2014

ISBN: 978-83-64652-73-8 (t.1)

"Diamond trading tour" ©

SPIS /СОДЕРЖАНИЕ

SEKSCJA 22. FILOLOGIĘ. (ФИЛОЛОГИЧЕСКИЕ НАУКИ)

1. Лепьохін Є. О.	5
ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЕСТЕТИЧНОГО ЕКЗИСТЕНЦІАЛІЗМУ: ДЕФІНІЦІЇ, ПОНЯТТЯ, ПОЕТИКАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ	
2. Маслій І. А.	12
ЖАНРОВЕ РІЗНОМАНІТТЯ РОСІЙСЬКОМОВНОЇ ПРОЗИ Г. Ф. КВІТКИ-ОСНОВ'ЯНЕНКА НА СТОРІНКАХ ВИДАННЯ «ЛИТЕ- РАТУРНАЯ ГАЗЕТА	
3. Mirtskhulava L.V.	17
THE PECULIARITY OF MODERN GEORGIAN PROSE /FROM POSTMODERNISM TO PRESENT/	
4. Гурская Л. И.	20
ГОРОДСКОЙ МИФ О СТАМБУЛЕ И ЕГО ОТОБРАЖЕНИЕ В РУС- СКОЙ ЛИРИКЕ НАЧАЛА XX ВЕКА	
5. Задорожна О. С.	24
СТОСУНКИ ЛЮДИНИ І ПРИРОДИ У ПОВІСТІ МИХАЙЛА КОЦЮ- БИНСЬКОГО "ТІНІ ЗАБУТИХ ПРЕДКІВ"	
6. Литвиненко И. Ю.	29
METHODS OF TEACHING ENGLISH READING OF TECHNICAL SPECIALTIES STUDENTS BY INTEGRATION	
7. Сав'юк А.М.	33
ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧО-КРИТИЧНА РЕЦЕПЦІЯ ТВОРЧОСТІ ЛЕО- ПОЛЬДА ФОН ЗАХЕР-МАЗОХА	
8. Чобанюк М.М.	43
ДЖОН ФАУЛЗ: ДИСКУРС ПІЗНІХ РОМАНІВ	
9. Дабагян І. М.	50
ЛІТЕРАТУРНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПЕРЕКЛАДАЧА (НА ПРИКЛАДІ ТВОР- ЧОСТІ ТЕТЯНИ КОМЛІК)	
10. Шпить О. Б.	53
ПРИСВІЙНИЙ ЗАЙМЕННИК <i>ВАШЬ</i> У ПАМ'ЯТКАХ XVI-XVII СТОЛІТЬ	
11. Кривенко І. С., Бабенко О. В.	56
ФОЛЬКЛОРНІ РІЗНОМАНІТТЯ В АНГЛОМОВНІЙ ЛІТЕРАТУРІ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ	
12. Жукова Л.В., Гетьман А.О.	59
ПЕРЕКЛАД ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ З НІМЕЦЬКОЇ МОВИ	
13. Конончук І.В., Королік І. О.	61
ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ НЕОЛОГІЗМІВ	

14. Жукова Л.В., Лехновська А.П. 65
ПЕРЕКЛАД СКЛАДНИХ АГРАРНИХ ТЕРМІНІВ З НІМЕЦЬКОЇ МОВИ
НА УКРАЇНСЬКУ
15. Бudyко Т.В, Сидорук Г.І..... 69
ОСОБЛИВОСТІ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ АНГЛІЙСЬКИХ БАГАТОКОМПОНЕНТНИХ
ТЕРМІНОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ УКРАЇНСЬКОЮ
МОВОЮ
16. Жукова Л.В., Кривенко І.С. 73
ПРОБЛЕМАТИКА ПЕРЕКЛАДУ АВТОРСЬКИХ НЕОЛОГІЗМІВ
17. Карацева Н.В., Гюрджян Н.С., Джагарян М.В..... 76
ПРОБЛЕМЫ ЭКВИВАЛЕНТНОСТИ И АДЕКВАТНОСТИ В ПЕРЕВОДЕ
18. Конончук І.В., Олійник А.О. 80
БІБЛЕЇЗМИ В УКРАЇНСЬКІЙ ТА НІМЕЦЬКІЙ МОВАХ
19. Конончук І.В., Шевчук А.А. 83
МОЛОДІЖНИЙ СЛЕНГ ЯК МОВНЕ ЯВИЩЕ
20. Конончук І.В., Шкута А.В..... 86
ОСНОВНІ СПОСОБИ ПЕРЕКЛАДУ ПОЕТИЧНИХ ТВОРІВ
21. Павловская Л. И..... 90
ЗНАЧЕНИЕ ЗНАНИЯ ОСОБЕННОСТЕЙ СУЩЕСТВИТЕЛЬНЫХ
И АРТИКЛЕЙ НЕМЕЦКОГО ЯЗЫКА НА НАЧАЛЬНОМ ЭТАПЕ
ОБУЧЕНИЯ И В ПЕРСПЕКТИВЕ
22. Попова Л.И. 92
ТАТЬЯНА КОМЛИК: ГРАНИ ПОЭТИЧЕСКОГО ТАЛАНТА ПЕРЕВОДЧИКА
23. Сереброва Л.Н. 95
ПРОБЛЕМА СОЗДАНИЯ СПЕЦИАЛИСТА КАК ЦЕЛОСТНОЙ ЛИЧНОСТИ
(НА ПРИМЕРЕ ПРОФЕССИИ ПЕРЕВОДЧИКА)
24. Шаврузова Д.М. 98
ПРАГМАТИЧНИЙ АСПЕКТ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА ПЕРЕКЛАДУ
НАУКОВОГО ДИСКУРСУ
25. Бойко Ю., Монашненко А. М. 100
КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ СПОСОБІВ ПЕРЕКЛАДУ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ
В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ
26. Крапивкина О. А. 102
О КУЛЬТУРНО-ОРИЕНТИРОВАННЫХ СТРАТЕГИЯХ ПЕРЕВОДА

Лепьохін Є. О.

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри гуманітарних дисциплін
Інституту управління природними ресурсами
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЕСТЕТИЧНОГО ЕКЗИСТЕНЦІАЛІЗМУ: ДЕФІНІЦІЇ, ПОНЯТТЯ, ПОЕТИКАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ

Анотація

У статті здійснено аналіз деяких теоретичних аспектів екзистенціалізму як літературно-художнього феномену. Розглянуто термінологічні одиниці семантичного поля «екзистенціалізм», якими послуговуються під час вивчення даної парадигми. Окреслено ознаки творів екзистенціальної орієнтації.

Ключові слова: дефініція, екзистенціалізм, категорія, література, письменник, філософія.

Key words: category, definition, existentialism, literature, philosophy, writer.

Екзистенціалізм належить до другого потоку літератури стадії художньої модальності неklasичного періоду. За С. Бройтманом («Історична поетика», «Историческая поэтика», 2001), тут ми маємо справу з літературою, яка осмислює фольклор, міф, філософію, попередню літературу. Дискусії щодо того, чим насправді є екзистенціалізм, точаться і сьогодні: чи екзистенціалізм у літературі і філософії – це течія, чи лише напрям у філософії (М. Моклиця) або певна стильова тенденція у письменстві (за Ю. Ковалів)? Сучасна дослідниця з м. Харків Світлана Криворучко аргументовано вважає, що жодна з існуючих дефініцій повністю не відображає, а то й зовсім суперечить природі й квінтесенції цього умонастрою, світогляду, ідеології. Вона розвінчує семантичну значущість кожної термінологічної ланки. Беручи за основу сосюрівські уявлення про синхронію та діахронію, проф. Криворучко стверджує, що літературний екзистенціалізм – це феномен в центрі якого стоїть проблема вибору героєм, а отже, й самою людиною, свого справжнього, «автентичного» Я [3, 20]. Філософський та літературний екзистенціалізм – це дві сторони однієї медалі, де роль медалі виконує поняття «екзистенція». Отож, насправді ці два дискурси відмінні між собою, хоча у них є спільний об'єкт дослідження – людина [3, 57]. «Екзистувати» рівнозначне «існувати»; «екзистувати» здатна тільки людська особина, у цьому її особливість та унікальність, а звідси – лише вона має екзистенцію, що засвідчує І. Лепп [5, 27]. Тому, мовить далі філософ, доречно говорити насамперед про філософію екзистенції, екзистенційну реальність. Флексія «-ізм» в лексемі «екзистенціалізм» спотворює автентичність екзистенції, змінює її параметри й горизонт очікуваних результатів деідеалізації особистісного буття, усуває саме поняття «екзистанта». Її вживання відбувається виключно в антисистематичній площині, без будь-яких тлумачень визначення [5, 59–60].

Російський культуролог В. Трещев доречно зауважує, що формулювання дефініційних визначень «Що таке екзистенціалізм?» повинно ґрунтуватися на розширеному встановленні низки рис, які засвідчують їх об'єднання та інтеграцію в дану культурологічну структуру. Натомість ті критерії, за якими вже традиційно можна встановити приналежність культурологічного феномену до екзистенціалізму, слід залишити без змін [7, 14–15].

Певна розмитість уявлень про екзистенціалізм пов'язана з тим, що його риси або ознаки дослідники відносять в епохах, які віддалені від екзистенціалізму ХХ ст. сотнями років. Проблема полягає і в термінології, бо існують різні похідні визначення від лексеми «екзистенціалізм»: екзистенційний, екзистенціальний, екзистенціалістський. Література екзистенціалізму набула класичної форми у працях французьких письменників, але ті підвалини, на яких зводилися «храми» екзистенціальної естетики, наближені до екзистенціального різновиду дискурсу Ф. Достоєвського, Ф. Кафки, В. Винниченка, В. Підмогильного тощо. Зародження сучасної літератури екзистенціалізму відбувалося у 20–30-рр. ХХ ст., якраз тоді, коли формувалося її глибоке філософське підґрунтя у працях Х. Ортеги-і-Гассета, М. де Унамуно, М. Гайдегера, К. Ясперса, Г. Марселя, частково Е. Гуссерля. Вважаємо, що не буде помилкою іменувати творчість В. Підмогильного й А. Камю у цьому контексті екзистенційною, адже «під екзистенційним мисленням варто розуміти будь-яке мислення, центральним поняттям якого виступає людська екзистенція» [4, 6].

Унікаючи поняттєвої плутанини, означення «екзистенціальний» та «екзистенціалістський» використовують як синоніми (Ірина Куриленко). Звідси й назва одного з методів дослідження екзистенціалістської моделі в літературних текстах, кінотекстах (услід за назвою розділу в «Антології світової літературно-критичної думки» за ред. Марії Зубрицької, Львів, 2002), що ним інколи послуговуються дослідники, де коренем є морфема «екзистенціал». Основними поняттями будь-якої філософії є її категорії, в екзистенціалізмі – екзистенціали, модуси. Леся Назаревич оперує поняттями, де ключовою є категорія «екзистенційності»: екзистенційне світовідчуття, мислення, екзистенційна позиція, екзистенційні риси, мотиви, настрої [6, 6]. Дослідниця також робить поділ між поняттями, результатом чого стає розрізнення «екзистенційності» як усього того, що пов'язане з перебігом людського існування, та «екзистенціалістськості», що має відношення до філософії екзистенціалізму. Актуалізуючи екзистенційні категорії в аналізі літературного твору, Оле-на Чепурна, вслід за Наталією Михайловською, використовує поняття екзистенціалу та модусу буття як синонімічні одиниці і доцільно вважає, що їх потрібно конкретизувати стосовно емоційно-вольових і просторово-часових характеристик [8, 420]. Термін «екзистенціалістська література» вживається стосовно творів, що були написані представниками французької інтелектуальної романістики екзистенціальної орієнтації (Ю. Давидов).

Праць, в яких розглядається понятійно-категоріальний апарат філософії екзистенціалізму та його екстраполяція в художньо-мистецький дискурс, є значна кількість. Майже в кожній з них дослідники вдаються до перелічування ідейних начал та основ цього феномену. Тому ми не будемо вдаватися в уже з'ясовані деталі. З екзистенціальним світобаченням тісно переплітається феноменологічний метод, що ним активно користуються екзистенціалісти. Він допомагає висвітлити сутність та

потреби людини як тіла, соми, що є носієм совісті, моралі, етики, емоцій. Крім того, феноменологічний аналіз станів буття корелюється із детальним розглядом екзистенціалів, категорій того чи іншого стану буття. Ці онтологічні одиниці набувають реальних форм підчас роздумів і «самокопань» в контексті «межових ситуацій».

Завдяки геосоціокультурним ознакам екзистенціалізм можна класифікувати як німецький, французький, російський, український. За доречним зауваженням культуролога В. Трещева, хронологічний апогей розвитку екзистенціалістської думки припадає на три хронологічні типи культури – романтизм, модернізм, постмодернізм [7, 7–8]. Власне літературна творчість А. Камю вкладається у рамки модернізму, так само як і В. Підмогильного. Але вона тісно переплітається з реалізмом, тому часто серед ключових слів до Камю можна зустріти такі референти як «неореалізм», «неореаліст» і т.п.

Що в літературному екзистенціалізмі є власне від літератури, окрім форми та жанрів артикуляції цього філософсько-культурологічного дискурсу? Насамперед, це слово, його багатозначність, здатність разом з іншими відображати думки свого речника. Оскільки в екзистенціалізмі увага зосереджувалася на унікальності окремого індивіда, потрібно було якось зреалізувати у мові цю неповторність через встановлення критеріїв такої індивідуалізації. Ними є наступні категорії, що тлумачаться за посередництвом вже «екзистенціального» слова: абсурд, автентичність, алієнація, біль, буття-у-світі, випадковність, віра, відчуження, вибір, зовнішність, екзистенція маска, нечесність, лицемірство, самообман, свідомість, тривога, турбота тощо.

Отже, формулювання понять здійснюється так, що на перший план висувається питання про спосіб, манеру їх висловлення, диференціювання, монтажу, тобто йдеться про поетику і наратологічну організацію екзистенціального твору, зокрема. Тут, на що вказує проф. Валентина Заманська виникає потреба розрізнити категорії «об'єктивність» і «правда» [2, 31]. У більшості творів, які належать до реалістичного канону, ми маємо змогу спостерігати за героєм та його життєвим досвідом, що автор намагається показати об'єктивно. Натомість прерогативою і метою екзистенціальної парадигми за своєю сутністю є прагнення показати правду у всій її «красі», без будь-яких замовчувань та модифікацій. У реалістичному романі надзвичайної ваги мало звернення до деталей побуту й оточення. Герой таких творів, зазвичай, виконував роль спостерігача, свідка тих історично-побутових справ, в яких його помістив автор-сучасник. Тому романи епохи Реалізму можна сприймати як правдиві документи, що з великою увагою до деталей відтворюють розглянуту історичну епоху [11, 16]. Водночас це і певне соціологічне дослідження на прикладі окремої групи людей, родини або якогось окремого індивіда системи відмінностей та зв'язків з іншими індивідами або групами осіб, що визначають його функціонування у стосунку до суспільства в цілому. Оповідач і герой, обидва живі люди, уповноважені виконувати роль фіксаторів життєвих ситуацій чи періодів в межах тогочасної соціальної системи з подальшою самоідентифікацією стосовно свого статусу у цій системі [11, 17]. І саме екзистенційна діалектика може накреслити схему динаміки роботи процесів осягнення абсолютної правди. Тому письменники екзистенціальної орієнтації до якоїсь міри відкидають наукові положення позитивізму, раціональну сутність законів природи, кількісну об'єктивізацію, принцип історизму, натомість підхоплюють ідею природної фатальності, алогічності історії з її намаганнями схопити і висловити

принцип свободи, вказують на протиріччя між людьми, що здебільшого позбавлені індивідуальності, самотності, властивостей.

Ще однією ознакою, яка відсилає шукати цілком реальні витоки літературного екзистенціалізму у XIX ст., є її психологізм, глибокий психологічний аналіз внутрішніх реакцій, думок, дій, тлумачень, переживань персонажів. Світлана Криворучко знаходить ці джерела у творчості французьких письменників-реалістів поряд із видатними досягненнями у даній царині Ф. М. Достоєвського, котрого на Заході вважають передвісником екзистенціалізму [3, 41–46]. Вона зауважує, що навіть у творах Фр. Стендаля (Анрі-Марі Бейль), у найвідоміших романах Г. Флобера психологічна організація індивіда відбивається на його соціалізації як серед позасімейних інститутів і у відносинах з їх представниками, так і в родинному колі. Тобто екзистенційні доміанти пробуджуються, коли вступають в реакцію із соціальним атомом. Пошуки себе, саморефлексія, самореалізація, зокрема, з'являються, коли опредметнюється страх, смерть; індивід стає «екзистантом».

Також, для літератури екзистенціалізму притаманна притчевість, міфологізація реальності, алегорія. Дослідниця Ї-Пін Он підкреслює, що алегоричний, герменевтичний підхід до інтерпретації художньої дійсності ставить літературу в докорінно другорядне відношення стосовно реальності, що її вона імітує [11, 42]. Відбувається підміна понять, образів, символів, смислів; щоб зрозуміти особливості форми зображення суб'єктивного світу індивіда, слід орієнтуватися в культурному, морально-психологічному контексті епохи, в яку написано твір. Життєвий досвід персонажа корелюється із абстрактною правдою, що її засвідчує епізод, подія у творі. При цьому, на її думку, екзистенціалісти не притримуються алегоричного погляду на зв'язок між філософією і літературою. Тут можна також додати, що й саму філософію екзистенціалізму тлумачать в рамках характеристики системи відмінностей і зв'язків, що дозволяє розглянути функціональну доповнюваність французького екзистенціалізму із німецьким, розподіл функцій між ними, ієрархічну субординацію і т.п. О. Фр. Больнов навіть виголосив у 1947 р. доповідь з такою промовистою назвою «Німецька філософія екзистенціалізму і французький екзистенціалізм». У дефініціях автор вживає поняття хвиля (*Welle*), що позначена тісним зв'язком із теологічним рухом (*theologische Bewegung*) в особі С. К'еркегора. Вона духовно збагатилася завдяки письменникам-літераторам на кшталт Р. М. Рільке з його естетикою модерністської поезії та «модерними» романами «Процес» („Der Prozess“, 1925) і «Замок» („Das Schloss“, 1926) Ф. Кафки.

Але між німецькою філософією екзистансу і французьким екзистенціалізмом є відмінності, які значною мірою полягають в тому, що насамперед французький богоборчий, атеїстичний екзистенціалізм в особі Ж.-П. Сартра є літературним і політичним напрямом (*Richtung*). Гайдеггерівська категорія буття (*Dasein*) в онтології Сартра включає в себе екзистенційні думки, які втілюються індивідом у життя. Тут в нагоді стає А. Мальро, котрий розглядає людину як сукупність її можливостей до себеформування, ідентифікації і водночас, як намагання витіснити, приховати, притупити первісні інстинкти, прагнення підсилені психофізіологічними факторами [9, 236]. Тому, як доходить наступного висновку той же Мальро, марно прагнути скинути з людини маску, що її вона носить, приховуючи справжній свій лик. Оскільки за Сартром «екзистенціалізм – це гуманізм», тому людина вільна (приречена) обирати

таке життя, яке дозволить їй творити власну сутність. Вона ж відповідала за вибір і наслідки, пов'язані з ним. Звідси, філософський екзистенціалізм (М. Гайдеггер, К. Ясперс, Г. Марсель) і літературний екзистенціалізм (Ж.-П. Сартр, А. Камю, Сімона де Бовуар) взаємодоповнюють одне одного. Навіть більше, література екзистенціальної орієнтації зазнала потужного впливу філософії екзистенції, але сформувала власну мистецьку концепцію, яка зосереджена навколо проблеми вибору героя, встановлює жанрову своєрідність своїх творів [3, 57].

З певним застереженням ми пристаємо до думки М. Натансона, котрий стверджує, що немає такої філософської системи як «екзистенціалізм», натомість є низка екзистенціалістських філософів, котрі репрезентують екзистенціалізм у різноманітні способи [10, 117]. Подібним чином слід мовити і про літературний екзистенціалізм, який також є своєрідним мистецьким «синдикатом», представники котрого різних національностей, кольору шкіри, світоглядів. Та саме антропоцентризм, людинознавство, дослідження індивіда в буденному і граничному бутті, в порубіжних ситуаціях, вияв його ірраціональних поривів умовно об'єднує майстрів художнього слова в групу письменників-екзистенціалістів. Екзистенціально орієнтована література як складова частина літератури модернізму стає засобом «метафізичної розради» (Ф. Ніцше) для людини-у-проекції, а літературна діяльність Ж.-П. Сартра, А. Камю, Сімони де Бовуар відображає тісний зв'язок філософії і художньої творчості. І. Лепп коментує даний симбіоз так: «Якби Сартр опублікував лише свій монументальний трактат “Буття і Ніщо” та інші суто філософські праці, то, мабуть, він ніколи не став би таким знаменитим. Саме твори “Нудота”, “За зачиненими дверима”, “Мухи”, “Дороги свободи” розкрили широкому загалу читачів абсурдну екзистенцію, а “Буття і Ніщо” слід розглядати як своєрідний переклад філософською мовою екзистенційних ситуацій, описаних у романах та театральних п'єсах» [5, 55]. І це, на думку автора есе «Християнська філософія екзистенції» (“La philosophie chrétienne de l'existence”, 1953), є іманентна властивість екзистанс-філософії – залучати, «заангажувати» до художньої практики прихильників цієї парадигми за межами кола фахівців.

Філософи-екзистенціалісти використовують художню літературу як засіб викладу своїх спостережень, думок, тез на практиці. Саме у цьому новизна екзистенціалізму як літератури, адже художня творчість допомагає побачити ті сторони філософських проблем, які залишаються прихованими при однобічному розгляді. Як пізній етап розвитку Модернізму, екзистенціалізм характеризується спільними для цілої доби ознаками: зосередженням на психології людини, її свідомості, інтроспекцією, інтелектуалізмом, художнім моделюванням ситуацій, розривом етичного з естетичним.

Поетикальні особливості екзистенціального тексту взаємокорелюються із власне концепціями екзистанс-філософії в її індивідуальних версіях Сартра, Камю, Гайдеггера, Ясперса, Мерло-Понті, Марселя та ін. А тому вирішення екзистенційних задач, продовжує Валентина Заманська, відбувається через художні прийоми, що «розщеплюють», руйнують попередню художню образність, почасти її модифікують з подальшою кристалізацією індивідуального філософського і стильового світогляду в контексті модерністського дискурсу [2, 35]. Можливості людини самій встановлювати закони і порядки призвели до сплутання прескриптивного і

дескриптивного змісту норм. За прескриптивним значенням «норма» є приписним правилом чи законом, що потребує точного й безумовного дотримання і не допускає заперечень. Дескриптивний зміст норми, навпаки, виражається такими поняттями, як «нормальне», «повсякденне», «звичне», «природне». Індивідуалізм екзистенційних героїв призводить до вимушеного бунту і нівелювання прескриптивного змісту норм. Власне за це і судять «чужинця» Мерсо, протагоніста повісті «Сторонній» (*“L'étranger”*, 1942) А. Камю, хоча у процесі розгляду справи обвинувачі самі порушують ті норми. Одне із пояснень – конфлікт між внутрішнім і зовнішнім вимірами особистості: «Цей вимір норм (внутрішній – Е. Л.) виявляється у формі звичаїв, традицій, інституціональних форм, що дані людині дорефлексивно. Орієнтування на такий онтологічний зміст норм <...> здійснюється за принципом “Так чинять усі”. Норми функціонують тут як стереотипи, що приписують індивідові, виключаючи критичне ставлення до них» [1, 61–62]. У «Повісті без назви» (1933–1934) В. Підмогильного фізик Анатолій Пашенко розчарований життям, оскільки дескриптивний зміст норм у його системі світогляду не співвідноситься із приписами, стандартами інших, вони дають тріщину і допомагають зрозуміти, що у світі, де все відбувається випадково, межа між змістами стерта. Звідси, людина є всього-на-всього рабом обставин, залежна від інших людей. Єдиний вихід з положення для фізика – смерть. Так само і в повісті «Остап Шаптала» (1922) письменник висвітлює радість смерті як засобу позбутися рабства цього світу. Подібне сприйняття смерті властиве багатьом підмогильнівським жертвам «нового життя» (Наталія Михайловська).

Отож, встановлення найоптимальнішої дефініції «екзистенціалізм» хоча і важливе завдання, але воно другорядне. Найперше потрібно навчитися розмежовувати категорії «екзистенційний», «екзистенціальний» та «екзистенціалістський». Особливо слід вміти правильно їх передавати в процесі роботи з іноземною літературою, англійською, німецькою чи російською мовами. Зокрема, “existential” як екзистенціальний, екзистенційний; “existentialistic”, “existentialist” як екзистенціалістський; „existentiell”, „existential” – екзистенціальний, екзистенційний; „existentialistisch” – екзистенціалістський; «экзистенциальный» як екзистенційний, екзистенціальний і «экзистенциалистский» – екзистенціалістський.

Складність оперування екзистенціалістським категоріальним апаратом полягає у його розмитості і відсутності певної фіксованості. Під час аналізу художнього твору дослідник повинен послуговуватися філософськими, естетичними, психологічними поняттями поряд із літературознавчими. Задля такої мети зручно використовувати вузькоспеціалізовані словники. Щодо естетичного екзистенціалізму, то для розпізнавання його «метафізичних вимірів» використовують «Словник екзистенціалізму» Хайма Гордона (*“Dictionary of Existentialism”* by Haim Gordon. – Taylor and Francis, 2013. – 552 pgs.) та «Екзистенціалізм від А до Я» Стівена Майклмана (*“A to Z of Existentialism”* by Stephen Michleman. – Scarecrow Press, 2010. – 410 pgs.). Звичайно, що ці праці не дають усіх відповідей на питання актуальні для екзистенціального дискурсу, але вони окреслюють його доміанти в повному обсязі. Автори здійснюють огляд ключових концептів, мотивів, настроїв, феноменів даної філософсько-художньої парадигми. Це дозволяє виокремити певні принципи художнього мислення екзистенціально орієнтованих письменників, пропустивши їх крізь призму екзистенціальної естетики. Диференціація термінологічних одиниць на

кшталт «екзистенціал», «феномен» становить ще один теоретичний аспект вивчення особливостей естетичного екзистенціалізму і може стати предметом наступних наших студій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Єрмоленко А. М. Комунікативна практична філософія. Підручник / Анатолій Миколайович Єрмоленко. – К.: Лібра, 1999. – 448 с. – С. 61–62.
2. Заманская В. В. Экзистенциальная традиция в русской литературе XX века. Диалоги на границе столетий: Учебное пособие / В. В. Заманская. – М.: Флинта: Наука, 2002. – 304 с.
3. Криворучко С. К. Літературна творчість Сімони де Бовуар: еволюція художніх образів : монографія / Криворучко С. К. – Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2012. – 428 с.
4. Куриленко І. А. Екзистенціалістська модель українського інтелектуального роману 20-х років XX століття. Автореф. дис. ... канд. філол. наук. – Харків, 2007. – 21 с.
5. Лепп І. Християнська філософія екзистенції: Пер. з фр. – К.: Унів. Вид-во «Пульсари», 2004. – 148 с. – (Сер. «Християн. філософи»).
6. Назаревич Л. Т. Екзистенційність як філософська та художньо-естетична домінанта української малої прози кінця XIX – початку XX століття. Дис. ... канд. філол. наук. – Тернопіль, 2008. – 217 с.
7. Трещев В. В. Экзистенциализм : репрезентация в художественной культуре Франции и Германии. 1900–1970 гг. / Виктор Трещев. – Спб. : Алетейя, 2008. – 154 с. – (Серия «Тела мысли»).
8. Чепурна О. Екзистенційний аналіз як методологічна проблема / Олена Чепурна // Наукові записки. Серія : Філологічні науки. – 2009. – Вип. 85. – С. 419–426.
9. Bollnow O. Fr. Deutsche Existenzphilosophie und französischer Existenzialismus / Otto Friedrich Bollnow // Zeitschrift für philosophische Forschungen. – 1948. – Bd. 2., H. 2/3. – S. 231–243.
10. Natanson M. Literature, Philosophy, and the Social Sciences: Essays in Existentialism and Phenomenology / Maurice Natanson. – Martinus Nijhoff. The Hague. – 1962. – 232 pgs.
11. Ong Y.-P. Existentialism, Realism, and the Novel. A dissertation / Yi-Ping Ong. – Harvard University Cambridge, Massachusetts, 2009. – 296 pgs.

**THE PECULIARITY OF MODERN GEORGIAN PROSE
/FROM POSTMODERNISM TO PRESENT/**

(The publication was fulfilled by financial support of Shota Rustaveli National Science Foundation within the frames of President's Research Grants for Young Scholars)

„Old Boys”, ideals of village, traveling in foreign countries, Psychological backgrounds – it is the main thematic of modern Georgian writing. Sometimes Georgian prose doesn't express properly, what's happening around us. Elements of realism are described from far distance, and there is less truth of life.

„**Epigrams forgotten dreams**“ by **Besik Kharanauli** – the situation of Besik Kharanauli is an unique, the poet writes prose. The main news of work, main feature is that he has three authors and three heros simultaneously. Moreover, these three are the same, one creature is Sameba. Person, who can embody Sameba herself/himself and he/she is not blasphemous, may be a writer, in who lives person of 8-10 years old, 14-15 years old and half way passed person together. The book doesn't have one main plot, but has plot every time, what has three main characters and three authors, however, the character is one and the author is one or more, – hero and author are the same!(all of these remain the works of Post-postmodernism as a sample, where are united some persons in one character. Therefore, Khvedelidze establishes new direction in Georgian reality.)

„**Pieces of Mirror**” by **Naira Gelashvili** – is imbued with the spirit of God's search, this way runs a lot of mysteries, enter in every implies climbing to new level. Movement is circular, every point may be the end or/and the beginning. Person will circle this circle and returns at the same point, from where he/she began everything- this is the relationship with the Universe, dependence.

„**Children of August**” by **Rostom Chkheidze** – according to the genre it's biographical novel, what the author dedicated to his father. It is only written book from child about father, the author by revealing of his father's life way, showed turbulent era, which Otar Chkheidze has gone. It must be noted, that Rostom Chkheidze is one of the most productive writer, who always are on the “line” of modern literature processes, he always knows artistic situation of era well, always seems “Union” of reality and time in his historic characters, events, I think, due to other much reasons, Rostom Chkheidze is one of the best Georgian writer of modernity.

„**Comedian in Tragedy**” by **Rostom Chkheidze** –is biographical novel, what describes the life of Galaktion Tabidze, the author writes about the deeply connections between facts and reality of Georgia in XIX-XX centuries, he writes according to those people, who made this reality. Novel is notable with its scale, multi-backgrounds, polyphonic, and the most principal is that: here collected and processed material is interestingly moved in fiction. The main idea is that the author wants to reveal Galaktion, as the great creator under the comedian's mask in Soviet life.

„What I remember more and remind me more” by Guram Dochanashvili – is autobiographical novel, also documentary prose and dialogue with readers. The novel contains period of childhood and young hood of Guram, Dochanashvili. “I am not a writer, I am a copyist!” – This is the favorite phrase of Georgian alive classic (as people called him with love). Of course, this phrase is the greatest example of humility.

Doubtlessly, the role of **Aka Morchiladze** in development of Georgian Literature, must be mentioned separately, this was sever in Georgian Literature and in fact, his influence exists in literature sphere to present. He could consider of accompanying Georgian reality with adequate forms of time and artistic means. Aka Morchiladze submits language in all dimensions.

„Literature Express” by **Lasha Bugadze** is dominating (the novel is about literature). It is about modern world literature absurdities, ambitions, passions of the writer, follies and mistakes. The plot of novel is simple; organizers gather 100 European writers in train and travel during one month in Europe. Sometimes, writers stop in Lisbon, in Madrid, in Paris or in Frankfurt. On the way, they held seminars, questions, rewarding and even orgies. Lasha Bugadze himself took part in such seminar and this became the main topic of the fourth novel “Literature Express”).

„Cartoonist” by **Lasha Bugadze**, its plot is drawn on detective novel, where are happening much strange, dangerous and funny stories. The novel is decorated with cartoons by the author. Strange murders series begin in the city. Kill everybody, who are painted and published by cartoonist. One after another, find the corpse of Minister, Director, Banker or General. Strange inscriptions appear in the city. Redactor of magazine tries to make scandal from this news, but he and a shocked cartoonist are doubted and arrested. The young detective, who investigates this case with 16 colleagues, at first he tries to find maniac, then he thinks, that with the face of cartoonist, invisible corrector was born in the country.

I especially want to mention **Gela Chkvanava**. His every works are, at some level, the sample of perfection and professional responsibility. Linguistic and stylistic aspects of his prose are remarkable. He got Literary prize “Saba” for his collection of short stories „**Col-
orits**” of 2004. “Colors”, this is the reflection of real life, which travel from story to story with merger of fictional and the real, they are heroes and anti-heroes of the same time.

So, there are not new “faces” between our some listed writers (if we don’t consider one or two), in this regard, there is a lack in the list of literary competitions (more for winners), the reason of this shouldn’t be poor assignment of modern writers; I think, the problem is deeper, than incorrect selection of themes, even if allegory of language, indecent speech of characters (in this regard Lasha Bugadze isn’t behind, though he is distinguished from modern authors with supply of problem, issue in depth)... Consequently, we are assured that the work becomes popular unitarily by helping of epatage and its development doesn’t happen in the depth of literature processes; there may be the second problem: even readers and evaluators (I mean critics) were unprepared (according to the Georgian classic writing) for this news, that new literary space offers us every day.

Literatura:

1. Besik Kharanauli, „Epigraphs forgotten dreams“, Tb. 2005;
2. Naira Gelashvili, „Pieces of Mirror,” Tb. 2010;

3. Rostom Chkheidze, „Comedian in Tragedy,” Tb. 2012;
4. Guram Dochanashvili, „What I remember more and remind me more,” Tb. 2010;
5. Lasha Bugadze, „Literature Express,” Tb. 2010;
6. Lasha Bugadze, „Cartoonist,” Tb. 2009;
7. Gela Chkvanava, „Colorits,” Tb. 2004.

ГОРОДСКОЙ МИФ О СТАМБУЛЕ И ЕГО ОТОБРАЖЕНИЕ В РУССКОЙ ЛИРИКЕ НАЧАЛА XX ВЕКА

Конец XIX – начало XX века ознаменовались возрастающим интересом к городской культуре. Это связано с эстетикой русского символизма, использующего так называемые «мифы Нового времени» (Хализев), в которых город занимает особое место: город у символистов является как локальной проекцией Вселенной (один из элементов космогонического мифа), так и порождением мифологического сознания.

В литературе любой исторической эпохи сочетаются тенденции художественного оформления мыслей, обусловленные конкретным временем, с одной стороны, с неизменными, вечными ценностями — с другой. Так, в произведениях современных прозаиков актуализируется давно разрабатываемый в искусстве и литературе миф о городе, вмещающий представления автора о мироздании и истории. В основе многих художественных произведений лежит общий мономиф о некоем метафизическом городе. Город в данном случае выступает как *locus universalis*. Авторы уходят от города как исторического и географического понятия к городу-метафоре, образу с космическими параметрами. За счет преодоления ограниченности исторического времени, насыщения художественного текста переработками мифологических фабул создается универсальная модель мироздания, которая включает представления ранних мифологических текстов и отражает специфику мировосприятия современного человека.

С древнейших времён город являлся местом концентрации истории и культуры, в нем сфокусировались все сферы жизнедеятельности человека.

Изучение городской культуры на протяжении прошлого века привлекало внимание представителей различных направлений гуманитарного знания: социологов, искусствоведов, краеведов, историков культуры.

Двадцатый век сравнительно богат поэтическими произведениями, в которых так или иначе используются миф или образ Стамбула в различных модификациях. Не только белая русская эмиграция, но и другие авторы обращаются к образу некогда павшего «Второго Рима». Это поэты-акмеисты О.Мандельштам и Н.Гумилев, а также И.Бунин, В.Набоков, С.Есенин. Объединяет эти тексты идея святости, ностальгия, мотив легкого разочарования и грусти перед ветхим великолепием великого города. Стихотворения исследуемых авторов мифологизированы в разной степени, они по-своему расставляют смысловые акценты и являют собой интересный материал для анализа.

Итак, у акмеистов Стамбул – не только колыбель православия и руины Византийской империи. Складывается впечатление, что у Гумилева и Мандельштама Константинополь пережил лишь пеструю смену облика и колорита, не изменив своему сакральному смыслу:

Айя-София,- здесь остановиться

Судил Господь народам и царям! («Айя-София»)

Мандельштам любит, всячески восхищается храмом, одним из главных образов сакральной географии русского сознания. Вообще топоним Святой Софии – один из

самых мощных в рассматриваемой лирике XX в. Это объясняется своеобразной соборной ментальностью русского сознания. Мандельштам в стихотворении «Айя-София» делает внушительный архитектурный акцент при описании интерьера храма:

Но что же думал твой строитель щедрый,
Когда, душой и помыслом высок,
Расположил апсиды и экседры,
Им указав на запад и восток?
Прекрасен край, купающийся в мире,
И сорок окон – света торжество.
На парусах, под куполом, четыре
Архангела – прекраснее всего.

Подобное тяготение к описанию линий, пространства и перспективы в целом характерны для акмеизма.

Следует обратить внимание на следующую строку:

Прекрасен край, купающийся в мире,...

Мы видим в этом кантемировскую доброжелательность к обоим народам, населяющим Стамбул, восхищение гармонией сосуществования носителей разных культурных кодов.

Второй важнейший топос – Босфор не обошло вниманием большинство исследуемых поэтов. Самой популярной строкой, связанной с этим топонимом, бесспорно является есенинская:

Никогда я не был на Босфоре...

Автор видит здесь выражение мифа о Стамбуле, существующего в русском сознании как далекого, сияющего города, расположенного на берегах Европы и Азии одновременно, разделяемого узкой полосой воды, «полыхающей голубым огнем».

Сияет Босфор и у В.Набокова. Образность и поэтика цветоописания стихотворения чрезвычайно богаты – Стамбул здесь и «золотой», и «смуглый», и «блестящий»:

Стамбул из сумрака встает:
два резко-черных минарета
на смуглом золоте рассвета,
над озаренным шелком вод.

Интересной является также метафора рассвета. Она подчеркивает, у Набокова Стамбул – не закат империи (Византийской или даже Османской), а еще один вечный город, мирно дремлющий над тихой, расцвеченной солнцем водой, ждущей его царственного пробуждения:

Всплывает берег на заре,
летает ветер благовонный.
Как бы стоит корабль наш сонный
в огромном, круглом янтаре...

Читая это описание, невольно видится, что эта строка перекликается с пушкинским «янтаре на трубах Цареграда», прекрасно подчеркивая гениальность дарования Набокова. Мифологема Босфора как портала, водных ворот на пути к берегам утопической, несуществующей страны, широко используемой в текстах Серебряного века, мы находим у Гумилева:

«Серебром холодной зари
Озаряется небосвод,
Меж Стамбулом и Скутари
Пробирается пароход...
И плывём мы древним путём
Перелётных весёлых птиц,
Наяву, не во сне плывём
К золотой стране небылиц».

За 15 лет до событий 1920 г. Иван Бунин напишет о Стамбуле строки, поразительно контрастирующие с произведениями, рассмотренными выше:

...славный город, ныне полудикий.
Стамбул, Стамбул! Последний мертвый стан
Последнего великого кочевья!

У Бунина Стамбул находится в упадке, руинах Османской империи, некогда величественной и занимавшей треть суши:

Был победитель славен и богат,
И затопил он шумною ордою
Твои дворцы, твои сады, Царьград.
И предался, как сытый лев, покою.

Для Бунина город мертв, покрыт прахом империй, являет собой жалкие, голодные остатки былой роскоши:

Но дни летят, летят быстрее птиц!
И вот уже в Скутари на погосте
Чернеет лес, и тысячи гробниц
Белеют в кипарисах, точно кости.

Итак, Стамбул предстает у поэтов начала XX в. как место давно прошедших исторических событий, носивших сакральный характер для мировой культуры в целом и русской культуры в частности. Богата поэтика цветообозначения, историчеко-архитектурные отсылки, христианская и античная образность данных произведений. Лирика богата модификациями спектра мифологем, относящихся к Стамбулу в русской литературе.

Рассмотренные примеры не являются единичными в своем роде, на сегодняшний момент наблюдается тенденция к возвращению авторов к мифу о Стамбуле, особенно последние годы. Это объясняется возрастанием интереса как к самому городу, так и к произведениям, содержащим самые различные модификации этого мифа.

Список литературы:

1. Анциферов Н.П. Пути изучения города как социального организма. Опыт комплексного подхода. – Л., 1926.
2. Бахтин М.М. Проблема текста в лингвистике, филологии и других гуманитарных науках. – М., 1986.
3. Меднис Н.Е. Сверхтексты в русской литературе. – Новосибирск, 2003.
4. Митин И.И. Комплексные географические характеристики. Множественные реальности мест и семиозис пространственных мифов. – Смоленск, 2004.
5. Мелетинский М. Поэтика мифа. М.: Издательская фирма «Восточная литература» РАН, 2000.

6. Хализев В. Мифология XIX-XX веков и литературе.
7. Хализев В.Е. Теория литературы. – М., 2000.
8. Ходрова Д. Основы поэтики литературных произведений XX в. – Прага, 2001.
9. Цикл статей «Московский текст русской культуры» в кн. «Лотмановский сборник». – М., 1997. – Вып. 2. – С. 483-835; Москва и «Московский текст» русской культуры. – М., 1998; Москва и «Москва» Андрея Белого. – М., 1998.

Задорожна О. С.

кандидат філологічних наук
в. о. завідувача кафедри мовної підготовки
факультету навчання іноземних громадян
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

СТОСУНКИ ЛЮДИНИ І ПРИРОДИ У ПОВІСТІ МИХАЙЛА КОЦЮБІНСЬКОГО “ТІНІ ЗАБУТИХ ПРЕДКІВ”

У статті розглядається перлина творчості Михайла Коцюбинського повість “Тіні забутих предків”.

Ключові слова: язичництво, неоромантизм, образ, повість, звичаї, природа.
Key words: heathenry, neoromanticism, image, story, customs, nature.

Михайло Коцюбинський – великий письменник-гуманіст, справжній майстер слова. Сучасники називали Коцюбинського сонцепоклонником: “Сонце! Я тобі вдячний. Ти сієш у мою душу золотий засів – хто знає, що вийде з того насіння? Може, вогні?” Його життя і творчість підтверджують, що він був і залишився назавжди великим Сонцепоклонником і великою Людиною [Коцюбинський 2008, 8].

Михайло Михайлович Коцюбинський народився 17 вересня 1864 року у Вінниці в сім’ї дрібного урядовця. Батько, Михайло Матвійович, походив із родини священників, а мати, Гликерія Максимівна, була донькою титулярного радника. З дитинства Михайлик був старанним, серйозним і дуже уважним хлопчиком. Любов до природи і всього оточуючого, письменник успадкував від своєї матері. Ще змалку Михайло захопився українською культурою, традиціями українського народу, а особливо українськими народними піснями.

Любов до літератури виявилась у майбутнього письменника дуже рано. Вже у початковій школі та Шаргородському духовному училищі він виділявся серед своїх однокласників умінням писати цікаві твори.

Після прочитання творів Марка Вовчка і Тараса Шевченка Коцюбинський починає свої перші літературні спроби. Також у своїй творчості він орієнтувався на зразки світового письменства: Гі де Мопассана, Кнута Гамсуна, М. Метерлінга, А. Стріндберга, А. Чехова, Ф. Достоєвського та інших.

У 1890 році львівський дитячий журнал “Дзвінок” опублікував його вірш “Наша хатка”.

Одна з найхарактерніших особливостей стилю М. Коцюбинського – це зосередження уваги на психологічних вчинках свого героя, а особливо на його внутрішньому стані.

Яскравим прикладом світоглядно-художньої еволюції письменника було оповідання “Лялечка” (1901). У “Лялечці” М. Коцюбинський довів, що він є визначним майстром психологічного аналізу.

Наслідуючи реалістичну традицію, М. Коцюбинський у своїх творах змальовував зовнішні подробиці, бачені в житті. Разом із тим як натуралістичний імпресіо-

ніст, а пізніше як психологічний імпресіоніст, він змальовував найтонші й найглибші порухи людської душі [Коцюбинський 2008, 8].

Важливу роль у формуванні світогляду письменника відіграла поїздка до Львова у 1890 році. Тут він познайомився з І. Франком та почав співробітництво із західними українськими виданнями.

Найвищим мистецьким здобутком письменника стала повість "Тіні забутих предків". У середині 1960-х років режисер С. Параджанов зняв відомий у наш час фільм "Тіні забутих предків". За художній фільм "Тіні забутих предків" С. Параджанов помертно був удостоєний Державної премії УРСР імені Т. Г. Шевченка.

Природа Буковини, а саме села Криворівня справили на М. Коцюбинського сильне враження. Знайомство з людьми, побутом, звичаями, фольклором, колоритною мовою цього краю письменник описав у вересні 1910 р. у повісті "Тіні забутих предків". Він зрозумів і відчув, що саме тут у Карпатах люди живуть у гармонії з природою.

Творення образу Карпат мотивоване імпресіоністичними, символістськими, модерними та постмодерними законами, фольклорними традиціями, а також метою художнього зображення, яка зводиться до естетизації та поетизації гір [Коцюбинський 2008, 15].

Сюжет повісті вибудовувався на перехресті фізичного й метафізичного світів, що віддзеркалювало тогочасний гуцульський світогляд і символіку. Структура повісті має форму трикутника, сторони якого вказують на реалістично-міфологічну, легендарно-міфологічну функції та персоніфікований особистий рівень поетичного світосприйняття самим автором [Коцюбинський 2008, 15]. У цьому творі М. Коцюбинський відтворив реалії тогочасного життя в горах. В повісті, як і в казці, оживає річка Черемош, гори, ліси, міфічні істоти: "Звідси дивився на гори, близькі й далекі верхи, що голубили на небі, на смерекові чорні ліси з їх синім диханням, на ясну зелень царинок, що, мов дзеркала, блищали в рамах дерев. Під ним, в долині, кипів холодний Черемош. По далеких горбах дримали на сонці самотні оселі. Було так тихо і сумно, чорні смереки безперестанку спускали сум свій в Черемош, а він ніс його долом й оповідав" [Коцюбинський 2007, 4].

Фольклорними джерелами прекрасної повісті стали і власні спостереження М. Коцюбинського.

Проблематика твору: химерне поєднання християнського та язичницького світів, життя і смерть, стосунки батьків і дітей, гармонія між людиною і природою, вічна сила кохання і неможливість жити без нього.

В листі 1911 року до Максима Горького письменник писав: "Коли б Ви знали, яка велична тут природа, яке первісне життя. Гуцули – найоригінальніший народ, з багатою фантазією, зі своєрідною психікою. Глибокий язичник-гуцул усе своє життя, до смерті, провадить у боротьбі зі злими духами, що населяють ліси, гори та води" [Поліщук 2010, 147]. Саме цю любов, враження від природи, українського народу він проніс через всю повість. Життя гуцулів ще змалечку оповите вірою в Бога, добрі й темні сили. Їх постійно оточують нявки, лісовики, чугайстри, мольфари, щезники, ворожки, русалки, різні духи тощо.

Саме Гуцульщина як тоді, так й сьогодні залишається яскравим прикладом втілення українських звичаїв, вірувань, традицій, побуту, ремесел, вірувань. Незліченну кількість цікавих історій можна почути від бабусь про цікавих істот, духів, що

заселяють територію Карпат, саме все це і на сьогодні робить культуру цього регіону однією з найцікавіших, найзагадковіших.

М. Коцюбинський не залишив поза увагою обрядовість цього краю, а саме обряд святвечора та обряд поховання Івана: “Світло коливалось од сміху і чаділо димом. Один за другим гості вставали з лавок та розходились по кутках, де було весело й тісно. По обличчю мерця все розростались плями, наче затаєні думки його ворухили, безперестанку міняючи вираз. В піднятому кутику вуст немов застрягло гірке міркування: що наше життя? Як блиск на небі, як черешневий цвіт... При сінешніх дверях вже цілувались. ... Під вікнами сумно ридали трембіти” [Електронний ресурс].

Саме обряд поховання М. Коцюбинський спостеріг у селі Криворівня: “У селі потрапив на оригінальний обряд. Уночі померла десь стара жінка – і ось із далеких хат (тут хата від хати за кілька верст) зійшлися люди. На лаві під стіною лежить покійниця, горять перед нею свічі, а в хаті поставлено лавки, як у театрі, і на них сидить маса людей. Тут же, біля покійниці в сінях, зібралася повеселитись молодь. І яких тільки ігор не було! Сміх дунав безперервно, жарти, поцілунки, крик, а покійниця скорботно зімкнула вуста, і жевріють похоронним блиском свічі. І так цілу ніч...” [Авраменко 2010, 159].

Вже на початку твору з’являється містичний елемент того, що мати Івана вважала, що під час пологів їй підмінили її дитя на бісеня. Змалку Іван цікавився казками, не боявся ходити лісом, був не схожий на інших дітей, чим викликав здивування у людей: “... чи сум чорних смерекових лісів лякав дитину, тільки Іван все плакав, кричав по ночах, погано ріс і дивився на неньку таким глибоким, старече розумним зором, що мати в тривозі одвертала од нього очі. Не раз вона з ляком думала навіть, що то не від неї дитина. Не “сокотилася” баба при злогах, не обкурила десь хати, не засвітила свічки – і хитра бісиця встигла обміняти її дитину на своє бісеня” [Електронний ресурс].

У повісті описується життя гуцула Івана Палійчука від народження і до його загибелі. Письменник багато уваги приділив фантастичному, язичницькому докола головних героїв Марічки й Іванка. Кохання Марічки та Іванка зароджується на тлі споконвічної ворожнечі родів Гутенюків і Палійчуків, немов у В. Шекспіра у трагедії “Ромео і Джульєтта”. З дитячих років вони разом гралися, купалися і випасали овець: “Вони обоє знали, що то бродить по лісі невидима сокира, гупа об дерева і хека з втомлених грудей. Ляк проганяв їх звідти в долину, де потік плив спокійніше. Вони робили собі курбало у потоці, глибоке місце, і, роздягшись, бовтались в нім, як двоє лісних звірят, що не знають, що таке сором” [Коцюбинський 2007, 14]. Коли підросли, між ними зародилося кохання: “Коли вони старшими стали, забави були вже інші. Тепер Іван був уже легінь, стрункий і міцний, як смерічка, мастив кучері маслом, носив широкий черес і пишну кресаню. Марічка теж вже ходила у заплітках, а се значити мало, що вона вже готова й віддатись. Не пасли більше вкупі ягнята і стрічались лиш в свято або в неділю. Сходились коло церкви або десь в лісі, щоб стариня не знала, як кохаються діти ворожих родів. Марічка любила, коли він грав на флюяру” [Електронний ресурс]. З неабиякою романтичністю, емоційністю автор змальовує кохання молодих людей. Проте на жаль, доля виявилася занадто жорстокою до героїв. Після раптової смерті своєї коханої, Іван втрачає сенс життя. Він довго не міг повірити, що Марічка загинула та зник на шість років: “... він не застав Марічки

живою. За день перед сим, коли брела Черемош, взяла її вода. Несподівано заскочила повінь, люті габи збили Марічку з ніг, кинули потім на гоц і понесли поміж скелі в долину. Марічку несла ріка, а люди дивились, як крутять нею габи, чули крики й благання і не могли врятувати. Іван не вірив” [Електронний ресурс]. Після повернення він одружився з Палагною, проте Іван зрозумів, що без справжнього кохання неможливе щасливе сімейне життя. Йому був не зрозумілий та далекий світ Палагни. Туга за щасливим минулим, душевна травма привели Івана до передчасної смерті. Він постійно чув голос Марічки, і врешті-решт вони зустрілися. Ця історія є яскравим прикладом найщиріших, найчистіших почуттів двох закоханих. Їхнє кохання ще довго будуть згадувати та оспівувати у піснях.

Часом повість “Тіні забутих предків” перекликається з відомою драмою-феєрією Лесі Українки “Лісова пісня”. Простежуються подібні риси в образах Івана й Лукаша, Марічки й Мавки.

М. Коцюбинський протиставляє два жіночі образи – Марічки і Палагни. Марічка – втілення краси, жіночності, щирості, відданості: “Марічка не боялась нічого. За поясом, на голім тілі, вона носила часник, надяким пошептала ворожка, їй ніщо тепер не зашкодить. На згадку про се Марічка лукаво осміхалась до себе і обіймала Івана за шию: Любчику Іванку! Ци будемо в парі усе?”, Палагна – втілення власності, грубості, хитрості: “На добрім хазяйстві Палагна набралась тіла, стала повна й червона, курила люльку, як Іванова мати, носила пишні шовкові хустки, а на воластій шії блищало у неї стільки намиста, що челядь з заздросців аж розсідалась. Вони їздили разом до міста або на храм. Палагна сама сідала свого коня...” [Електронний ресурс].

Автор широко звертається до поетики неоромантизму, що було властиво на той час для творчості О. Кобилянської “В неділю рано зілля копала”, І. Франка “Украдене щастя”, Лесі Українки “Лісова пісня” та інших тогочасних письменників.

М. Коцюбинський дає можливість читачу відчути всю містичність і трагічність, того що відбувалося: “З лускотом й зойком летить десь в долину зрубане дерево в лісі, аж гори одвічно зітхають, – і знову плаче трембіта. Тепер вже на смерть... Спочив хтось навкі по тяжкій праці. Закувала зозуленька та коло Менчила... от тепер вже співаночка комусь си скінчила...” [Коцюбинський 2007, 16].

Тема людини й природи розробляється в повісті найповніше. Зокрема, на фоні карпатської природи розквітає кохання Марічки та Іванка. На протязі всього життя герої черпали від природи енергію та знання, відповіді на всі питання: “Умів знаходити помічне зілля-одален, матриган і підойму, розумів, про що канькає каня, з чого повстала зозуля, і коли оповідав про все те вдома, мати непевно позирала на нього: може, воно до нього говорить? Знав, що на світі панує нечиста сила, що аридник (злий дух) править усім; що в лісах повно лісовиків, які пасуть там свою маржинку: оленів, зайців і серн; що там блукає веселий чугайстир, який зараз просить стрічного в танець та роздирає нявки; що живе в лісі голос сокири. Вище, по безводних далеких недеях нявки розводять свої безконечні танки, а по скелях ховається щезник. Міг би розказати і про русалок, що гарної днини виходять з води на берег, щоб співати пісень, вигадують байки і молитви, про потопельників, які по заході сонця сушать біде тіло своє на каменях в річці. Всякі злі духи заповнюють скелі, ліси, провалля, хати й загороди та чигають на християнина або на маржину, щоб зробити їм шкоду. Не раз, прокинувшись уночі, серед ворожої тиші, він тремтів, сповнений жахом...” [Електро-

ний ресурс]. Письменник показав гармонійність й природність почуттів закоханих. Безмежне прагнення людини бути щасливою, долаючи всі заборони, ворожнечу родів, родову помсту тощо.

Отже, М. Коцюбинський зумів створити стиль, який став першорядним здобутком новітньої української прози, відкривши обшири для творчих пошуків наступних поколінь письменників і дослідників літератури [Поліщук 2010, 6].

Письменник закликає читача замислитися над віковою культурою нашого народу, відчуті гармонію людини і природи, яку побачив М. Коцюбинський у житті гуцулів і якої так бракує на сьогодні суспільству. Саме природа і краса породжує любов, чисті взаємні почуття. Нам потрібно бути уважнішими до всього, що нас оточує. Треба жити, любити, відчувати, бути в гармонії з собою і навколишнім світом. Вміти насолоджуватися життям.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авраменко О.М., Пахаренко В.І. Українська література / О. М. Авраменко, В.І. Пахаренко – К. : Грамота, 2010. – 280 с.
2. Коцюбинський М. "Тіні забутих предків" та інші твори / Михайло Коцюбинський. – Донецьк. : ТОВ ВКФ "БАО", 2007. – 352 с.
3. Коцюбинський М. Збірка творів / Михайло Коцюбинський. Укладання та передмова канд. філол. наук Наталії Левченко. – Х. : Прапор, 2008. – 336 с.
4. Поліщук Я. І ката, і героя він любив... : літературний портрет Михайла Коцюбинського / Ярослав Поліщук. – К. : ВЦ "Академія", 2010. – 304 с.
5. Тіні забутих предків Коцюбинського – повість [Електронний ресурс] Режим доступу : www.abc-people.com/data/kocyubinskiy-m/shade-txt.htm

METHODS OF TEACHING ENGLISH READING OF TECHNICAL SPECIALTIES STUDENTS BY INTEGRATION

In studies on methods of teaching foreign languages for professional communication specialists with technical skills (V. Alexandrov, I. Grishin, G. Emelyanov, A. Tarnopolsky, J. Chirva) is addresses the problem of formation of professional foreign language reading skills of students based on their potential to future workplace [2].

The modern methodical literature provides professional specifics foreign language reading – its focus on the implementation of future professional challenges in multicultural production teams, the ability to acquire new information to foreign Internet sites, interpret and use it in future activities. Also it is necessary the expansion of professional vocabulary acquired through special terminology vocabulary. This methodical complex reading is professionally oriented conglomerate as a suitable object of study – the text.

Learning to read professionally oriented foreign literature is a close interconnected study of the same professional disciplines (integrative approach), defined as the didactic method, which in turn leads promotion, since it is impossible without new information that is often acquired in other languages sources. Therefore, the work of the following (often with Internet resources) is in first place in the complex, which is called professional competence.

In an integrated learning process there are two professionally oriented aspects. In the first case (practical mastery of a foreign language) language is an object of study in the second – a mean of professional skills, that helps in the study of special professional subjects (as a tool to previously unknown information obtained from foreign sources).

In the context of the use of different methods should be noted that in integrative approach can be applied all the methods of study, which increase with the expansion of the conceptual and operational staff and increase the number of elements integrated knowledge, and they depend on the type of material structure [2].

Selection and use of methods for teaching English reading students technical specialties depends on the stage of the given language activities: pre-reading, while-reading and post-reading.

Thus, during pre-reading stage appropriate to use such teaching methods as:

- alternate pronouncing the words using verbal and visual support;
- the simulation of isolated lexical items in their native language to their perception of the English language (receptive knowledge) and English in their perception of the native language (reproductive knowledge) using techniques of individual and group work;
- reading sentences containing grammatical structures, their translation into the native language, producing their own sentences based on deepening and broadening of the samples. The translation from native language to English and vice versa, using individual and group work;
- reading the sentences according to the studied them in the process of expansion, refinement and addition information using techniques of individual and group work.

In the while-reading stage for the effectiveness of teaching reading students' technical specialties offered a number of methods, including:

– reading and simulating text specialty in the form of dialogue and discussion monologue;

– reading and simulating authentic text content in the specialty;

– search answers to questions in the text on the subject of professionally oriented text.

During the pre-reading stage the methods are used:

– a summary of the information received on the subject under the scheme or with the addition of personal own opinions;

– creative analysis of information obtained from foreign experience in various fields of science and technology;

– simulations of business correspondence.

As the reading is seen as a creative process, whose effectiveness depends on how the reader is able to consciously select the appropriate techniques and tools for reading and use them, distinguished the keys:

– the principle of communicative orientation of the learning process, which involves the study of language as a means of communicative competence of students socially active individuals seeking to acquire new knowledge about the world;

– the principle of interdisciplinary integration provides in-depth training others, particularly professionally oriented disciplines using foreign language skills of reading, since it sought need information that improves professional knowledge;

– the principle of situational selected text provides connectivity to certain conditions, which will be the future professional activity of students;

– principles of selection the educational material (including professionally oriented texts) and the organization of training in terms of the integration approach in technical universities.

In a study always several methods combine and interact that characterize the different sides of the same between teachers and students. Thus, the methodological features of the formation of the English linguistic competence in reading future technicians due to adaptation and principles of communicative and cognitive approach to their learning conditions. These features include consideration of future needs for future communication activities, construction training course around the subject matter, pragmatic and communicative functions of professional communication; adherence to the principles of interdisciplinarity (subject integration); heavy reliance on background knowledge; development and improvement of all aspects of secondary verbal identity, authenticity, interactivity, contextual conditioning [1].

Regarding the first aspect of this, in addition to study's professional training also educational materials should be professionally oriented, including texts for reading.

So, the methods of teaching English reading students of technical specialties of integration provides the following mandatory requirements:

1) the integration of relevant disciplines;

2) the task of the teacher to teach through interdisciplinary connections use a foreign language as a means of systematically supplement their professional knowledge and formation of professional skills;

3) the use of forms and methods that ensure the formation of necessary professional skills [3].

In addition, it is necessary to consider learning content professionally oriented foreign language as a set of knowledge that must be learned by students during their studies to

the quality and level of the language correspond to their needs and objectives in accordance with some training. This content should include the following components: its communicative activities, themes and situations, actions and speech material, which take into account the professional orientation of students; language reading material (phonetic, lexical, grammatical) rules of design skills and handling it; complex language skills that characterize the level of practical learning a foreign language as a means of communication, particularly in situations of professional and business communication, joint production and scientific research; system of knowledge of national and cultural characteristics and traits of English language.

Theoretical background and development of the exercise system for teaching English reading students technical specialties can be realized practically provided construction of a training model that makes it possible to organize a training system launched in a learning environment.

Linguodidactic model gives the possibility to visualize the learning process to achieve the final result – teaching English reading students of technical specialties based on integration.

Developed linguodidactic model assumes that learning English reading will be in three stages: pre-reading stage (familiarization with new material), while-reading (practice in reading scientific and professional-oriented texts) post-reading stage (using information from texts).

Looking at what students should learn technical skills to read literature by profession (taking into account lexical and grammatical difficulties) pre-reading stage is to overcome the difficulties in the formal aspect of speech that would slow the process of learning to read by reactions of understanding visual information.

At this stage are offered exercises: receptive and reproductive to form lexical competence in reading by providing professional nature of isolated lexical items; the skills of perception and simulate the same phrases in LO; reading skills development and production of sentences, which were used lexical units studied.

When performing these and other tasks emerging reading skills text for professional orientation, that is the goal of pre-reading exercises.

The main objective of while-reading stage is to teach students to read and reproduce the content of professional orientation texts of various kinds: texts from the textbook, specialty, instructions authentic scientific articles. Methods of while-reading stage is determined the specificity of each of the texts.

For example, at this stage these exercises provide entry of certain components of English competence in reading, namely the perception and understanding of professional information, clarification professional knowledge, expanding the range of professional competence. The purpose of this exercise was teaching students communication based on thematic situations. Exercises were opportunistic communication, communication, receptive-productive, with partial control of students. In terms of motivation in this group used unmotivated and motivated exercise. As for the focus on perception or transfer of information to the group exercises refer receptive and receptive-reproductive practices. The main types of exercises specified subgroups are such species as exercises in reading texts profile, conventions, regulations and transfer into the native language.

Post-reading stage study is aimed to develop productive skills first, second and third order, providing an opportunity to apply the acquired knowledge in future professional activities.

The main task of this stage – to teach students to use the information when reading in daily activities, meet their educational and professional needs.

This includes the task of understanding the content control (basic and detailed) text and discussion.

Also, appropriate at this stage is to practice exercises. To post-reading stage of learning reading include exercises aimed at learning spoken language on the base of additional analysis and course content of the course. To exercise this unit includes 1 sub aimed at developing integrated receptive skills by reading texts with special. reproductive rate and integrated skills through monologue and dialogue simulating the content. The exercises are communication, opportunistic communication, with full and partial control activities for students. In terms of motivation in this group used unmotivated and motivated exercise. As for the focus on perception or transfer of information to the group exercises refer receptive-reproductive, receptive-productive exercises. The main types of exercises specified sub-groups included such types as exercises in reading and listening texts for the course, drafting dialogue based on listening or reading, monologue play content acquired information.

So the effective selection methods and principles of teaching reading students of technical specialties of integration provides clarity of text and its effect later use as professional references. Use professionally-oriented exercises in learning English by reading integrative approach form the specific reading English technical texts [4].

Training exercises for acquiring reading skills professionally oriented texts allow to prepare students – future technicians – to understand the original English-language professional literature.

Sets various exercises aimed at improving reading skills. Consolidation of lexical items, provided their multiple repetition of the text and to exercise them. All of this together is aimed at improving the skills of the trial, viewing and reading vyvchalnoho original scientific and technical literature, and to prepare students to practice English language activities.

Literature:

1. Бухбиндер В. А. О некоторых теоретических и прикладных аспектах текста / Бухбиндер В. А. // Лингвистика текста и обучение иностранным языкам : сб-к науч. статей ; отв. ред. В.А. Бухбиндер. – Киев: Вища школа, 1978. – С. 30-38.
2. Заболотська О. О. Актуальні проблеми методики викладання англійської мови / О.О. Заболотська // Педагогічні науки: [зб. наук. праць]. – Вип. 58. – Ч. 2. – Херсон: Видавництво ХДУ, 2011. – 464 с.
3. Мартинова Р. Ю. Цілісна загальнодидактична модель змісту навчання іноземних мов : монографія / Мартинова Р. Ю. – К.: Вища шк., 2004. – 454 с.
4. Тарнопольский О. Б. Методика обучения английскому языку на 1 курсе технического вуза / Тарнопольский О. Б. – К.: Вища школа, 1989. – 160 с.

Сав'юк А.М.

пошукувач кафедри світової літератури
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»

ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧО-КРИТИЧНА РЕЦЕПЦІЯ ТВОРЧОСТІ ЛЕОПОЛЬДА ФОН ЗАХЕР-МАЗОХА

Анотація

Стаття присвячена літературознавчо-критичному дискурсу творчості Леопольда фон Захер-Мазоха; проаналізовано еволюцію та етапи рецепції прози автора в українському та зарубіжному літературознавстві; окреслено основні філософські та літературознавчі розвідки про прозовий доробок Мазоха.

Ключові слова: мазохізм, Леопольд фон Захер-Мазох, дискурс, рецепція, Галичина, критика, фройдизм

Summary

The article is devoted to the literary-critical discourse of the works by Leopold von Sacher-Masoch. It is investigated the evolution and stages of the reception of the author's fiction in Ukrainian and foreign literature; the basic philosophical and literary criticism researches about Masoch's prose contribution are outlined.

Key words: masochism, Leopold von Sacher-Masoch, discourse, reception, Galicia, criticism, froydyzm

Постановка проблеми. Розгортання критичного дискурсу творчості Л. ф. Захер-Мазоха тісно пов'язане з міжлітературною взаємодією та мультикультуралізмом. Незважаючи на те, що творчість Л. ф. Захер-Мазоха є неоднозначною та контр-оверсійною, його твори нечасто ставали об'єктами наукових досліджень, адже «відбувшись як письменник у другій половині XIX ст., Захер-Мазох «затребуваним» був практично тільки культурою наступного, XX-го століття» [див. 16].

Мета дослідження. Зasadничим питанням літературознавчої рецепції творчості Л. ф. Захер-Мазоха є стереотипна масова ідентифікація імені автора насамперед зі сферою психіатрії (сексуальна девіація) і на периферії наукових зацікавлень залишається власне творчий феномен австрійсько-галицького письменника, що й зумовлює актуальність нашого дослідження. Метою цієї статті є аналіз еволюції та етапів науково-критичної рецепції спадщини Л.ф.Захер-Мазоха в українському та світовому літературознавстві.

Виклад основного матеріалу. У праці «Psychopatia Sexualis» (1890 р.) віденський психіатр-криміналіст Р. ф. Краффт-Ебінг на означення антонімічного до поняття «садизм» уперше вжив термін «мазохізм», незважаючи на протести самого Л.ф.Захер-Мазоха: «Мені видалося справедливим назвати цю сексуальну аномалію «мазохізмом», оскільки фон Захер-Мазох дуже часто робить цю ще зовсім не досліджену наукою перверсію предметом зображення у своїх романах та новелах...» [цит. за: 14, 143]. Новий на той час термін «мазохізм» міцно вкоренився у медично-психіатричній термінології і згодом почав розширювати своє семантичне поле далеко

поза сфери психіатрії, означуючи радше психологічно-культурні явища на кшталт «духовний мазохізм», «культурний мазохізм», «національний мазохізм», «політичний мазохізм» та ін. Відтак утвердилась окрема лінія інтерпретації не так текстів письменника, як понадтекстуальних рецептивних асоціацій. З. Фройд, Ж. Дельоз, М. Фуко та й зрештою українські літературознавці, зокрема Н. Зборовська у праці «Код української літератури» [9], утверджували галузеві семантичні розширення поняття «мазохізму», а ім'я самого Л. ф. Захер-Мазоха асоціювалося насамперед із людиною, що укріпила це поняття в сексуальній психіатрії.

Перша серйозна рецепція прози Л. ф. Захер-Мазоха викликана появою новели «Дон Жуан із Коломиї» (німецькою мовою) у «Щорічнику Вестермана» (Брауншвейг, 1866 р.). Критична візія твору зі спробами компаративістичного аналізу розгорнулася у передмові, написаній відомим літератором Ф. Кюрнбергом. Акцентуючи на типологічній схожості письма Мазоха та Тургенева, Ф. Кюрнберг виокремлює «чутливість» пейзажних описів обох авторів, адорацію патріархальних традицій та естетизацію екзотики слов'янської Аркадії [32, 192]. Проте прихильність критика до Мазоха більшою мірою, ніж до Тургенева, пояснюється не стільки захопленням високою ідейно-художньою вартістю новели «Дон Жуан із Коломиї», скільки ідеологічними віяннями в Австро-Угорщині 60-70-х рр. XIX ст. Відтак Ф. Кюрнбергер коментує потенційну роль Захер-Мазоха в тогочасній німецькомовній літературі: «Він русин, він не належить нашій літературі, лише перекладній. А що, коли б ми замість великороса Тургенева та взяли за взірць малороса, галичанина...» [цит. за: 14, 143]. Австрійському критику йшлося про «цивілізування», «культурну германізацію» слов'янських маргінесів Дунайської імперії, що тісно пов'язане із міфом цивілізаторської місії Німеччини у Східній Європі.

У 1872 р. новела Захер-Мазоха «Дон Жуан із Коломиї» була перевидана в Парижі на сторінках популярного ліберального журналу «Огляд двох світів» («*Revue des Deux Mondes*») і користувалася неабиякою популярністю. Про поважне ставлення до твору Захер-Мазоха передової європейської критики свідчить хоча б той факт, що відомий німецький новеліст і теоретик Пауль Гайзе передрукував новелу Мазоха зі вступним словом в своїй знаковій антології «Німецька скарбниця новели» («*Der Deutsche Novellenschatz*»). Суголосно із Ф. Кюрнбергом адорували новели Захер-Мазоха й інші літератори, скажімо, віденський прозаїк Ф. ф. Заар: «Його яскраві творіння, що переливалися багатьма барвами, не можна було порівняти ні з чим, що було написано до нього. (...) Так молодий автор став героєм дня. Видавці і газети роздирали його на шматки» [15].

Із 90-х рр. XIX ст. у німецькомовному світі позитивну рецепцію прози Захер-Мазоха різко затіює безкомпромісна критика, яка приписує автору епатажність як самоціль, поверховість змісту та натуралізм описів, позначений перверсивністю. Скажімо, німецький критик-антисеміт О. Глагау закидає Захер-Мазоха у вторинності його творчості, посилаючись на алузійність та епігонство як ознаки дешевого графоманства: «Тургенев та інші поети Заходу і Сходу у нього з язика не сходять, і він наслідує їх – свідомо чи підсвідомо, варіює їх або навіть намагається їх перевершити. Він послідовник Шопенгауера (...) Його новели кишать ремінісценціями різного роду, алузіями на літературу та науку Заходу» [29, 170]. Очевидно, О. Глагау не вдалося відчитати за «кишінням» алузій та ремінісценцій у прозі Мазоха зародки модерністської поетики та іманентне автору «замилування» мультикультуралізмом.

М. Нордау на поч. 1890-х у інертному руслі тогочасної критики писав про «відомого белетриста Захер-Мазоха» як про одного з тих, що створили «звироднілий» інтелектуальний клімат епохи фін де сієкл [13]. Проте творчий феномен Л. ф. Захер-Мазоха, незважаючи на негацію з боку німецькомовних літературний кіл, продовжував користуватися неабиякою популярністю у Франції та Америці. Позитивна рецепція творчості Л.ф.Захер-Мазоха у Франції підживлювалася насамперед його реноме франкофіла, величезною кількістю перекладів французькою та пікантними мазохістичними сценами на тлі «слов'янської екзотики». Ці фактори настільки сприяли популярності прози Мазоха, що аж до кінця XIX ст. французи вважали його третім за значимістю німецькомовним письменником (після Гете і Гейне). Варто відзначити й присвоєння Захер-Мазоха у 1883 р. найвищої нагороди Франції – Ордена Почесного Легіону (в честь 25-ліття його письменницької діяльності). Свідченням особливого сприйняття прози Захер-Мазоха у Франції можуть слугувати теж напрочуд схвальні відгуки А. Доде, Е. Золя, В. Гюго, Г. де Мопассана, батька й сина Дюма, Г. Флобера, Г. Банга та ін.

Проте з 1890 р. відбувається спад популярності прози Захер-Мазоха, що змушує його займатися «літературним заробітчанством». Письменник, щоразу більше вдаючись у «сексуально мазохістичні» нюанси життя героїв, часто використовує псевдоніми «Шарлотта Арманд» та «Зоя Роденбах», а згодом до активного «продукування» таких творів долучається і дружина Мазоха Ванда. Деякі спільні твори з'являлися під прізвисьмом «Захер-Мазох». Смерть Захер-Мазоха у 1895 р. залишилася ніким непоміченою, незважаючи на чудові некрологи, написані Г. Баром та К. ф. Шпіттеле-ром, в яких підмічено трагічність «буття між» автора «Венери в хутрі». Так, ініціатор модерністичного «Молодого Відня» Г. Бар у некролозі Мазоха пише: «Йому так і не вдалося знайти батьківщину для свого таланту. Йому так і не вдалося стати частиною якогось цілого. Правду кажучи, йому було би не так просто зробити(...) Адже він ніде не був укорінений. До великого минулого авторської літератури він звернутися не міг, оскільки «великий дух» був для нього чужим. Німців він ненавидів, слов'янську культуру – переріс» [цит. за: 15].

Після смерті Мазоха у 1901 р. з'явилося кілька статей, найбільший резонанс серед яких мали надруковані німецьким журналістом А. Шліхтегеро-лем уривки щоденника Мазоха. Згодом у 1906 вийшла автобіографія першої дружини А. Рюмелін (Ванди вон Дунаен) «Сповідь мого життя», яка є теж свого роду спробою рецепції, хай надто суб'єктивної та упередженої, індивідуального феномену Мазоха. Останні дні життя Мазоха цікаво описані в романі французької письменниці Міріам Харрі (Еміль Перро) «Сіона в Берліні».

У 1933 р. ім'я Л. ф. Захер-Мазоха з'являється у чорних списках, що, очевидно, детермінувалося антисемітською ідеологією нацистів. Сам автор євреєм не був, проте в його творчості розгортається релігійний та культурний дискурс євреїв австрійської Галичини («Єврейські оповідання» (1878); «Нові єврейські оповідання» (1881); «Оповідання про польське гетто» (1886); «Єврейське життя в текстах і зображеннях» (1890). Відтоді і аж до 1980-х років його твори не друкувалися і були вилучені з обігу. Таким чином, практично все XX ст. «випало» з рецепції творчості Л.ф.Захер-Мазоха, відповідно художня цінність цих творів через упереджене до них ставлення була закрита для читача і вважалася за неактуальну серед літературознавців.

Натомість поняття мазохізму як психічного феномену вікликало зацікавлення серед психоаналітиків. Так, у «Трьох нарисах» Фройд (1905 р.) зауважує, що «з огляду на те, що нам відомо, якою поширеною є схильність до перверсії, ми доходимо висновку, що ця схильність до збочень є загальною первісною схильністю статевого потягу людини, з якої упродовж періоду статевого дозрівання розвивається нормальна сексуальна поведінка внаслідок органічних змін і психічних гальм» [23]. Таким чином, психоаналіз трактує мазохізм як базовий елемент спадковості людських інстинктів, поряд із садизмом (праці Фройда «Дитину б'ють...», «Економічна проблема мазохізму», «Заперечення», «Фетишизм» та ін).

Із розголосом сексуально-психіатричного феномену «мазохізму» з подачі Крафта-Ебінга подібно, як і в інших країнах, з 1890-го р. затребуваність творчості Захера-Мазоха в Росії різко падає, що також пов'язане з тим, що у циклі «Російські придворні історії» змальовано імператорську родину та Єкатерину II у непривабливому світлі. У 1899 р. в Росії видано «Єврейські історії» і вже посмертно з'являється «Венера у хутрі». Проте у більшості перекладів Мазоха російською у XIX ст. «русини» тлумачаться як «росіяни». І не тільки перекладено, а й трактовано так тогочасними російськими критиками. Наприклад, С. Кательнікова, зауважує, що герої Мазоха – це «наш (...) російський тип; за моральною й інтелектуальною природою всі вони є росіянами» [цит. за: 25, 12]. Нові російські переклади творів Мазоха почали видаватись лише у пострадянський час.

В Україні переклади окремих новел Захер-Мазоха з'явилися у 70-90-х рр. XIX ст. Скажімо, роман «Новий Йов» вийшов у часописі «Родимий листок» (1879); уривок повісті «Бал руських питомців», історичний нарис «Княгиня Любомирська» – в журналі «Зоря» (1880, 1882). Оповідання і новели «Привид», «Єврейський Рафаель», «Дикуні», «Слов'янські жінки», «Відродження», «Миша», «Пан і пани Рись», «Заскія», «Три весілля» у 1882-1893 рр. друкували газети «Слово», «Червона Русь», «Бесіда», «Галичанин». Першим відгуком на твори Мазоха стала стаття «Захер-Мазох і русини» критика Л. Сапогівського на сторінках львівської «Зорі» (1880), в якій автор порушив проблему недооцінки творчості австрійського письменника та акцентував на тому, що «Захер-Мазох перший з чужинців звеличив наш народ з такою любов'ю, якої тяжко навіть межі нашими авторами знайти» [цит. за: 1].

На думку літературознавця М. Вальо, «згадану його [Захер-Мазоху] «неславу» серед українців Лев Сапогівський мотивував «несвідомим потокуванням» українських літераторів польській критиці, яка «встидаючись образу» польської суспільності, показаного «в зеркалі Захер-Мазоха», тенденційно знецінювала його творчість» [цит. за: 2, 152]. Проте на той час молодий критик Л. Сапогівський ще не був знайомий із сенсаційними творами Мазоха, натомість будував свою лояльну думку на основі збірок «Галицькі історії» (1878). Адже якщо рецепція німецької, австрійської чи французької читацької публіки характеризувалася підвищеною увагою до сексуального екзотизму, то для українського читача Л. ф. Захер-Мазох мав особливе значення, оскільки змальовував саме етнічний та ментальний колорит Галичини.

Окрім «Зорі», твори Мазоха були представлені переважно у москвофільських виданнях, а «на думку І. Франка, відмовившись від участі у відродженні української літератури на народній, національній основі, та все ж бажаючи зберегти свій вплив в громадському й політичному житті народу, москвофіли намагалися створити якусь

окрему від народної літератури, за іншими, «вищими» й «тоншими» естетичними принципами, прагнучи до її «панськості» і водночас шукаючи відповідних аналогів в інших літературах. От тут і підійшли їм екзотика захер-мазохівських сюжетів, непослідовність його творчого методу» [2, 152]. Негативне ставлення до прози Мазоха з боку Франка зустрічаємо і в листі до дружини О. Хорунжинської: «Щодо Захер-Мазоха ти помиляєшся: він ані жид, ані з Іспанії родом, а справді галичанин... А що він про Галичину бреше несотворенні речі, се звісно цілому світу, крім французів і москалів» [22, Т.46, Кн.2., 137]. У іншій праці Франко називає твори Мазоха «патологічними мотивами еротичних романів» [22, Т.48, 688].

Парадоксально, що навіть у ХХ ст. деякі провідні літературознавці хибно трактують творчість Мазоха, як-от американський славіст Л. Вульф у праці «Мої найзаповітніші фантазії» (2003) стверджує, що Мазох «використовував елементи російського життя, більше того, він грав на страхах і уявленнях своїх сучасників щодо Росії, аби внести збурення у звичні романтичні форми буржуазного вікторіанського суспільства в Європі ХІХ ст. (...) Захер-Мазох, пишучи німецькою, пропонував увазі своїх читачів сюжети зі слов'янською екзотикою, які могли сприйматися в контексті тогочасних упереджень щодо варварства Східної Європи» [4]. По-перше, вкотре маємо справу із переплутуванням понять «руський» («Русь») та «російський» («Росія»). По-друге, не можемо погодитися із тим, що Л. ф. Захер-Мазох у своїх творах «грав на страхах і уявленнях своїх сучасників», він радше розкривав їм невідомі сторінки культурної географії Східної Європи, і то не домислені, а «витягнуті» з фактів власного дитинства.

Філософське осмислення творчості Захер-Мазоха з позицій деконструктивізму подає Ж. Дельоз у праці «Представлення Захер-Мазоха» (1968), анатуючи її (творчість Мазоха) насамперед як симптоматику психічного феномену. Порівнюючи садистський та мазохістський дискурси, Дельоз крізь призму психоаналізу та «мовний» розтин виокремлює такі іманентні особливості творів Мазоха, як «діалектика і уява», «відхилення матері та ангільція батька», «протилежність ролі і смислу фетиша», «естетизм мазохізму», «Я та ідеалізація», «протилежність форм десексуалізації та ресексуалізації» та ін. Естетизм мазохізму, безперечно, Дельозу імпонує більше, аніж антиестетизм садизму, що унаочнюється високою оцінкою творчості Мазоха, який «використовує уже не романтичну мрію, але фантазм і всю силу фантазма в літературі. У літературному плані Мазох – майстер фантазму і підвишеності, і вже в силу однієї лиш цієї своєї техніки він – великий письменник, який надавав фольклорному матеріалу силу міфу» [3, 138].

У цьому ж контексті іспанський новеліст та публіцист Ф. Умбрал зазначає: «Мазоха можна було б назвати невідомим предтечею фашистського вчення, згідно з яким катування – це один із найсолідших способів знищення людини. А отже, насилля і газові камери є актами любові у стосунку до жертв нацистів, завдяки яким нещасні потрапляють на небо» [21]; іншою промовистою цитатою цього ж автора є: «Мазох змусив свою дружину роздягнутися і прикрити наготу хутром. Це був день народження голокосту» [21]. Австрійський літературознавець А. Опель зазначає, що з сучасного погляду слід розглядати Мазоха «не лише як новатора натуралізму: він багато зробив для розвитку психологічного роману, що остаточно сформувався у ХХ ст. Цілий розділ європейської літературної історії міг бути написаний по-іншому»

[14, 147]. К. Імелінський у передмові до польського видання творів Л.ф.Захер-Мазоха 1989 р. аргументує тезу про те, що естетика страждання є іманентною рисою письменства 2-ї пол. XIX ст. і як приклад наводить імена Толстого та Верлена. Проте рефлексія К. Імелінського про прозу Мазоха маркована однобічністю, стереотипністю та кліше радянського літературознавства: «все зводиться до повторюваної сцени бичування, натомість решта є досить дрібним і поверховим глом певних подій, які позбавлені глибших рефлексій і аналізу» [30, 7].

Пильної уваги, безперечно, заслуговує солідна монографія польського германіста М. Кланської «Далеко від Відня: Галичина в очах німецькомовних письменників 1772-1918» (1991 р.), в якій подано новочасний погляд на німецькомовну літературу «галицької» тематики з геокультурної перспективи. Так, М. Кланська зауважує, що перед Йозефом Ротом Леопольд Захер-Мазох був найбільшим німецькомовним письменником Австро-Угорщини [31, 9].

До реанімування літературного статусу Захер-Мазоха у російському публічному дискурсі значною мірою спричинилося видання «Венери у хутрі» (1992 р.), яке, окрім самих творів, уміщувало російські переклади текстів Ж. Дельоза «Холодне та жорстоке» та вже згадувані праці про мазохізм Фрейда. Знаменувалося сплеском поновного зацікавлення прозою Мазоха і есе А. Еткінда «Пам'ятаеш там, у Карпатах?» (1995), яке згодом ляже в основу першого розділу книги «Содом і Психея» під назвою «Лід, хутро, форель: від Мазоха до Кузьміна, або Контекстуалізація бажання» [див. 28]. Проте в цій праці автор трактує Мазоха як одного «із багатьох прихильників російської культури та російських жінок» [28]. Доречними є коментарі В. Чернецького про те, що Еткінд здійснив «спробу перетворити Мазохову Галичину на уявну Росію». Далі літературознавець продовжує: «Те, що для західного Захер-Мазохового читача було екзотичним контекстом його історій (...), для його російського читача стало осердям самого тексту, умовою, що уможливлювала незвичну поведінку, притаманну його героям» [25, 13].

Безпідставні теорії Еткінда щодо орієнтації Захер-Мазоха на стирання культурних кордонів між Карпатами і Росією були інертно підхоплені і наступними виданнями Мазоха в Росії. Скажімо, в передмові до вибраного Мазоха (2000 р.) Є. Воропаєв теж пише про російський дискурс творів австрійського письменника і стверджує, що «найбільшим Мазоховим досягненням було те, що він став «живописцем малоросійського села, мешканці якого живуть у безпосередньому контакті з природою» [8, 29].

Найоб'єктивнішим, на нашу думку, дослідженням творчості Мазоха у російському літературознавстві є праці Л. Полубояриної [див.: 17]. Дослідниця обґрунтовує модерністські тенденції «Венери в хутрі» та «Дон Жуана з Коломиї», стверджуючи, що «за низкою параметрів проблематизують офіційний суспільний дискурс, ставлячи в центр зображення «альтернативні» сексуальні, соціальні і релігійні практики, і тому навряд чи можуть бути інтегровані в реалістичну художню систему» [16]. Продовжуючи думку першого критика Мазоха Ф. Кюрнберга, Л. Полубояринова традиційно вдається до компаративістських співставлень творчості Мазоха та Тургенєва [15], здійснюючи семіотично-літературознавчий розгин «степового дискурсу» або ж «степового інтертексту» Мазоха. Також дослідниця порівнює естетику самокатування у прозі Мазоха та постмодерніста В. Сорокіна.

Через пікантну тематику творчості Л. ф. Захер-Мазоха в Україні його проза довгий час не тільки не віталася, а й була заклеєвана, через що читач не мав змоги ознайомитися з поглядами європейського письменника на галицький культурно-етнічний топос. Новий етап вивчення та рецепції творчості Мазоха починається у 80-х рр. ХХ ст., коли активно перевидаються його твори; виходять збірники матеріалів про життя та творчість Мазоха; з'являються нові дослідження. Так, у 1994 р. в журналі «Всесвіт» з'явилися повісті «Дон Жуан із Коломиї» та «Жіночі образки з Галичини» у перекладах Наталії Іванчук та Івана Герасима. 1999 року у Львові вийшов окремих том українських перекладів з Л. Захер-Мазоха [7].

В останні десятиріччя дискурс «мазохізму» в науковій критиці поживався появою низки цікавих ґрунтовних статей, як-от розвідка Є. Нахліка «Рецепція Лео-польда фон Захер-Мазоха в західноукраїнському літературному процесі ХІХ ст.» [12]. Глибинним є аналіз літературознавця Анни-Галі Горбач, в якому авторка окреслює особливість змалювання галицького народного життя та «екзотизування» художнього простору як цілеспрямовану Мазохову стратегію. Також дослідниця зауважує актуалізацію у його прозі соціального міфу мультикультуралізму: «[...] коли йдеться про співжиття українського, польського і єврейського народів, то автор не може віддалитися від ідеалізації та певних шаблонів, які він собі витворив, хоч загально знає про ворожнечу між українцями й поляками» [5]. Не згадану Анною-Галею Горбач тему ідеологічних суперечностей у творах Мазоха розгортає А. Чорнооченко: «Прикметно, що непорозуміння та сутички, зображені в творах, Мазох інтерпретує як наслідок соціальної несправедливості та зіткнення політичних інтересів різних партій, яскравими прикладами чого стають коментарі самого автора та рефлексії, вкладені у уста персонажів. Образ барвистого різнокультурного світу, як і сама ідея можливості співжиття ментально різних народів – єдності в розмаїтті – була на той час в австрійській літературі новою» [26].

С. Тарадайко намагається окреслити внутрішню надірваність письменника через його перманентну роздвоєність у визначенні власної приналежності (німець-австрієць, що називав себе «русином», із західним і східним світоглядом) і шукає джерел мазохізму в давній міфології, зокрема індійській. Автор статті теж зауважує «подвійність, неприховану суб'єктивність або й довільність у розумінні» численних досліджень феномена Мазоха [20, 182].

Великою мірою до популяризації творчості Мазоха в Україні та рецепції його прози спричинилася перекладач та літературознавець Н. Іванчук, яка зазначає, що «Мазох виявляє намір вивільнитися від туманних абстракцій, якими огорнутий німецький роман, і прагне поринути в обійми повнокровного реалізму, в обійми почуттів поезії...» [10, 179].

Найґрунтовнішим видається аналіз творчості Мазоха літературознавцем Л. Цибенко в післямові до вибраного, де дослідниця аргументує тезу про те, що для Мазоха «Галичина була наскрізно надетнічним утворенням, де німецькі, слов'янські та єврейські елементи злилися в єдине нероз'єднане ціле. Вона вважає, що всі спроби визначити етнічну належність більшості Мазохових героїв та й самого автора є марною справою» [24, 374]. Важливо, що Л. Цибенко висвітлює ті риси прози Мазоха, які ще не були належно окреслені в українському літературознавстві, а саме: автобіографічне обрамлення та гротескно-пародійний аспект.

Дуже оглядовою і поверхневою видається розвідка В. Савельєва про рецепцію творчості Л.ф.Захер-Мазоха Ж.Дельозом [18]. Я. Коваль у публіцистичній статті наголошує на тому, що «Мазох першим відкрив світові реальне життя простих людей Західної України» [11, 8]. І.Грабовська акцентує на міфологізованості образу жінки в Мазоха та творення ним певного «інтелектуального міфу» [6, 106].

Протягом останніх років в українському літературознавстві простежується зростання інтересу до творчості Захер-Мазоха як об'єкта порівняльного вивчення. Так, Ф. Штейнбук зацентрував типологічний контекст кореляту сексуальності творчості Мазоха та Е. Єлінек, виходячи з психотипної схожості героїв («Венера в хутрі» і «Піаністка»), які «надихаються, у засаді, збоченою пристрасною, а чи й потерпають від неї» [27, 65]. Застосовуючи метод тілесно-міметичного аналізу художніх творів, дослідник висновує, що в обох творах «ідеться передусім про намагання хоч якось концептуалізувати взаємини між чоловіком і жінкою чи, точніше, не тільки концептуалізувати, а й зняти онтологічну суперечність між першим і другою» [27, 67]. Окремі українські розвідки присвячено висвітленню міфу постаті Мазоха у суспільному просторі, наприклад, стаття О.Середа [19], де проаналізовано ідею «мазохістської» кав'ярні та пам'ятника Мазоха у Львові.

Отже, увесь «рецепційний» доробок в дискурсивному полі прози Л. ф. Захер-Мазоха можна поділити на чотири групи (за кількісним спаданням):

- психо-патологічні студії (Р. фон Крафт-Еббінг, З. Фройд, Ж. Дельоз та ін.);
- національна ідентичність художнього світу та геокультурна парадигма (М. Вальо, Л. Вульф, А.-Г. Горбач, М. Кланська, А. Опель та ін.);
- літературознавчий поетикальний та ідейно-художній аналіз (Л. Полубоярінова, Л. Цибенко, А. Чернооченко та ін.);
- компаративістичні зіставлення з творчістю І. Тургенева, А. Белого, Е. Єлінек, В. Сорокіна та ін. (Л. Полубоярінова, Ф. Штейнбук та ін.).

Таким чином, попри наявність великої кількості статей, присвячених Л. ф. Захер-Мазоху, літературознавчий дискурс довкола його творчості виглядає досить послабленим, що зумовлено кількома чинниками:

- 1) актуалізація у прозі Мазоха дискурсивно-сексуальної топосфери та ототожнення його насамперед із психо-патологічним поняттям «мазохізм»;
- 2) практично столітня пауза рецепції, видання та перекладів творів;
- 3) популяризація низькопробної белетристики Мазоха, яка часто виступає об'єктом літературних, видавничих та кінопродюсерських спекуляцій (таких «заробітчанських» творів у доробку Мазоха налічується понад 300).

Подальше розгортання літературознавчого дискурсу довкола творчості Леопольда фон Захер-Мазоха видається доволі перспективним, зважаючи на малий відсоток досліджень його прози, а також на те, що творчість австрійського письменника тільки частково перекладена українською мовою. Основу подальшої програми актуальних досліджень могли б скласти теми геокультурного контексту, а також гендерних та національних стереотипів прози Леопольда фон Захер-Мазоха.

Список використаних джерел

1. Бойченко О. Мазохіст мимоволі / Олександр Бойченко // Український журнал. – 2009. – № 4. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrzurnal.eu/pol.archive.html/364/>

2. Вальо М. Л. Захер-Мазох і Україна / Марія Вальо // Всесвіт. – 1994. – № 3. – С. 152-155.
3. Венера в мехах. Ж. Делёз. Представление Захер-Мазоха. З.Фрейд. Работы о мазохизме / Сост., пер. с нем. и франц. и комментарии А.В. Гараджи. – М.: РИК «Культура», 1992. – 380 с. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.torrentino.com/torrents/377758>
4. Вульф Л. «Мої найзаповітніші фантазії» : Леопольд фон Захер-Мазох і міф Східної Європи / пер. з англ. Н. Чорпіта / Ларрі Вульф. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://referat.iv-fr.net/2007/07/05/mo_najzarovtnsh_fantaz_leopoldfon_zakhermazokh__mf_skhdno_vropi.html
5. Горбач А.-Г. Українська тематика в творчості Захер-Мазоха / Горбач Анна-Гая. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.ji.lviv.ua/n6texts/horbach.htm>
6. Грабовська І. Спроба виправдання невинного : [Про творчість Леопольда фон Захер-Мазоха] / Ірина Грабовська // Сучасність. – 2001. – №2. – С. 104-109.
7. Захер-Мазох Л. Жіночі образки з Галичини. Вибрані твори [Текст] / Леопольд Захер-Мазох. — Львів: Літопис, 1999. – 383 с.
8. Захер-Мазох Л. Коломейський Дон-Жуан [Текст] : [Повести и рассказы] / Леопольд фон Захер-Мазох ; [Пер. с нем., предисл. и примеч. Е. Воропаева]. – СПб. : Акад. проект, 2000. – 440 с.
9. Зборовська Н. Код української літератури : Проект психоісторії новітньої української літератури. Монографія / Ніла Зборовська. – К. : Академвидав, 2006. – 504 с.
10. Іваничук Н. Феномен Леопольда фон Захер-Мазоха / Наталя Іваничук // Кур ер Кривбасу. – 2001. – № 140. – С. 179-185.
11. Коваль Я. Батько мазохізму Леопольд фон Захер-Мазох найбільше у своєму житті боявся забуття / Ярина Коваль // День. – 1998. – 6 лют. – С. 8.
12. Нахлік Є. Рецепція Леопольда фон Захер-Мазоха в західноукраїнському літературному процесі XIX ст. / Євген Нахлік // Українська література в Австрії, австрійська — в Україні : Матеріали міжнародного симпозіуму. Київ, 1994. – С. 110-123.
13. Нордау М. Генрик Ібсен / Макс Нордау. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.norge.ru/nordau_ibsen/
14. Опель А. Леопольд фон Захер-Мазох – Колумб Сходу / з нім. пер. Н.Іваничук / Адольф Опель // Всесвіт. – 1994. – №. 3. – С. 143-151.
15. Полубояринова Л. Захер-Мазох и Россия / Лариса Полубояринова. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.pseudology.org/Literature/Zaxer_Mazox_Russia.htm
16. Полубояринова Л. Проза Леопольда фон Захер-Мазоха в литературном контексте эпохи реализма : автореф. дисс. на соиск. уч. степени докт. филол. наук : спец. : 10.01.03 «Литература народов и стран зарубежья (литература народов Европы, Америки, Австралии)» / Лариса Николаевна Полубояринова. – Санкт-Петербург, 2007. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://19v-euro-lit.niv.ru/19v-euro-lit/articles-ger/poluboyarionova-proza-leopolda-fon-zahera-mazoha.htm>.
17. Полубояринова Л. Леопольд фон Захер-Мазох – австрийский писатель эпохи реализма / Лариса Полубояринова. – Санкт-Петербург : Наука, 2006. – 646 с.

18. Савельев В. Особливості реалізму Леопольда фон Захер-Мазоха та його рецепція Ж.Дельозом / В. П. Савельев // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/12897/1/Savelev.pdf>
19. Серета О. Львівська «мазохіада» / Остап Серета // *Leopolismultiplex*. – С. 114-122.
20. Тарадайко С. За мотивами Захер-Мазоха / Сергій Тарадайко // *Всесвіт*. – 2012. – № 11-12. – С. 182-188., 182
21. Умбрал Ф. Садофашизм. Захер-Мазох / Франсиско Умбрал. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : // <http://www.abc-people.com/data/masoch/tvo1.htm>
22. Франко І. Галицьке краєзнавство / І. Франко // *Збір. тв. у 50-ти т.* – К., 1986. – Т. 46. : Кн. 2. – С. 116-150, 137. ; Франко І. *Зібрання творів : у 50 т.* – К. : *Наук. думка*, 1986. – Т.48, 767 с.
23. Фройд З. Три очерка по теории сексуальности / Зигмунд Фройд. Москва 1990. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://bookz.ru/authors/zigmund-freid/tri-o4er_971.html
24. Цибенко Л. Післямова / Лариса Цибенко // *Захер-Мазох Л. фон. Вибрані твори.* – Львів, 1999. – С. 365–382., 367
25. Чернецький В. Українці, росіяни та Мазохів спадок: [Сприйняття Захер-Мазохової творчості в спадку двох країн: України і Росії] / Віталій Чернецький // *Критика*. – 2005. – верес. (№9). – С. 11-13.
26. Чернооченко А. «Фольклорна мудрість гуцулів в оповіданні-легенді Леопольда фон Захер-Мазоха «Опришок Магас» / Антоніна Чернооченко. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.abc-people.com/data/masoch/tvo3.htm>
27. Штейнбук Ф. Мазох – Єлінек: тілесно-міметична топологія кореляту сексуальності, або Літературно-збочена колізія складної простоти / Фелікс Штейнбук // *Слово і час*. – 2013. – № 3. – С. 64-72.
28. Эткин А. Содом и Психея: Очерки интеллектуальной истории Серебряного века / Александр Эткин. – Москва: «ИЦ-Гарант», 1996. – 413 с.
29. Glagau O. Turgeniev`s Nachahmer. Karl Detlef. – *Sacher-Masoch* // Glagau O. *Dierussische Literaturund Iwan Turgeniev*. Berlin, 1872. – S. 162-174.
30. Imieliński K. Przedmowa // von Sacher-Masoch L. *Wenus w futrze* / Kazimierz Imieliński. – Łódź : «ResPolon», 1989. – S.3-9.
31. Kłańska M. Dalekood Wiednia. Galicja w oczach pisarzy niemieckojęzycznych (1772-1918) / Maria Kłańska. – Kraków : Towarzystwo autorów i wydawców prac naukowych «Uniwersitas». – Kraków, 1991. – 277 s.
32. Kürnberger F. Vorrede zum «Don Juan von Kolomea» von Leopold von Sacher-Masoch // *Sacher-Masoch L. v. Don Juan von Kolomea. Galizische Geschichten*. Bonn, 1985. S. 191-192.

**ЛІТЕРАТУРНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПЕРЕКЛАДАЧА
(НА ПРИКЛАДІ ТВОРЧОСТІ ТЕТЯНИ КОМЛІК)**

Ключові слова: перекладач; творчість; поезія; праця; виховання.

Keywords: translator; creativity; poetry; labour; education.

Ключевые слова: переводчик, творчество, поэзия, работа, воспитание.

Перекладач високого рівня – це майстер слова. Завдяки пізнанню ним глибини двох або більше мов світу, він бачить у слові значно більше, ніж пересічна людина. Це володіння словом допомагає висловлювати думки, які стають надбанням інших людей. Творити словом для людей, служити їм словом – є життєвим завданням багатьох перекладачів. І це об'єднує їх з іншими творцями, які працюють зі словом: поетами, письменниками, журналістами, літературознавцями. А іноді обдарована людина виходить за межі однієї спеціальності, пробує себе у інших галузях словесної творчості. Можна назвати багато прикладів, коли перекладач є одночасно поетом, письменником, журналістом, літературознавцем, науковцем, художником. Це Інґріда Соколова, Олена Ржевська, Корней Чуковський, Геннадій Мірам [2], Тетяна Комлік, Катерина Семенова (майстер каліграфії) [<http://www.kimono.org.ua>] та інші. І це не просто додаткова діяльність. У таких перекладачів народжуються твори дійсно високого рівня. І часто завдяки цій діяльності перекладач стає більш відомим. Безперечно, праця перекладача дуже потрібна людям, але вона все ж часто скромніша, ніж діяльність тих, кого він перекладає. Тому в світі поширюється думка, що така важлива професія також потребує захисту та популяризації [2]. У зв'язку з цим стають важливими дослідження особистості перекладача. Не в останню чергу в цьому можуть допомогти дослідження інших видів творчості, якого займається перекладач. Таким прикладом може бути поетична діяльність Тетяни Іванівни Комлік (м. Київ), яка є перекладачем з англійської мови та гідом-перекладачем. Її діяльність у цих сферах – переважно усний переклад. Вона відвідала багато країн Європи та Азії, де часто працювала перекладачем. Деякий час жила та працювала у Сполучених Штатах Америки. Перекладачка та поетеса завжди використовує свій досвід для допомоги людям у вирішенні комунікативних задач. Але Тетяна Комлік відома ще й поетичною творчістю. Оpubліковано багато її поезій російською та українською мовою. Її збірка «Посвящення» містить вірші, які народилися під впливом вражень від відвідування багатьох країн світу та вірші, присвячені духовному світу людини праці. Тетяна Комлік побачила та поетично висловила те, що не побачили багато тих, хто також, можливо, відвідав зарубіжні країни. Цікаво знайомитись з її творчими відкриттями у художній формі. Тут відчувається загальний дух великих та маленьких міст, природа, народні звичаї, архітектура, фонтани, пам'ятники, враження від творців мистецтва:

В полнозвучном аккорде все слито,

Гениальный полет вдохновенья.

Мона Лиза не будет забыта,
Восхитит она все поколения. [1, с.78]

Поетеса також намагається показати духовні якості людини, яка розкривається у творчій праці, у діяльності заради допомоги іншим людям. Наприклад, у циклі віршів, присвячених медичним працівникам, ми бачимо, що у цьому полі діяльності поряд зі спеціальними знаннями та бездоганним виконанням, велику цінну мають якості душі, забезпечення духовної підтримки хворого:

Когда обступят нас лишенья,
И боль приходит даже в сны,
Мы к вам спешим за утешеньем,
И Вы всегда любви полны.
Услышав голос Ваш прелестный,
Осмыслив мудрость добрых слов,
Вдруг чувствуешь себя чудесно
И без лекарств уже здоров.

Так характеризується духовний світ медичного працівника у вірші «Ода доктору», присвяченому лікареві Людмилі Миколаївні Лепіліної [Медик столиці. – № 4 (123), квітень 2014. – с.5]. Відповідальність та стійкість за будь-яких умов заради життя та здоров'я людини – це також необхідно лікарю:

Ответственность у вас большая:
Вам жизни наши вручены.
И долг священный исполняя,
Свой крест несете стойко Вы.

Це слова з вірша присвяченого лікарю Ірині Вікторівні Досенко. [Медик столиці. – № 5 (86), липень 2010.] У віршах про тих, хто створює прекрасне – художників, поетеса висловлює своє захоплення їх високим мистецтвом, яке несе радість людям, робить світ краще. У вірші, присвяченому заслуженому художникові України Інні Валентинівні Биченковій, який був написаний у день відкриття її персональної виставки 25 грудня 2013 року, ми відчуваємо душу митця у його творах:

В картинах бьется сердце Ваше,
Душа великая искрится,
Вы – светоч, достоянье наше,
Хотим Вам низко поклониться.

А поетичний твір, присвячений відкриттю персональної виставки Георгія Сергеева у жовтні 2014 року підкреслює скромність справжнього митця:

Працює він запально і невтомно:
Екслібриси, пейзажі... Безліч їх.
Оцінює себе занадто скромно
І не рахує перемог своїх.

Діяльність людини праці може бути непомітною, але тільки вона забезпечує здоров'я, добробут, виконання багатьох мрій других людей. І заслуговує, на думку Тетяни Комлік, найвищої пошани. У вірші «Залізничному братству!» така оцінка звучить:

Ви день і ніч працюєте в напрузі.
То ж трічі в Вашу честь: «Хвала! Хвала! Хвала!»
[Рабочее слово.- № 41-42, 1-7 ноября 2014. – с.16]

Для виховання молодого покоління дуже необхідним є створення засобами мистецтва образу людини-творця, людини з високими духовними якостями. Тому літературну діяльність перекладача та поета Тетяни Комлік можна розглядати як служіння суспільству та своїй країні, що допомагає передавати молоді позитивні якості. Перспективним для подальших досліджень можна було б назвати пошук нових можливостей для використання творів, де розкривається позитивний образ людини-творця, в загальноосвітніх та професійних навчальних закладах для виховання високих моральних і професійних якостей людини та фахівця.

Література

1. Комлік Т. Посвящение / Т. Комлік. – М.: Издательство «Красная звезда», 2012. – 84 с.
2. Мирам Г.Э. Профессия: переводчик / Г.Мирам. – Киев: Ника-Центр, Эльга, 1999. – 158 с.

ПРИСВІЙНИЙ ЗАЙМЕННИК *ВАШЪ* У ПАМ'ЯТКАХ XVI-XVII СТОЛІТЬ

Ключові слова: історія мови, присвійний займенник, пам'ятки мови, значення, смислове наповнення.

Keywords: history of language, possessive pronoun, sights of language, value, semantic filling.

Займенник пам'яток XVI-XVII століття *вашъ* є дуже давнім за своїм походженням, як і всі займенники. Він утворився ще у праслов'янській мові від форми родового відмінка множини відповідного особового займенника [2, 154]. Існувала форма **vašъ* від **vas-ъ*, що походить від індоєвропейської форми присвійного прикметника **vōs-jo* від особового **vōs* 'ви' [1, 341]. У пам'ятках XVI-XVII століть присвійний займенник множини 2-ї особи мав такі форми називного відмінка *вашъ*, *вашъ*, *ва^ш* (*ваша*, *ваше*, *ваши*), тобто давня форма збереглася. У пам'ятках XVIII століття Й. Гётка фіксує таку ж форму: для однини була форма чоловічого роду *вашъ*, а у множині – *ваши*, *ваша* з повною парадигмою відмінювання [7, 175].

В українських історичних словниках є два значення присвійного займенника *вашъ*: 1) 'множинний, вказує на те, що належить багатьом або стосується багатьох'; 2) 'шанобливий, вказує на те, що належить або стосується однієї особи' [4, 156]; 1) 'множинний, стосується багатьох'; 2) 'шанобливий, стосується або належить одній особі' [5, 186].

У словнику сучасної мови займенник *ваш* має виділено набагато більше значень [6, 298-299]. Тому нашою статтею ми маємо на меті довести, що смислове наповнення займенника *вашъ*, як свідчить Картотека [3], є ширша, ніж лексикографічне представлення у Словнику [5, 186]. Тому було проаналізовано зафіксовані у Картотеці цього словника форми займенника *вашъ* за сучасними значеннями цього займенника [6, 298-299] і виявлено такі ж значення у реченнях пам'яток XVI-XVII століть:

- 'який належить вам, яким ви користуєтесь': золото и серебро ваше по(р)жавило (XVI ст.) [3]; А ваши геретические языки папежа щыплють (Вільна, 1599) [3]; бога(ц)ства ваши погнили (XVI ст.) [3]; А если бы хто з прихожих хотѣлъ преити до вашего мешканя, и оучинить пасху г(с)дѹ, первѣй будетъ обрѣзанъ всакій мужчина его (серед. XVII ст.) [3];
- 'який виходить від вас: зроблений, створений, сказаний і т. ін. вами': таковий обычай ва(ш) е(ст), и(ж) на кож(д)ый ва(ш) праздни(к) маю ва(м) поустити вазна с казни (XVI ст.) [3]; чомъ платѣжъ вашъ великий на небесѣхъ есть (XVI ст.) [3]; мы бо есмо што: не противъ намъ есть шемранье ваше, але противко бгѹ (серед. XVII ст.) [3];
- 'притаманний, властивий вам': такожь да освѣти(т)са свѣ(т) вашъ пре(д)члкъ абы они видѣли ваши добрыи дѣла и прославили о(т)ца вашего

иже е(ст) на нбсе(х) (1556-1561) [3]; смѣ(х) ва(ш) неха(и) сѧ оѡе(р)не(т) в смутокъ а веселье в жало(ст) (XVI ст.) [3]; тыи то рѣчи мовиль есми вамъ абы" радо(ст) моѧ зоставала в(ь) вась а ѧ ваша радость была бы вы"плънена (1556-1561) [3];

- 'який перебуває у родинних або дружніх, близьких стосунках з вами': і к тому постановивши ѡ поса(г) и выправу сестрь ваши(х)... мели... естє межи собою де(л) и ро(з)ровна(н)е... во вси(х) име(н)ѧехъ... учинити (Петрків, 1563) [3]; прусы име(н)е єсть власнаѧ ѡ(т)чи(з)на за(н)ка... в тую ѡ(н) ѡ(т) чизну... те(т)ку вишѧ а жону свою үве(л) (Володимир, 1544) [3]; Чуйте жь коли не вѣдаєте которой години господинь вашь прійде(т) (1556-1561) [3]; и будѣте щедри ѧко же ѡ(т)ць вашь нбный щедрь єсть (Львів, 1593) [3];
- 'який поділяє погляди, уподобання, смаки, близькі вам': а мы чере(з) тоты выше описаныи по(с)лы ваши послали є(с)мо ва(м) на помо(ч) сто золоты(х) ли(ч)бы лѧ(д)скои на будова(н)є тоє це(р)кви госпо(д)ни (Сучава, 1558) [3]; Млстїю бжїю Гедиѡ(н) епископъ гали(ц)кї Львовскї и каменца подолского Вамъ иванови красовскому крамарєви, и юркови и иванови Кү(з)мичо(м) седларомъ, мещаномъ Львовскимъ с товаришми и помочниками вашими, которыхъ вы до себе зобрали (Львів, 1588) [3]; на то(т) жє дво(р)..., которы кна(з) маса(л)скї ѡ(т) небо(ж)чика да(д)ка вашого... на ѡра(н)де до року слушного ѡписаного маєть (Кременець, 1567) [3];
- 'який стосується вас': Вѣдати абовѣмъ вамъ належи(т), ижъ оучити собѣ повѣрionych єсть ваша повинность, а дѣло Бжїє (Львів, 1646) [3]; ү суду на ро(ч)ко(х) кгро(д)ски(х)... в року прошло(м),... припала была справа ваша за ваши(м) позво(м) (Вінниця, 1600) [3]; и зверхность ваша свецькая варовала (Вільна, 1599) [3];
- 'у якому чи поблизу якого ви живете, перебуваєте': то о том тѣх в том вашем краю мало и коротко от языка славенскаго сторичный плод евангелский принесших /от онаго спасителнаго сѣвца,... споминаю (1608-1609) [3]; Уготован бо сосуд гнѣва божия на вашу землю пролитися (1599-1600) [3]; Зостовоую вамъ ѡ(т)чизнѧ вашую всю в цѣлости, которой ѡбрѣньцами и дѣдичами боудьте в смѣлости (Острог, 1603) [3];
- 'у якому ви берете участь, у якому ви працюєте і т. ін.': Се(г) ради молю(с) ваше(мү) ч(с)тному соборѧ. избавте має сүдо(м) свои(м) ѡ(т) таково(г) ѡ(б)стоѧнїѧ и напа(с)ти, и бє(з)че(с)тѧє, и шкоды и поволоче(н)ѧ (Гологори, XVI ст.) [3]; А тотъ вашъ змышлений и неслыханый соборъ, который ни якого сведєцтва ани доводу по себе не маєть, (але) єсть щирая ложь (Володимир, 1598-1599) [3]; А ижъ мовите, же ся евангеликове зь вами згажають, укажытежъ хотя едино зь тыхъ: чы мають сакрамента готовые для хворыхъ, чы ховають ихъ для прыгоды, яко ваша церковь? (Вільно, 1608) [3];
- 'до якого ви належите': Лечъ абы през' сталость вѣры вашихъ кнѣжацкихъ станѡвъ, домъ нашъ и ѧ з нимъ дѡброю славою з мертвыхъ повстанувъ (Острог, 1603) [3];
- 'у значенні іменника ваше, -шого с. Те, що належить вам': Тую маткѧ и до(ч) кѧ ѡ(т)на(в)ши и заздро(ст) сро(д)нѧю и(х) // подопта(в)ши все пожито(ч)

ное аєснѣ обачимо а межѣ ваши(м) и наши(м) которые двѣ словѣ ве(с) свѣ(т) вадѣ(т), ро(з)ности мѣти не бѣдемо кождое пожите(ч)ное спо(л)ное розумѣючи (Острог, 1607) [3];

- ‘у значенні іменника ваші, -ших, множ., розм. Родичі або близькі вам люди’: Слышаламъ нѣкоторого зъ вашихъ, же церковь ваша въ постъ великій 40-ный литоргіи або лише святое досконалое не совершаеть, толко въ субботу и въ недѣлю, а въ иншіе дни якуюся недосконалую, которую называете преждеосвяцоная (1603) [3]; Указы, што ся зъ вашихъ которому зъ сес стороны стало? (Вільна, 1599) [3].

Отже, всі ці приклади дають підстави стверджувати, що сучасне смислове наповнення присвійного займенника *вашь* сформувалося вже у XVI-XVII столітті, що засвідчує Картотека «Словника української мови XVI- першої половини XVII століть».

Література:

1. Етимологічний словник української мови: В 7-ми т. / Гол. ред. кол. О. С. Мельничук. – Т. 1. – К.: Наук. думка, 1982. – 631 с.
2. Жовтобрюх М. А., Волох О. Т., Самійленко С. П., Слинко І. І. Історична грамматика української мови. – К.: Вища школа, 1980. – 320 с.
3. Картотека «Словника української мови XVI- першої половини XVII ст.» / Зберігається у Відділі української мови Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.
4. Словник староукраїнської мови XIV-XV ст. У 2-ох т. // За ред. Л.Л. Гумецької, І.М. Керницького. – Т. 1. – К.: Наук. думка, 1977. – 630 с.
5. Словник української мови XVI- першої половини XVII ст. / Відп. ред. Д.Г. Гринчишин. – Вип. 3. – Львів, 1996. – 251 с.
6. Словник української мови: В 11-ти т./ Гол. ред.: акад. АН УРСР І.К. Білодід. – Т. 1. – К.: Наук. думка, 1971. – 799 с.
7. Getka Joanna. Prosta mowa końca XVIII wieku. Język „Nauk Parafialnych” (Poczajów 1794). Warszawa, 2012. 315 s.

Кривенко І. С.

студентка НУБіП України, м. Київ

Бабенко О. В.

науковий керівник, к.філол.н.,

доцент кафедри романо-германських мов і перекладу

НУБіП України, м. Київ

ФОЛЬКЛОРНІ РІЗНОМАНІТТЯ В АНГЛОМОВНІЙ ЛІТЕРАТУРІ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ

У статті висвітлено основні фольклорні особливості та приклади літератури англомовних країн часів Середньовіччя.

Ключові слова/Keywords: творчість/creative work, фольклор/folklore, балада/ballad, міф/myth, легенда/legend.

Народна творчість англійської та шотландської літератури представлена, в основному, піснями і баладами. Вони створювалися і були поширені на всій території північної Англії і Шотландії, отже, точної приналежності певній нації цих балад немає, тому вони і носять за собою статус англо-шотландських.

Найбільш ранні зі збережених текстів цієї народної поезії датуються XIV століттям. Однак зародження народної поезії в Шотландії відноситься, мабуть, до більш раннього часу – до XIII ст., коли і виникли балади та пісні, довго існували в усній формі, а з введенням друкарства в 1508 році, вони з'явилися в листівках [2, 74].

Періодику розвитку англо-шотландської балади можна умовно розділити таким чином:

1. Шотландські балади раннього Середньовіччя. До цього періоду відносимо такі балади, як «Два ворона», «Едвард», «Трагедія Дугласів», «Балади про двох сестер» та ін. [3, 154].

2. Ранні англійські і шотландські балади на любовні і казкові сюжети: «Том Лін», «Клятва вірності», «Прекрасна Маргарет і Милий Вільям», «Томас рифмача» та ін. [3, 169].

3. Балади англо-шотландського кордону: «Леді Мейзрі», «Вдова з кордону», «Кеннет» та ін.

4. Балади про Робін Гуда, які складають окремий цикл збірок: «Народження Робін Гуда», «Робін Гуд рятує трьох стрільців», «Робін Гуд і шериф», та ін.

5. Англо-шотландські балади пізнього Середньовіччя: «Балада про Мельника і його дружину», «Королева Еліонор», «Обдурений лицар», «Красуня Мей», «А ну, закрий-но двері!» та ін.

6. XVI-XVIII ст. можна назвати завершальним етапом розвитку англо-шотландської балади. В народних переказах збереглося ім'я Томаса рифмача (1220-1297), поета, провидця, прозваного Томасом Лермонтом. Жодне з його творів не збереглося, але можна стверджувати.

Розвиток баладних сюжетів йшов за двома основними напрямками: 1) сюжети героїко-історичного характеру; 2) сюжети на любовну тематику.

Героїчні балади склалися, коли міфи та легенди відійшли в минуле. В основі англо-шотландських героїчних балад лежать конкретні історичні події, які, більшою чи меншою мірою, простежуються в кожній з них, що і дає право називати їх героїко-історичними [1, 26].

До історичних (героїчних) відносять балади епічного характеру, присвячені військовим діям і подіям у Великобританії. Їх відмінна риса – зосередженість на якійсь одній події, як правило, трагічній. Вони зображують війни між шотландцями та англійцями, героїчні подвиги хоробрості та мужності в боротьбі за особисту й національну свободу. Особливу групу цих балад складають «зарубіжні» (border) балади, що склалися в прикордонній смузі між Англією та Шотландією в епоху особливо частих зіткнень між цими країнами. Деякі балади можуть бути датовані досить точно, тому вони, ймовірно, склалися відразу після подій про які оповідають. Найдавніші події, які оспівані в баладах – «Поле Дарема», «Леді Мейзрі», та ін. – Ведуть нас в XIV ст. До більш пізнього часу відноситься балада про битву біля Оттерберна (Otterburn), що відбулася в 1388 р. Поряд з «Мисливством біля Чівіотських пагорбів» у XIV-XV ст. відомі були й інші «зарубіжні» балади; більшість з них присвячено тим же кривавим набігам, битвам, і носять такий же епічний характер, наприклад, балада про битву на Гарло (The battle of Harlaw) [4, 55].

Більшість інших «історичних» балад беруть за основу події XV ст., англо-французькі війни, феодальні чвари англійських баронів і т.д. Всі ці події піддалися в баладах ідеалізації, епічним узагальненням, впливу традиційного пісенного переказу.

Не менш значну групу складають балади лірико-драматичного характеру, про кохання. Але чи про любов вони? Швидше про прикромці кохання, про незліченні небезпеки і перешкоди, які підстерігали закоханих в ті часи. Можна класифікувати любовні сюжети за ознакою перешкод: 1) ворожнеча між шотландцями та англійцями; 2) ворожнеча між кланами; 3) ворожнеча між сім'ями; 4) ворожнеча всередині сім'ї; 5) ревності; 6) заздрість; 7) непорозуміння і т.д.

Головні їх теми – любов і ненависть в рамках сімейних чи родових відносин, трагедія ворожнечі або стихійної, всепоглинаючої пристрасті. Більшість з них мають зловісний колорит і фатальний кінець. Драматизм ситуації і діалогів, лірична схвильованість досягають тут великої напруги. Почуття помсти, ревності і любові вирують в серцях дійових осіб; шаленості, злочини, вбивства настільки ж часті, як і ліричні злети найбільшої, цілком захоплюючої любові.

Література

1. Бабенко О.В. Курс лекцій з історії англійської мови. Навчальний посібник для студентів зі спеціальності 6.020303 «Філологія (Переклад)», Частина 1: Вид-но НУБіП, 2011.– 150 с. на англ. мові.
2. Белей Т. Навчальний посібник з історії англійської мови для студентів вищих навчальних закладів. – Тернопіль: Вид-но ТНПУ, 2010. – 136 с.
3. Верба Л.Г. Історія англійської мови: навч.посібник для студ. вищ. навч. закладів. /Л.Г.Верба; за ред. Е.Ф. Рікко. – Вид.3, виправл. – Вінниця: Нова Книга, 2012.– на англ. мові, 296 с.

4. Кудрицкая М.И., Курс лекций по истории английского языка. Учебное пособие для студентов 3 курса факультета иностранных языков. Часть 1. – Костанай: Изд-во КГПИ, 2007 –121с.
5. Sihler A. L. Language History: An Introduction. – Amsterdam Philadelphia: John Benjamins Publishing, 2000– 298 p

Жукова Л.В.,

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри іноземної філології та перекладу

Гетьман А.О.,

бакалавр
Національного університету біоресурсів
і природокористування України,
м. Київ

ПЕРЕКЛАД ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ З НІМЕЦЬКОЇ МОВИ

Ключові слова: фразеологізми, ідіоми, переклад, процес, специфіка, аспекти.

Keywords: phraseological units, idioms, translation, process, specifics, aspects.

Фразеологія є досить новою лінгвістичною дисципліною. Вона займається стійкими комплексами слів мови. Її предметом дослідження є усталені сполучення слів, їх діахронічний розвиток і синхронічне функціонування. Фразеологізм – це структурно-семантична мовна одиниця, яка відрізняється як від синтаксичних сполучень, так і від слова, цілісністю значення, структурою та вживанням [5, с.1].

Фразеологія розробляє принципи виділення фразеологічних одиниць, методи їхнього вивчення, класифікації й фразеографії – опису в словниках. Фразеологія користується різними методами дослідження, наприклад компонентним аналізом значення. На базі існуючих у мовознавстві методів дослідження розробляються «власне фразеологічні прийоми аналізу й опису» [6, с.49].

Робота над перекладом будь-якого тексту, чи ідіоми, завжди залишається процесом творчим. Він потребує від перекладача знання мов, які співставляються і певних умінь та навичок, а також неодмінного розуміння того, що людська мова не тільки матеріальна форма мислення, не тільки засіб спілкування, але й хранитель всього пізаного людством за всю його історію.

Одною з головних задач при перекладі є допомога своїм співвітчизникам у розумінні інших людей, у яких інша мова і інша культура, сприяти діалогу культур, адже мова ввібрала в себе культуру народу. [2, с.221]. При перекладі ідіом, перекладач повинен володіти не тільки знанням мови, але й уміти аналізувати стилістичні і культурно-історичні аспекти вихідного тексту.

Головною специфікою перекладу фразеологізмів є врахування еквівалентності ідіоми при передачі її іншою мовою. Одиниці, які можуть виражати різні значення, в залежності від контексту, ситуації і підтексту потребують особливих прийомів при перекладі. Пошук відповідностей для таких одиниць потребує вивчення і аналізу словесних статей із різних словників і співставлення словесних значень з можливими контекстуальними значеннями [3, с.101].

При перекладі фразеологізму перекладачеві необхідно передати його зміст і відобразити його образність, знайшовши аналогічний вислів в німецькій мові й не випустивши при цьому з виду стилістичну функцію фразеологізму. При відсутності в німецькій мові ідентичного образу перекладач змушений вдаватися до пошуку «при-

близкої відповідності» [4:51]. З перекладацької точки зору німецькі фразеологічні одиниці діляться на дві групи:

- 1) фразеологічні одиниці, що мають еквіваленти в українській мові;
- 2) безеквівалентні фразеологічні одиниці.

Перекладач українською мовою Н.В. Любчук використовує калькування при перекладі: „Wie, um einen Punkt unter diesen unverrückbaren Entschluß zu setzen, wie das Amen in der Kirche, halt plötzlich ein Schuß durch den Wald”(с.188). «І неначе крапка, поставлена безповоротним рішенням, неначе Амінь в церкві, по лісу густою луною раптом покотився постріл».

Деякі приклади німецьких ідіом:

Da liegt der Hase im Pfeffer	Ось де собака заритий
Der Katze die Schelle umhängen	Виносити сміття з хати
Noch die Elerschalen hinter den Ohren	Ще молоко на губах не обсохло
Wie Gott in Frankreich leben	Як сир у маслі кататися
Seinem Herz Luft machen	Камінь з серця зняло
Man soll den Tag nicht vor dem Abend loben	Восени і курчата курми будуть
Es wird nichts so heiß gegessen, wie es gekocht wird	Не такий страшний чорт, як його малюють
In Saus und Braus leben	Жити, ні в чому собі не відмовляючи

Отже, переклад фразеологізмів з німецької мови, дуже важка справа, яка вимагає багато часу, знання мов, а також багато уваги, стриманості, і інших навичок. На сьогоднішній день вже існує багато перекладених ідіом, але над більшістю з них ще треба працювати.

Література:

1. Бархударов Л.С. Язык и перевод. – М.: Междунар. отношения, 1975. – 240 с.
2. Виноградов В.С. Введение в переводоведение. – М.: Издательство института общего среднего образования РАО, 2001, – 224 с.
3. Казакова Т. А. Практические основы перевода. – СПб.: «Издательство Союз», – 2001, 320 с.
4. Комиссаров В.Н. Современное переводоведение. Учебное пособие. – М.: ЭТС. – 2001. – 424 с.
5. Серженко Г. В. Стаття «ФРАЗЕОЛОГІЧНІ ОДИНИЦІ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ СТЕРЕОТИПІВ»
6. Копыленко М.М., Попова З.Д. Очерки по общей фразеологии: Проблемы, методы, опыты. – Воронеж: Изд-во Воронежского ун-та, 1990. – 125с.

Конончук І.В.

старший викладач кафедри іноземної філології і перекладу,
Національного університету біоресурсів
та природокористування України

Королік І. О.

студентка,
Національного університету біоресурсів
та природокористування України

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ НЕОЛОГІЗМІВ

Ключові слова: словотворення, афіксація, термін.

Підвищений інтерес до проблеми неологізмів зумовлений їх роллю як джерела мовного розвитку, що відображає пристосування мови до змін під впливом зовнішніх чинників. Відправною точкою процесу лексичної інновації є практика, оскільки на лексико-номінативну діяльність впливають культурно-історичні і соціально-політичні умови життя.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю вивчення нової лексики як засобу відображення змін, які у розвиваються у сучасній лінгвокультурі під впливом таких соціальних чинників, як комп'ютеризація, інформатизація, глобалізація тощо.

Метою дослідження є аналіз особливостей перекладу неологізмів у сучасній англійській мові.

Що до самого терміну неологізм – то це є нове слово (стійке сполучення слів), нове або по формі або по змісту. Існує три основні моделі утворення неологізмів в англійській мові: за допомогою моделей власної системи словотворення, шляхом запозичення слів з інших мов, а також за рахунок розширення об'єму значень вже існуючих слів. Словотворча система включає наступні способи: афіксація, скорочення, словоскладення, зворотна освіта, конверсія.

Способом творення слів, що часто вживається, є афіксація. Афіксація – це спосіб, при якому нові слова утворюються шляхом додавання суфіксів, префіксів до вже існуючих слів, наприклад дієслово “delawyer” (усувати потребу в послугах адвоката) було утворено від слова “lawyer” (юрист, адвокат) шляхом додавання префікса “de-”, а слово “delawyerization» (усунення потреби в послугах адвоката) від слова “delawyer” шляхом додавання суфікса “-ization”. Такі слова відносяться до групи дериватів і відрізняються від складних слів, які утворюються шляхом складання окремих слів [3, с. 141].

Всього за останні 20 років в утворенні нових слів було використано 103 суфікси: -ability –able, –ac, –acy, –ance, –ant, –ative, –ed, –ee, –er\or, –ery, –ing, –ion, –ional, –ish, –ism, –ist та багато інших. В утворенні нових одиниць активну участь беруть напівсуфікси: -athon, –gate, –friendly, –a\oholic, pedia\paedia та ін.

Суфікси “-aholic”, “-holic”, “-oholic” були позичені із слова “alcoholic” для того, щоб розширити значення цього суфікса (із значення “бути одержимим алкоголем”

до загального значення “бути одержимим чим-небудь”), (“workaholic” – трудоголік, “politicoholic” – завзятий політикан) [4, с. 130].

Так, одним з самих вживаних сленгових суфіксів є суфікс *-ly*. Слова, утворенні за його допомогою обмежені у використанні рамками неофіційного спілкування, переважно серед молоді. Наприклад: *groupie* – прихильник якоїсь групи чи зірки, який всюди їх супроводжує; *greppie* – учень приватної привілейованої школи (використовується з іронією представниками середнього класу).

До скорочень можна віднести аббревіатури, усічені слова, телескопні слова. Як засоби економії мови, аббревіатури стали звичними явищами в англійській мові. Слова і фрази, які найчастіше скорочують – це технічні терміни, назви груп і організацій. Часто аббревіатури є більш поширені, ніж самі терміни або назви. Учені, наприклад, незмінно вживають аббревіатуру “DNA” замість довгої назви “deoxyribonucleicacid”, і аббревіатури державних служб, таких як “CIA” (Central Intelligence Agency – Центральне розвідувальне управління, ЦРУ) і “FBI” (Federal Bureau of Investigation – Федеральне бюро розслідувань, ФБР) зустрічаються частіше, навіть в діловому мовленні і листуванні, ніж повні назви [4, с. 11].

У наші дні з’явилася тенденція опускати крапки після букв в аббревіатурах технічних термінів або в назвах організацій: “CPR” (cardiopulmonaryresuscitation – психомоторні навички, що вимагають тренування) замість “C.P.R.”; “EPA” (Environmental Protection Agency – Агентство по захисту навколишнього середовища) замість “E.P.A.”. Деякі аббревіатури зустрічаються як з крапками, так і без них: “UPC” або “U.P.C.” (Universal Product Code – Всесвітній товарний код) [4, с. 11].

Кажучи про аббревіатури, має сенс згадати акроніми – слова, які утворені від початкових букв або складів інших слів. Наприклад, “ANZAM”, утворене від початкових букв “Australia, New Zealand and Malaysia”, є типовим акронімом. Головна відмінність акронімів від аббревіатур полягає в тому, що вони вимовляються як єдині слова, а не послідовність окремих букв. А також акроніми підкоряються граматичним правилам, як звичайні слова, наприклад, утворюють множину (“WASPs” – White Anglo-Saxon Protestants). Саме слово “акронім” з’явилося в 1940-х роках для позначення нових слів (від “асго” – кінчик, верхівка + “-опум” – ім’я, від грецького “acros” і “оnuma”) [3, с. 42].

Іноколи акроніми утворюються через потяг до оригінальності, наприклад, організація яка бореться з палінням, створила акронім: ASH – попіл (Action on Smoking and Health). [5, с. 38]

Обмежуються використання акронімів за денотативним значенням слів, які входять в них. Так, одиниці типу:

MiPS, RAM (random-access memory) і ROM (read-only memory) обмежені у використанні в сфері комп’ютерної техніки;

PINS (person in need of supervision);

SWAT (special weapons and tactics) використовуються в юриспруденції, FOB (friend of Bill) прихильник Білла Клінтона;

TINA (there is no alternative) – у політиці.

В залежності від того, яка частина слова відсікається, усічені слова діляться на чотири групи: 1) слова з усіченим кінцем є найбільш поширеною групою: “Af’

(African), “anchor» (anchorman –ведучий теле-, радіопередачі), “rehab” (rehabilitation – відновлення, реабілітація); 2) слова з усиченою початковою частиною: “scrip” (prescription – рецепт ліків); 3) слова, усичені з двох кінців: “shrink” (headshrinker), “stach” (moustache), а також імена власні: Liz–Elizabeth, Tish – Leticia; 4) слова з усиченою серединою: “metrication”(metrification – перехід на метричну систему заходів), “vibes” (vibrations – флюїди) [1, с.165].

До скорочень також відносяться “телескопні слова – слова, що виникають із злиття повної основи одного початкового слова і усиченої основи іншого або із злиття двох усичених основ початкових слів”[4, с.174]. Телескопні номінації часто створюються для позначення нового гібриду: yakow (yak, cow),

beefalo (beef, buffalo),
citringle (citron, orange).

Складні слова – слова, утворені шляхом складання двох або більш слів. Часто одне і теж слово з’являється в трьох видах написання: роздільне написання (laidback–розслаблений, упевнений, спокійний), написання через дефіс (laid-back) і злите написання (laidback). Складні слова утворюються з різних частин мови.

Зворотне утворення – спосіб словотворення, при якому творення нових слів відбувається шляхом відсікання словотворчого елемента початкового слова [1, с.184]. Наприклад, дієслово “housekeep”(займатися домашнім господарством) утворене від іменника “housekeeper” (домогосподарка) шляхом відсікання суфікса “-er” або від “housekeeping” (господарювати) шляхом усикання суфікса “-ing”;слово “ert” (здатний) утворене від “inert” (нездібний) шляхом відсікання префікса “in-”. Зворотне утворення є протилежністю процесу афіксації: замість похідних, які утворюються шляхом збільшення афіксів, ці слова утворюються шляхом відсікання словотворчих елементів. Часто зворотне утворення використовується для творення слів у певному випадку (noncewords), таких як “pensable” (замінимий, необов’язковий) від “indispensable” (незамінний) і “gainly” (спритний) від “ungainly” (ніяковий, незграбний). Такий спосіб творення використовує гру слів [3].

Дослідження показує, що найбільш поширеним способом утворення термінів-неологізмів для позначення понять у галузі інформаційних технологій є надання нового значення вже існуючим лексичним одиницям. Приклади таких новоутворень є найчисельнішими:

menu:

1) a listofdisheseavailableat a restauranttobeservedat a meal;

2) (computing) a listofpossibleactionsfromwhich a usercanchoose, displayedon a computerscreen.

Так звані “синтаксичні” складні слова, сформовані з сегментів мовлення, зберігають у своїй структурі ознаки синтагматичних відносин, що є типовими для мовлення. Такий тип словотворення є типовим для англійської мови і широко представлений в сфері інформаційних технологій.

Напр.: ready-to-use, black-and-white, clear-to-send, digital-to-analog, dual-inline, etc.

Бурхливий розвиток усіх областей сучасного людського життя знайшов своє відображення в мові, особливо на лексичному рівні. Зміна діяльності людини веде до появи нових та розширення старих фрагментів картини світу, які, в свою чергу потребують фіксації на “мовній” карті світу. Змінюється картина світу, з’являються нові

сектори: космонавтики, комп'ютерної техніки, аще значить, що в мові продовжуватимуть з'являтися нові слова, які з часом пройдуть усі стадії соціалізації і лексикалізації, тобто прийняття їх в суспільстві.

Отже, неологізм повинен сприйматися як звичайне мовне явище, і відсутність слова у словнику не може служити перешкодою для його перекладу, до того ж саме перекладацька практика робить найбільший внесок у поповнення лексичного складу мови перекладу новими словами, які прийшли з інших мов. В будь-якому разі, коли значення нового слова відомо, є можливість передати його за допомогою розглянутих засобів.

Література

1. Алексеева П. С. Профессиональное обучение переводчика / П. С. Алексеева. – СПб.: Союз, 2001. – 288 с.
2. Аполлова М. А. Scientific English: Грамматические трудности перевода / М. А. Аполлова. – М.: Международные отношения, 1977. – 136 с.
3. Комиссаров В. Н. Теория перевода (лингвистические аспекты) / В.Н.Комиссаров. – М.: Высшая школа, 1990. –252 с.
4. Перебийніс В. І. Статистичні методи для лінгвістів / В. І.Перебийніс. – Вінниця: Нова книга, 2001. – 168 с.
5. Мингъяр-Белоручев Р.К. Теория и методы перевод /Р.К. Мингъяр-Белоручев. – М.: Московский лицей, 1996. – 208 с.

Жукова Л.В.,

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри іноземної філології та перекладу

Лехновська А.П.

студентка

Національного університету біоресурсів
і природокористування України,
м. Київ

ПЕРЕКЛАД СКЛАДНИХ АГРАРНИХ ТЕРМІНІВ З НІМЕЦЬКОЇ МОВИ НА УКРАЇНСЬКУ

На сьогодні проблема перекладу складних аграрних німецьких термінів українською мовою є недостатньо дослідженою і вимагає вивчення різноманітних її аспектів.

Метою статті є аналіз особливостей перекладу складних термінологічних сполучень аграрної тематики українською мовою.

Ще в 1968 році один з творців сучасного термінознавства Д. С. Лотте зазначав, що кожен термін, незалежно від того, чи будується він для поняття нового чи покликаний замінити вже існуючий термін, повинен бути науково обґрунтований. Лише за цих умов термінологією буде виконуватися та роль, яка йому призначена — бути більш досконалим знаряддям, за допомогою якого ми оперуємо науковими поняттями.

Це висловлювання залишається досить актуальним і сьогодні. Адже, за відсутності чітко аргументованої, в науковому плані, термінології неможливий плідний та успішний розвиток жодної науки чи галузі знання. Незаперечним є і те, що саме термінологія виконує найважливішу роль у науковому пізнанні, будучи джерелом отримання, накопичення і зберігання інформації, а також засобом її передачі.

Вивчення термінології постійно перебуває у сфері наукових інтересів як фахівців у галузі термінології, так і лінгвістів. Мова динамічно розвивається і реагує на всі зміни, що відбуваються в інших сферах життя. Сільське господарство в цьому випадку не є винятком. У самому сільському господарстві відбуваються структурні зміни, пов'язані з розвитком технічної бази, зростанням спеціалізації і концентрації виробництва, появою нових галузей і технологій обробки сировини, проблемами, пов'язаними з екологічною ситуацією у світі. Все це вимагає опису структурно-семантичних властивостей термінів, вивчення їх у плані змісту і в плані вираження.

Основними напрямками в дослідженні термінології стає поняття терміна, особливості його семантики, питання перекладу. Термін — особлива одиниця найменування, що відрізняється від звичайного слова і не володіє лексичним значенням.

О.С. Ахманова визначає термін як “слово чи словосполучення спеціальної (наукової, технічної і т.п.) мови, яке створене, отримане чи запозичене для точного вираження спеціальних понять і позначення спеціальних предметів” [1, с.95-96].

В.П. Даниленко також дотримується точки зору, що “термін – це слово (чи словосполучення) спеціальної сфери застосування, яке називає спеціальне поняття” [2, с.11].

Терміну сільського господарства, як і будь-якій іншій сфері, притаманна системність, внутрішня залежність одиниць всередині термінологій. Термін не називає поняття, а поняття йому приписується, тому і в словниках термін не глумачиться, а визначається. Термін є членом певної системи термінологічного поля, поза яким він втрачає свою характеристику.

Виокремлюють такі лексичні труднощі науково-технічного перекладу: багатозначність слів та вибір адекватного словникового відповідника або варіанта перекладу слова, особливості іншого способу перекладу лексики, визначення межі припустимості перекладацьких лексичних трансформацій, переклад термінів-неологізмів, абrevіатур тощо [3, с. 12].

Головними шляхами вирішення зазначених проблем перекладу є, перш за все, належна ідентифікація таких проблем, по-друге, знання і вміння застосування адекватних способів і прийомів перекладу лексичних елементів, по-третє, прагматична адаптація тексту оригіналу під час перекладу і, по-четверте, формування сталих навичок подолання різних лексичних, термінологічних та стилістичних труднощів перекладу з урахуванням норм української мови та жанрових норм культури мови оригіналу [3, с. 13].

Можливість утворення нових складних термінів у аграрній німецькій термінології велика, проте вона регламентується семантико-синтаксичними відносинами між компонентами. З урахуванням цих відносин всі новостворені складні сільськогосподарські терміни поділяються на означальні, копулятивні і визначально-копулятивні. При складних визначальних сільськогосподарських термінах семантичні відношення між компонентами у цих термінах об'єднані однією загальною ознакою: перший компонент уточнює, конкретизує значення другого. При цьому, шляхи конкретизації можуть бути дуже різноманітні, наприклад:

Klinkenrad-Rad einer Klinke – храпове колесо.

На відміну від означальних складних термінів, у копулятивних словах встановлюється творчий зв'язок між компонентами. Наприклад:

Hammerpresse – прес- молот;

Ritzenwelle – вал- шестерня.

Компоненти даного терміну вступають в синтаксично рівноправні відносини, однак нові терміни з сурядним зв'язком не отримали в термінології сільськогосподарського машинобудування широкого розповсюдження.

Визначально-копулятивне додавання характерне лише для трьох- або більше компонентних термінів:

Radial – Rillen – Kugel,

Gummi – Metall – Element.

У німецькій сільськогосподарській термінології є термінологічні сполучення з прикметником у ролі атрибута, наприклад:

starre Bewegung – жорстке з'днання;

freie Scheibe – диск наскрізного проходу.

У процесі утворення багатокомпонентних термінів окремі терміни стають ядром утворення нових лексичних одиниць і цілих словотворчих гнізд. Навколо них групуються нові, більш складні в структурному відношенні термінологічні одиниці, що виділяють так звані предмети з ряду подібних їм, із яких-небудь додаткових

ознак. Таким чином, за допомогою складних термінів вводяться звуження родового поняття, що виражається вже існуючим терміном, до видового. Наприклад:

Maschine-Rübenvollerntemaschine – цукровий комбайн;

Maisvollerntemaschine – кукурудзозбиральний комбайн.

Продуктивність складних термінів викликана тенденцією мовного розвитку. При їх утворенні не залучається новий мовний матеріал, вони створюються з вже наявних лексем і можуть цілком покривати понятійне поле термінології сільськогосподарського машинобудування.

При проведенні аналізу німецьких складних термінів сільськогосподарського спрямування було виявлено ряд абrevіатур, які є важливим компонентом досліджуваної термінології. Абrevіація є одним з найважливіших джерел поповнення термінології сьогодні і, ймовірно, провідним способом термінотворення в німецькій технічній термінології в майбутньому. Під скороченням або абrevіацією розуміється особливий спосіб термінотворення, який полягає в побудові коротких варіантних термінів на основі вихідних протяжних термінологічних одиниць [5, с. 88].

Проведений аналіз наукової літератури показав, що літерна абrevіація у німецькій термінології сільськогосподарського спрямування представлена чотирма типами:

1. однозначні скорочення – 27,4 %: R (Raupenbagger) – гусеничний екскаватор, F (Querschnitt) – поперечний переріз, U (Umschalter) – перемикач, L (Leistung) – потужність;

2. двозначні скорочення – 37,2 %: MD (Mähdrusch) – збирання врожаю зерновим комбайном, SF (Selbstfahrer) – самохідний агрегат, SK (Schaltkasten) – коробка передач, TW (Triebwerk) – привід;

3. тризначні скорочення – 32,8 %: SPS (Schubpferdestärke) – тягова потужність в кінських силах, MTA (Maschinen-Traktoren-Aggregate) – машинно-тракторні агрегати, ASD (automatische schlagbezogene Dokumentation) –автоматизована база даних;

4. чотиризначні скорочення – 2,6 %: ZS-SS (Zweischeiben- Straßenbaustreuer) – дводисковий комунальний розкидач, GSEK (Grubber- Scheibeneggenkombination) – комбінований агрегат, що з культиватора і дискової борони.

У цілому, складні терміни німецької сільськогосподарської термінології наочно ілюструють економію виразних засобів при збереженні інформаційної ваги терміна і можуть служити матеріалом для найбільш поширеного способу словотворення в сучасній німецькій мові – словотворення.

Отже, аналіз особливостей перекладу складних термінологічних сполучень аграрної тематики показав, що найважливішою проблемою досягнення еквівалентності перекладу аграрних текстів є передача вихідного змісту тексту за допомогою терміносистеми іншої мови. Різниця терміносистем – причина найбільших труднощів при перекладі текстів аграрної тематики. Звідси виникає необхідність дослідження терміносистем і пошуку шляхів перекладу частково еквівалентної та безеквівалентної лексики.

Література

1. Ахманова О.С. Очерки по общей и русской лексикологии / О.С. Ахманова – М.: Изд. Союз, 1957. – 157 с.

2. Даниленко В.П. Семантическая структура специального слова и ее лексикографическое описание / В.П. Даниленко – Свердловск, 1991. – 155 с.
3. Карабан В.І. Переклад англійської наукової і технічної літератури / В.І. Карабан // Навчальне видання, Ч. 2. Лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні труднощі. – Вінниця: Нова книга, 2001. – 302 с.
4. Колегаева И.М. Текст как единица научной и художественной коммуникации / И. М. Колегаева – Одесса, 1991. – 180 с.
5. Прохорова В.Н. Русская терминология (лексико-семантическое образование)/ В.Н. Прохорова. – М.: МГУ, 1996. – 205 с.

Будько Т.В

студентка Національного університету біоресурсів і природокористування України, Київ

Сидорук Г.І.

к. філол. н., доцент кафедри іноземної філології і перекладу
Національного університету біоресурсів і природокористування України, Київ

ОСОБЛИВОСТІ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ АНГЛІЙСЬКИХ БАГАТОКОМПОНЕНТНИХ ТЕРМІНОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Переклад – важлива галузь у соціальному та науковому житті людини. Він слугує засобом для підтримки комунікації (спілкування) людям різних національностей задля особистих, суспільних та ділових інтересів. У зв'язку з підвищенням ролі науково-технічного перекладу особлива увага приділяється перекладу різних видів термінів та їх складових.

У термінології англійської мови зустрічається велика кількість багатокомпонентних термінів. Вони бувають двох типів: стійкі термінологічні словосполучення і складні слова. Термін (від лат. terminus — межа, кордон) — слово або словосполучення, яке точно і однозначно визначає чітко окреслене спеціальне поняття будь-якої галузі науки, техніки, мистецтва, суспільного життя тощо і його співвідношення з іншими поняттями в межах спеціальної сфери [7]. Багато перекладознавців дають своє визначення поняттю «термін». Наприклад: В.І. Карабан вважає термін мовним знаком, який репрезентує поняття спеціальної, професійної галузі науки чи техніки. Він визначає, що науково-технічні терміни становлять суттєву складову науково-технічних текстів [1, с. 95].

Багатокомпонентні терміни – це явище розділу граматики, яке надзвичайно широко розповсюджене у текстах практично всіх підрозділів науки та техніки. Сюди відносять і терміни, які пишуть через дефіс. Як зазначають більшість лінгвістів, перекладати такі терміни з повною еквівалентністю досить важко, оскільки виникає проблема розпізнавання їх сенсу [2].

Особливо важко перекладати багатокомпонентні словосполучення (конструкції) із затемненим, неясно вираженим значенням, з “прихованими компонентами значення” та з “приростом значення”.

Отже, актуальність дослідження даної теми зумовлена підвищенням ролі науково-технічного перекладу у світі, наявністю великої кількості складних та багатокомпонентних термінів у текстах, які не зовсім зрозумілі суспільству.

Тему даної роботи досліджували відомі перекладознавці: Л.С. Бархударов, С.В. Гриньов, Л.Л. Нелюбін, А.В. Федоров І. Корунець та багато інших лінгвістів.

Щоб інтерпретувати англійські терміни українською мовою необхідно достатньо добре знати ту галузь, якої стосується переклад, розуміти зміст термінів англійською мовою і знати термінологію мови, на яку здійснюється переклад. При передачі науково-технічної літератури з англійської мови на українську важливу роль

відіграє взаємодія термінологічної одиниці з контекстом, завдяки чому і виявляється значення слова [2].

За своєю природою, термін повинен бути повністю однозначний у межах тієї галузі знань, у якій він застосовується. Термін повинен бути семантично чітко відмежованим від тих його значень, що виявляються в позатермінологічному функціонуванні, а також і в термінологічному, але вже в іншій галузі знань. Наявність у терміна декількох дефініцій веде до нечіткості та розпливчастості. Це породжує нерозуміння та помилки при перекладі, і в кінцевому результаті – недоцільність перекладу. Таким чином, термін являє собою слово, що характеризується не лише стильовою співвіднесеністю, а й певною замкненістю в системі лексики на означення понять якоїсь окресленої галузі знань [2,155].

А. Я. Коваленко терміни, за їх будовою та складом, поділяє на:

- Прості (складаються з одного слова), наприклад: *circuit* – ланцюг;
- Складні (складаються із двох компонентів і пишуться разом або ж через дефіс) їх також називають полікомпонентними, наприклад: *flywheel* – маховик;
- Терміни-словосполучення (включають у себе декілька компонентів) наприклад: *circuit breaker* – автоматичний вимикач, *dinner-time break* – обідня перерва/перерва на обід [2, с. 258]

На основну увагу заслуговує третій вид – терміни-словосполучення, оскільки, це є ті багатокомпонентні термінологічні одиниці при перекладі яких необхідно бути достатньо обізнаним у галузі перекладу, та бути дуже уважним, адже, одна помилка – і переклад можна визнати не зовсім адекватним.

Терміни-словосполучення поділяють на три типи.

До першого типу відносять термінологічні одиниці, які включають у себе компоненти які є самостійними лексемами, вони можуть вживатися окремо, і при тому зберігати своє значення. Для прикладу наведемо такі слова: *gear* – *прилад*, *hutch* – *клітина*.

Другий тип термінів-словосполучень характеризується наявністю компонентів, один з яких технічний термін, а інший належить до загальноновживаної лексики. Термін такого типу може включати в себе два іменники, або ж іменник та прикметник. Цей спосіб творення термінологічних одиниць науково-технічної літератури вважають більш продуктивним і поширеним, ніж перший. Тут обидва складових є самостійними термінами, для прикладу: *Back coupling* – *зворотній зв'язок*, *Variable capacitor* – *змінний конденсатор*.

Однією зі специфічних особливостей термінологічних одиниць другого типу є те, що другий елемент(іменник) може приймати на себе всю суть терміна і самостійно виражати його значення, і таким чином виступати у якості незалежного компонента у контексті. Наприклад: *Current* замість *Electric current*, *circuit* замість *Electric circuit*, *searcher* замість *Search engine*.

До третього типу термінів-словосполучень відносять терміни, у яких обидва складових компоненти є словами загальноновживаної лексики і терміном вони є тільки після їх сполучення. Цей спосіб творення термінологічних одиниць науково-технічного напрямку вважають непродуктивним. Наприклад: *line wire* – *дріт під напругою*, *live stream* – *свіжий пар*.

Даний метод вважають не продуктивним через слабкі зв'язки між елементами

терміну-словосполучення. Складові терміну можуть бути використані у якості звичайного поєднання прикметника та іменника у прямому сенсі, для прикладу: *thermal stress* – *термічний тиск (thermal aquarium)*, *progressive illumination* – *послідовне освітлення (progressive direction)*.

У англійській мові існує багато термінів-словосполучень без винятків, вони вживаються у науково-технічній літературі, але лише деяким з них віддається суттєва перевага у використанні. Як правило, ключовий компонент таких термінів розташований в кінці словосполучення. Елемент, який розташований перед головним компонентом називають атрибутивним. Він включає в себе вираження понять, які характеризують ключовий елемент. Атрибутивні елементи відіграють важливу роль у вираженні терміна, оскільки вони характеризують головний елемент і надають терміну-словосполученню більш конкретного звучання та значення. Наприклад, у терміні *“online inspection”* – контроль на конвеєрі прийменник *“on”* уточнює локальність дії.

Також, варто розглянути багатокомпонентні конструкції, у склад яких входять складні атрибутивні компоненти з одним або ж двома елементами, які являють собою абрєвіатури, або ж скорочені слова. Хоча більшість скорочень мають або відповідний еквівалент, або регулярні відповідності, відомі в мові перекладу, але їхньому розпізнаванню заважає звичайна форма і надто великий список скорочень та умовних значень [5]. Наприклад, для знаходження конкретного значення конструкції *“high-rpm driving”* – *привід з високими обертами*, необхідні декодовані елементи *“rpm – revolution per minute”* – *обертів за хвилину*. У словосполученні *“pneu-hydro valves”* – *пневмогідралічні клапани*, другий компонент *“hydro-hydraulic”* легко розпізнається, а перший *“pneu-pneumatic”* потребує роздумів.

Ще більших логічних роздумів вимагається для ідентифікації семової структури багатокомпонентних термінів, які повністю складаються з незначених компонентів. При перекладі таких складних конструкцій необхідно враховувати значення упущених елементів, з якими зазвичай збігаються складові одиниці терміну. Наприклад, семантика словосполучення *“on-off operations”* – *операції ввімкнення і вимкнення*, виводиться з дієслівних збігів чи співставних дієслів: *“turn on”* – *вмикати*, *“turn off”* – *вимикати* [5].

Високий ступінь труднощів для еквівалентної передачі значення терміну у мові перекладу характеризує і складні словосполучення з багатокомпонентним складом, особливі *“синтаксичні побудови”*. Тут необхідний алгоритм розпізнавання семового складу атрибутивної конструкції. Наприклад, для адекватного перекладу конструкції *“gate-to-drain capacitance”* – *ємність електромережі*, важливий не лише правильний вибір значення багатозначних компонентів *“gate”* – *приводи, вентиль, клапан, пальці, в'язниця, шлюзні ворота, засув, решітка, сітка*; *“drain”* – *дренаж, спускова щілина, споживання струму*, але і визначення співвідношення, синтаксичного зв'язку між складовими словосполучення, зокрема, *“gate-to-drain”* означає – *сітка, яка споживає струм* [1].

Складним є також і визначення співвідношення, якщо в конструкціях з подібними *“синтаксичними”* зв'язками відбувається переосмислення всіх компонентів і утворюється цілісна номінація. Прикладом цього може служити багатокомпонентний термін *“state-of-the art technology”* – *заснована, впроваджена*

технологія. Очевидно, що в даному словосполученні значення атрибутивного елемента не дорівнює простій сумі значень складових конструкції, “state” – стан, “art” – мистецтво, майстерність, і воно переосмислилось від буквального значення “технологія на рівні майстерності” [1].

Таким чином, причини вище згаданих труднощів еквівалентного перекладу англійських багатокомпонентних термінів можна класифікувати так: багатозначність компонентів атрибутивних композит; термінологічний характер компонентів словосполучень; зміна і розширення значення вихідного компонента за рахунок значення другої складової; багатокомпонентний склад термінологічних конструкцій; скорочення форм компонентів; переосмислення значення складного слова.

Також, в результаті досліджень було встановлено, що цінність кожного компоненту у формуванні семантичного значення різна. Більшу семантичну цінність несуть опорні компоненти багатокомпонентних термінологічних одиниць, значно меншою цінністю володіють залежні складові термінів.

Виходячи з цього, можна стверджувати, що багатокомпонентні терміни мають більш високу семантичну ємність, пов’язану зі збільшенням їх довжини, що, у свою чергу, веде до ослаблення між компонентної семантичної валентності [6, с.42].

Використання багатокомпонентних конструкцій у мові може свідчити про різноманітність реалізаційних форм, у яких соціальне проявляє себе на різних рівнях мовної структури.

Отже, переклад термінів – дуже відповідальна задача для перекладача. Не дивлячись на розширення зв’язків між народами на планеті, використання все більш ефективних засобів комунікації і пов’язане з цим взаєморозуміння культур, перекладач повинен рахуватися з тим, що кожна мова розвивається самостійно: в ній діють власні мовні реалії, закріплені культурно-історичні реалії, з’являються нові реалії, які ще не мають еквівалентів на момент перекладу на інші мови. Але і попри це перекладачеві доводиться перекладати матеріали, що містять і такі термінологічні особливості, з якими він не знайомий.

Список використаної літератури:

1. Карабан В.І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. – Вінниця, Нова книга, 2004. – 576 с.
2. А. Я. Коваленко: Загальний курс науково-технічного перекладу: Учбовий посібник, 2001. – 290 с.
3. Корунець І. В. Вступ до перекладознавства: підручник / І. В. Корунець. – Вінниця: Нова Книга, 2008. – 512 с.
4. Англо-русский и русско-английский словарь ложных друзей переводчика. – М.: Сов. Енцикл., 1969. – 384 с.
5. Черная. А.И. Словарь-справочник неологизмов в американской научно-технической литературе/ А.И. Черная.- М.: Наука, 1971. – 95 с.
6. Краснова И.Е. К проблеме понимания английских многокомпонентных терминов. М.: Изд-во Московского ун-та, 1987. – 47 с.
7. <http://uk.wikipedia.org/wiki>

Жукова Л.В.

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри іноземної філології та перекладу

Кривенко І.С.

студентка
Національного університету біоресурсів
і природокористування України,
м. Київ

ПРОБЛЕМАТИКА ПЕРЕКЛАДУ АВТОРСЬКИХ НЕОЛОГІЗМІВ

Дане дослідження присвячене проблемі перекладу авторських неологізмів, нових термінів, зазвичай введених в художній літературі і публіцистиці письменниками і журналістами для того, щоб підкреслити індивідуальні особливості стилю. Авторські неологізми додають тексту емоційну експресивність і виразність

This article deals with the problem of translation author neologisms, new terminology are usually introduced in literature and journalism by writers and reporters in order to emphasize the individual characteristics of style. Author neologisms add the text emotional expressiveness and precision.

Ключові слова/ Keywords: неологізми/ neologisms, новоутворення/ neoplasm, поєднання слів/ combination of words, конверсія/ conversion, запозичення/ borrowings, семантичний дериват/ semantic derivation, скорочення/ reduction, афіксація/ affixation.

Авторські неологізми в художній літературі охоплюють дуже широкий шар лексики: від абсолютно конкретних предметів і дій, які часто вже мають свою назву, до назви нових речей і часто нереальних, фантастичних персонажів, у тому числі і не субстанціональних, тобто таких, про яких часто невідомо нічого, окрім імені. Авторські неологізми часто не стають одиницями словника, хоча найбільш вдалі і комунікативно-значущі [3].

Актуальність цього дослідження зумовлена, з одного боку, необхідністю аналізу лексики художньої літератури, дослідженням загальних тенденцій виникнення та використання неологізмів, а з іншого – значна кількість помилок, що допускаються перекладачами при передачі цих творів, свідчать про те, що проблема є досить гострою. Пов'язані із цим проблеми розглядаються по-різному, рекомендуються різні прийоми та методи перекладу.

Метою роботи є дослідження неологізмів у художній літературі та визначення способів їх перекладу.

Завдання дослідження: розглянути сутність неологізмів як явища у лінгвістиці, визначити основні способи творення неологізмів, визначити способи перекладу неологізмів, дослідити способи перекладу англійських неологізмів на українську мову.

Об'єктом дослідження є англійські неологізми у художній літературі.

Предметом дослідження є способи творення неологізмів та способи їх перекладу на українську мову.

Авторські новоутворення, як і всі неологізми, з'являються в мові трьома шляхами.:

1) шляхом словоскладання – складання двох основ, як правило, омонімічних словоформам. Аналіз компонентів, що входять до складу авторського неологізма-складного слова, дає перекладачеві можливість, знаючи лексичне їх значення, з'ясувати значення всього комплексу. Усі шляхи утворення авторських неологізмів ми простежимо на прикладах, взятих із робіт Джоан Роулінг: складне слово *leg-locker* (*curse*) – *прокляття кандалів* складається з основ *leg* – *нога*, *lock* – *замок*; *затвор* і суфікса – *er*, що позначає предмет або пристрій із спеціальною функцією. Для перекладу застосовано прийом функціональної заміни [1, с.15].

Оскільки норми сучасної англійської мови дозволяють поєднання слів, які мають ті ж самі лексико-граматичні характеристики, що і основи, які поєднуються при словоскладанні, то визначити, в яких випадках перекладач має справу із складним словом-неологізмом, а в яких – із словосполученням, досить важко. Існує два способи утворення складних слів: із словосполучень та згідно моделі. Авторські неологізми-складні слова можуть також бути утворені афіксальним способом.

2) шляхом семантичного деривату, тобто розвитку у вже існуючому слові нового, вторинного значення на основі схожості явища, що знов позначається, з явищем вже відомим. Наприклад, слова *galleon* і *sickle* в англійській мові означають “*галеон*” (парусне судно) і відповідно “*серп, щось у формі серпа; горбуша (риба)*”. Проте в творах Дж. Роулінг *galleon* і *sickle* перекладаються різними перекладачами методом транскрипції як “*галеон*” і “*сикль*” і мають значення “*золота і срібна монети, які виступають грошовими одиницями у чарівному світі*” (ймовірно, із-за зображень з обох сторін монет).

3) шляхом запозичення слів з інших мов або з підсистем даної мови, що не кодифікують, – з діалектів, просторіччя, жаргонів. Серед засобів, використовуваних Дж. Роулінг для номінації явищ, важливе місце займають слова латинської мови.

Дуже часто назва заклинання – англійська, а магічна формула (*incantation*) – слова, які його викликають, – узяті з латині (*Disarming spell* – *закляття роззброєння* – *Expelliarmus*). Більшість запозичених слів перекладені методом транскрипції або транслітерації або взагалі не перекладаються, залишаючись написаними латинськими буквами [4].

4) шляхом конверсії – це функціональний перехід слова з однієї частини мови в іншу, тобто вживання одного і того ж слова як різні частини мови.

Слово *erumpent* в англійській мові є додавальним і має значення що *вибухаючий, розриваючийся* (від лат. *erumpo, rupi, ruptum, ere* – *проривати, пробиватися, вибухати*). Також воно співзвучне з англійським словом *ramrant* – *нестямний, нестримний*. У книгах Роулінг *erumpent* – *громамонт*, магічна тварина. Назва цієї тварини громамонт була перекладена прийомом функціональної заміни за допомогою створення нового неологізму, яке, ймовірно, утворене методом зрощення слів “*грім*” + “*мамонт*”, оскільки ці слова указують на відмітні ознаки тварини: “*грім*” – на здатність висаджувати, “*мамонт*” – на великі розміри тіла [4].

Якщо нове слово відсутнє в англо-російському словнику, то слід спробувати знайти його в англійському тлумачному словнику. У багатьох широко відомих словниках існують розділи «Нові слова» (New Words Section). При цьому

рекомендується користуватися словниками найостанніших видань. Слід мати на увазі, що найбільш оперативно готуються і видаються словники малого і середнього об'єму, проте через обмеженість вони не в змозі задовольнити потреб професіонала [2, с.125].

Дослідження неологізмів переконують, що нова лексика утворюється із власного матеріалу через словотворчі операції і переосмислення уже наявних одиниць. У сучасній англійській мові існують такі основні способи утворення неологізмів: 1) афіксація; 2) конверсія; 3) присвоєння ще одного значення; 4) словоскладання; 5) скорочення; 6) запозичення; 7) за аналогією. Виходячи із визначення терміну «авторський неологізм» можна припустити, що перекладач, вперше зіткнувшись з неологізмом, природно не має уявлення про поняття, позначене їм. Тому значення нового слова доводиться з'ясувати найчастіше з контексту.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрусак І. В. Англійські неологізми кінця ХХ століття як складова мовної картини світу: Автореф. дис. канд. філол. наук. – К., 2007, 20 с.
2. Борисова О.В. Трансформація вербалізації в англо-українському перекладі: Дис. канд. філол. наук: 10.02.16. – К., 2005. – 279 с.
3. Рецкер Я. И. Теория перевода и переводческая практика. – М.: Международные отношения, – 1974. – 45с.
4. Роулінг Дж. Гаррі Поттер і принц-напівкровка. – К: А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, – 2005. – 576 с.

Конончук І.В.

старший викладач кафедри іноземної філології і перекладу,
Національного університету біоресурсів
та природокористування України

Олійник А.О.

студентка,
Національного університету біоресурсів
та природокористування України

БІБЛЕЇЗМИ В УКРАЇНСЬКІЙ ТА НІМЕЦЬКІЙ МОВАХ

Ключові слова: мова слов'ян, вирази з Біблії, переклад.

В даний час предметом багатьох галузей наукового знання стає людина, її свідомість, способи інтерпретації світу. Особливе місце в сучасних лінгвістичних дослідженнях відводиться мовній особистості, але ряд проблем досі не вирішений, зокрема, питання, пов'язані зі сферою фразеологічних зворотів біблійного напрямку та їх використання в повсякденному житті.

Біблеїзми української та німецької мов, як лексичні, так і фразеологічні, незмінно представляли інтерес для дослідників, але в порівняльному плані розглядалися лише епізодично. Дослідження, що руйнують свого роду стереотипи про переважно інтернаціональний характер лексики і фразеології біблійного походження, що склалися у вітчизняній лінгвістиці, знаходяться в початковій фазі.

Метою статті є дослідження перекладу біблеїзмів.

Біблійні фразеологізми являють собою важливий і цікавий пласт фразеології у багатьох мовах світу, який має суттєві відмінності від фразеології, вхідній, наприклад, до греко-римської міфології, літературним або історичним ремінісценціям. Одиниці подібного роду запозичуються в основному через літературу, тоді як біблеїзми не запозичені однією мовою з іншого: в кожній мові відбувався відбір з одного спільного джерела[1].

Безсумнівно, процес формування одиниць, які нас цікавлять в різних мовах перебував під впливом, як власне, лінгвістичних, так і екстралінгвістичних чинників. До важливих екстралінгвістичних факторів можна віднести, наприклад, час і умови появи біблійних переказів в Україні та Німеччині. Так, традиції перекладу біблійних текстів мають у слов'янських народів глибоке коріння і сходять до IX століття. У їх витоків стояли творці слов'янської азбуки, основоположники найдавнішого літературно-писемної мови слов'ян, перші перекладачі богослужбових книг з грецької мови на слов'янську – брати Костянтин (Кирило) та Мефодій. На Русі церковно-християнська література, спочатку оформлена у Візантії. Вона була переважно поширена в староболгарській перекладах з грецької мови. У слов'ян богослужіння відбувалося на зрозумілій для народу старослов'янській мові, і тому в древній Русі не було необхідності переводити Святе Письмо на рідні мову[2].

У Німеччині Мартін Лютер перекладав Біблію в 1522 – 1534 рр. і потім ще 12 років редагував німецький текст. У той час як перші перекладачі Біблії на рідні

мови переводили з «Вульгати», Лютер реалізував в перекладі протестантську ідею повернення до першовитоків віри: його «Старий завіт» переведений безпосередньо з давньоєврейської. «Новий завіт» Лютера, переведений також з мови оригіналу – грецької, тільки до 1558 року був виданий 72 рази[3]. Біблійний переказ Лютера відіграв визначну роль у створенні загально-німецької літературної мови, авторитетної для всіх німецьких земель.

Важливим екстралінгвістичним фактором, під впливом якого знаходився процес формування фразеологізмів біблійного походження, з'явилися особливості конфесійної орієнтації. Носіями мов, переважно лютеранами, євангелістами і католиками в Німеччині і православними в Україні, в деяких випадках по-різному розставлялися акценти при інтерпретації біблійних текстів. Іноді підвищена увага приділялася різним сюжетах або образам. Значний вплив зробив і факт існування різної апокрифічної літератури.

Поряд з екстралінгвістичними факторами діють і власне лінгвістичні. Так, українську та німецьку мови відносяться до різних мовних груп (відповідно слов'янської та германської) і характеризуються мінімальною кількістю фонетичних, морфологічних і інших відповідностей. Вони розрізняються і типологічно: українська – мова синтетичного ладу, німецька – аналітико-синтетичного. Ця особливість позначається не тільки на загальні закономірності функціонування лексико-фразеологічних одиниць, але і на різній техніці слово-і формоутворення.

Важливою особливістю, притаманною фразеологізмам біблійного походження, є здатність цих одиниць до символічного переосмислення, яке займає проміжне положення між метафорою та метонімії. Особливу увагу слід приділити фактом існування символіки у біблійних власних назв (як у антропонімів, так і у топонімів). Це означає, що такі фразеологізми, як *der Judaskuss* – *поцілунок Іуду*; *die Weisheit Salomas* (*salomonische Weisheit*) – *«мудрість Соломона»* та інші, крім властивого їм загального символічного значення, включають в свій склад власні імена, самі по собі є символами. Так, слово *Judas* *вживається у значенні «зрадник», Salomon* – *в значенні «людина, відомий своєю мудрістю»* [4]. З теологічних позицій символом є не тільки ім'я, але і сам біблійний образ, що розкривається в цілому ряді по-своєму значущих подій. Тому християнська теологічна символіка набагато складніше і багатогранніше, ніж та, яка закріплюється на рівні буденної свідомості. В цілому біблійна символіка інтернаціональна. Але при цьому треба врахувати і той факт, що кожним народом Біблія освоювалася самостійно, в результаті чого у одного і того ж біблійного імені в одній з мов діапазон конотацій може бути ширше, ніж в іншому, або взагалі відсутнім.

На наш погляд, одним з факторів, що сприяють посиленню сприйняття емотивної конотації подібних одиниць, є їх звукова образність. Іншими словами, багато хто з цих антропонімів та топонімів були обрані не випадково в ряді величезного числа біблійних онім. У деяких випадках їх звучання у конкретній національній мові здатне викликати певні звукові асоціації, тобто значення у них виробляється в процесі своєрідного симбіозу вихідних біблійних конотацій власних назв та звукової образності в конкретному національному мовою.

Зауважимо, що в німецькій мові експресивно забарвлених отономастичних одиниць даного типу не так багато, як у російській: *5 aneljamusiv* (*Judas, Satan, Antichrist, Mammon, Salomon*) – від антропонімів та три (*Eden, Babel, Sodom*) – від то-

понімів. Однак відмінною рисою німецької мови є активне включення біблійних онімів в процес іменування предметів матеріальної культури: *das Jesuskind* – ‘зображення або скульптура немовляти Ісуса’, *die Jesuslatschen* – ‘прості сандалі’.

До другого типу віднесемо лексику, що з’явилася в результаті отономастичних дериваційних процесів. Подібні одиниці можуть бути, як споконвічними утвореннями порівнюваних мов, так і запозиченими. Основою їх формування служать безпосередньо похідні від біблійних онімів і апелятивів (*Христос* → *християнин* → *християнський*; *Christ* → *Christ* → *christisch*).

В українській і німецькій мовах існує значна кількість виразів, генетичний зв’язок яких з Біблією не викликає сумнівів. До цієї групи відносяться насамперед фразеологізми, що мають у своєму складі біблійні імена. Завдяки наявності біблійного антропоніма, або топоніма такі одиниці легко розпізнаються і складають особливі структури скелету біблеїзмів порівнюваних нами мов. З цієї точки зору і в російській, і в німецькій мовах виділяються цитатні та ситуативні біблеїзми: *укр. Хома невірний і нім. ungläubiges Thomas*. У деяких випадках біблійні вирази можуть мати стійкі значення безпосередньо в тексті джерела (*укр. струсити Адама і нім. Den alten Adam ausziehen*). Всі ці вирази можна об’єднати одним загальним терміном первинні біблеїзми, які за своєю суттю одночасно є «крилатими словами».

При зіставленні таких типологічно далеких мов, як українська та німецька можна лише говорити про якусь відносну тотожність зовнішньої форми фразеологізмів. Існують і деякі лексичні розбіжності, які проявляються, наприклад, у вживанні різних стилістичних синонімів. Так, характерною рисою українських біблеїзмів в цілому є наявність у складі зворотів та значної кількості архаїзмів, що відносяться до стилістично піднесеної лексики. Однак для оборотів з власними іменами характерна тенденція до заміни архаїчних компонентів, що сприяють затемненню внутрішньої форми, що зводить практично нанівець стилістична невідповідність російських і німецьких одиниць- (*клеймо, мітка*) – *das Kainzeichen*; (*поцілунок*) – *der Judaskuss*; *милосердний самаритянин (добрий)* – *barmherziger Samariter*. Інші вторинні біблеїзми частково з’явилися результатом впливу іконографічних, мальовничих традицій (в католицтві ще й скульптури): наприклад, *нім. aussehen wie das Leiden Christi*, *укр. дивитися як Ісусик*.

Отже, так як порівнювані мови є дуже різними, то розвиток перекладу біблеїзмів на певну мову розвивався етапами, саме тому вони так різняться. Ця проблема торкається ще першопочатку перекладацької діяльності та чинників які на нього впливають.

Література

1. Бергер П., Лугман Т. Социальное конструирование реальности: Трактат социологии знания / Моск. филос. фонд. – М.: Academia-Центр;
2. Медиум, 1995.-322с.
3. Войшвилло Е.К. Понятие как форма мышления, – М.: Наука, 1989. – 238с.
4. Гальперин И.Р. Гальперин И.Р. Текст как объект лингвистического исследования. – М.: Наука, 1981. – 137с.
5. Прохоров Ю.Е, Национальные социокультурные стереотипы речевого общения и их роль в обучении русскому языку иностранцев, – М.; Педагогика-Пресс, 1996,-215с.

Конончук І.В.

старший викладач кафедри іноземної філології і перекладу,
Національного університету біоресурсів
та природокористування України

Шевчук А.А.

студентка,
Національного університету біоресурсів
та природокористування України

МОЛОДІЖНИЙ СЛЕНГ ЯК МОВНЕ ЯВИЩЕ

Ключові слова: стиль, лексичний склад, жаргон.

Лексичний склад нашої, як і будь-якої Іншої, мови містить велику кількість сленгових утворень, що відповідають певним соціальним та професійним групам людей. Упродовж часу, коли наша мова перебувала під впливом тоталітарної системи, визнавався єдиний стандарт літературної мови. Проте існування різноманітних діалектизмів, сленгізмів тощо доводить, що мова залишається динамічною системою, яка постійно живе і розвивається.

На Заході період так званого «жаргонного вибуху» вже минув (увінчавшись зокрема «Механічним апельсином» Берджеса), тоді як до України хвиля інтересу до субмов докотилась лише порівняно недавно. Сленг розвивається, змінюється дуже швидко. Це утворення, яке може як легко утворитися, так і зникнути. Ці всі зміни відбуваються для спрощення усної мови та її розуміння. Сленг – дуже живе та динамічне утворення. Його використовують у різних сферах суспільного життя. Це важлива частина мови, яка допомагає “тримати” її “живою”.

Актуальність дослідження визначається тим, що особливості молодіжного сленгу ще недостатньо вивчені. А випадки використання, наприклад, молодіжного сленгу не тільки молоддю, а й дорослими та освіченими людьми, трапляються все частіше і частіше. Молодіжний сленг є засобом спілкування великої кількості людей, об'єднаних віком, та й то досить умовно. Носіями сленгу є, як правило, люди 12 – 30 років.

Мета даної статті: дослідити особливості молодіжного сленгу в сучасній англійській мові.

Єдиного і всеосяжного визначення сленгу немає і дотепер. Неодноразові спроби розмежувати сленг і загальнонавчальної лексики або сленг і нецензурну мову не дали результатів. Дефініції сленгу, які намагаються нашвидкуруч скомпонувати у ході наукових дебатів, часто виявляються помилковими. Таким чином, у різних словниках і посібниках ми можемо зустріти безліч визначень для сленгу, таких як: «нецензурна мова», «мова неписьменних і безпутних людей», «поезія простої людини». В.О. Чеховський називає сленг «мовною грою, що допомагає особистості заявити про себе у власному мікросоціумі та водночас відокремитись разом з ним від решти суспільства».

З погляду лінгвіста, сленг – це стиль мови, що посідає місце, протилежний занадто формальній, офіційній мові. Це дуже виразні, іронічні слова, що слугують

для позначення предметів, про які говорять в повсякденному житті [2, С.2 95 – 307]. Сленг перебуває в самому кінці можливих засобів мовного спілкування і включає різні форми мови, за допомогою яких люди можуть ототожнювати себе з певними соціальними угрупованнями, починаючи з дітей, молодих бізнесменів і закінчуючи злочинцями, алкоголіками та наркоманами. Сленгові новоутворення можуть бути стилістично нейтральні та стилістично знижені. Саме на цих поняттях ґрунтується взаємозв'язок між культурою мовлення та сленговою лексикою. Стилiстично нейтральні сленгові новоутворення не засмічують мови, а стилістично знижені вважають явищем негативним. У переважній більшості випадків, коли йдеться про молодіжний сленг, люди звертаються саме до тих лексичних одиниць, які є стилістично зниженими. Якраз через це виникає нерозуміння молодіжної субмови, її заперечення, що одночасно провокує вживання не лише даних лексем, але і перехід на нецензурну лексику.

Пласт сленгової молодіжної лексики великою мірою становлять новостворені слова (неологізми), які формуються і змінюються разом зі змінами в суспільстві. Сучасний молодіжний сленг є, так би мовити, посередником між побутовою мовою і мовою субкультур. Лексеми утворюються під впливом найрізноманітніших факторів, серед яких особливо виділяються: кримінальний жаргон, власна інтерпретація серед молоді деяких термінів, зокрема медичних, тощо.

Впливає на мовне формування нових лексем й англійська мова, яка все більше й більше входить у наше життя і просто не може оминати таке явище, як молодіжний сленг. Проте, слід зазначити, що вплив англійської на молодіжну субмову є закономірним явищем. Як зазначає Д.С. Ліхачов у своїй праці «**Арготичні слова професійного мовлення**», аналогічно у колишніх німецьких, англійських жаргонах доміантний вплив мали циганська мова та ідиш [4, с. 489]. Тому не дивно, що український сучасний сленг певною мірою англізований.

Лексеми, що утворились від англійських слів, є результатом їх невдалої інтерпретації. Наприклад, *гирла* (дівчина), що пішло від перекрученого англійського *girl* (дівчина, дівчинка); у стосунку до слова *хаза* (у значенні дім, будинок) можна розглянути два варіанти виникнення, а саме: англломовне походження – з'явилося на основі англійського *house* (будинок), де буква [u] випала, а літера [a] утворилась на місці [o] для більшої схожості з українським «хата», інший варіант – український, який полягає у трактуванні походження цього слова у результаті заміни [т] на [з], що надає слову іронічного забарвлення. Слово *крейзі* (божевільний), яке досить часто трапляється у мовленні сучасної молоді, є прямим запозиченням із англійської *crazy* зі збереженням значення. Подібно утворились слова: *спікати* (англ. *speak*) – *говорити*, *бег* (англ. *bag*) – *сумка*, *пати* (*party*) – *вечірка*, *фазер* (*father*) – *батько*, *мазер* (*mother*) – *мати*, *мані* (*money*) – *гроші*, *піпли* (*people*) – *люди*, *месас* (*message*) – *повідомлення*, тощо.

Можна виявити не лише англійські запозичення, але і німецькі: *авсвайс* – *посвідчення*, *ахтунг* – *увага*, *варум* – *чому*, *вассер* – *вода*; арабізми: *кайф* – *задоволення*, *кайфувати* – *насолоджуватись* [1, 365 с.].

Специфічним сленгом, вигаданим молоддю, нерідко користуються і люди поважного віку. Питання полягає у тому, як уникнути надмірного вживання сленгу, що засмічує мову. Для української мови це актуально. Адже існують гіпотези, що первинно українського сленгу немає. Переважно український сленг утворюється під

впливом російської й «американської» мов. Нерідко сленг замінюється суржиком, і жажливо, коли він популяризується.

Заостаннірокитакожвиникла тенденція до захоплення молоді комп'ютерними іграми. Це також стало джерелом великої кількості нових сленгізмів. З'явилися нові слова для понять, до яких відносяться „аркада”, „думер” (людина, яка грає у гру „DOOM”), *бішоп* (від англ. “*bishop*” – *герой, який постає у грі в якості священика*), *киляти* (від англ. “*to kill*” – *вбивати*), *читер* (від англ. “*to cheat*” – *обманювати, грати не за правилами*) та ін. [3, С. 13 – 25]. Необхідно також зазначити, що більшість непрофесійних користувачів комп'ютерами не володіють англійською мовою на високому рівні. Але їм також необхідно користуватися новою англійською термінологією, і часто відбувається невірне читання англійського слова, і виникаючи таким способом слова стрімко входять в словниковий запас людини. Внаслідок цього, користувачі молодіжного сленгу спілкуються мовою, яку вони самі і створили.

На сьогоднішній день словник молодіжного сленгу нараховує дуже велику кількість слів. Тому молодіжний сленг має слова з тотожними або близькими значеннями, тобто синоніми. Певна річ, що чим більше слово вживають, тим більше синонімів воно має. Таке явище зв'язане з тим, що в різних регіонах України для одного й того ж терміну використовують різні сленгізми.

ЛІТЕРАТУРА

1. Єрмакова О. П. Слова, з якими ми все зустрічалися. Глумачний словник загального жаргону / О. П. Єрмакова, Е.А. Земська, Р.И. Розина – М., Эксмо, 1999. – 365 с.
2. Каращук П.М. Словообразование английского языка / П.М. Каращук. – М. Высшая Школа, 1977. – С. 295 – 307
3. Лапова Є.Б. О молодежном жаргоне. / Є.Б. Лапова. – Минск, Русский язык, 1990. – Вып.10. – С. 13 – 25
4. Лихачов Д.С. Арготичні слова професійного мовлення (1938) / / Статті ранніх років (сб-к). – Твер: Тверське обласне відділення Російського фонду культури, 1993. – 489с.

Конончук І.В.

старший викладач
кафедри іноземної філології і перекладу,
Національного університету біоресурсів
та природокористування України

Шкута А.В.

студентка,
Національного університету біоресурсів
та природокористування України

ОСНОВНІ СПОСОБИ ПЕРЕКЛАДУ ПОЕТИЧНИХ ТВОРІВ

Ключові слова: поетичний твір, перекладач, вільний переклад.

Починаючи від старокіївської доби, перекладна література відіграла надзвичайно важливу роль у нашому культурному житті і як виховний засіб, і як засіб самовиразу нації і збагачення її мови.

Поетичний твір є ключовим поняттям, що об'єднує такі терміни, як: автор-перекладач-читач. Автор або ж поет у власному творінні відображає власне бачення тієї чи іншої проблеми, використовуючи не лише певні стилістичні прийоми та правила поезики, але й досвід та знання. Кожний поет має власний унікальний авторський стиль та відчуття ритму.

Поетичні твори відзначаються особливістю художньої мови, розуміння якої вимагає добре розвинутої уяви, мислення образами, тонкого чуття, вразливості, загального розвитку. Широта художніх узагальнень у ліричних творах об'єктивно породжує у читачів різні асоціації залежно від особистого досвіду, саме сприймання лірики відзначається суб'єктивністю.

Перекладач має відчувати настрій творця та якомога точніше передавати зміст послання мовою перекладу. Перекладач – це не лише знавець мов та певних правил, необхідних для написання та відтворення поезії іншою мовою. Це – унікальна людина із енциклопедичним запасом знань, яка є всебічно розвинутою та знається на культурі, звичаях, традиціях, правилах поведінки різних народів.

Метою статті є розглянути основні способи перекладу поетичних творів.

Актуальність проблеми полягає у постійному інтересі науковців-перекладознавців до питань художнього перекладу, до історії входження перекладів різних авторів у контекст української літературної полісистеми, а також до проблеми перекодування, внутрішнього та зовнішнього відтворення поетичного тексту.

Дослідженням цієї теми займалися: В. Левик, М. Рильський, І. Корунець, Л. Бархударов, В. Коптілов та інші.

У перекладі дуже важливо зберегти розмір вірша, тобто щоб кількість рядків в оригіналі та в перекладі була відповідною.

Перекладач повинен розуміти текст, над відтворенням якого в рідній мові він працює. Не досить розуміти самі слова, — треба відчувати крізь них світогляд автора, орієнтуватися в його стилістичному прямуванні, знати обставини, в яких цей

текст народився та його місце в житті й розвитку даного автора.

«Трудність перекладача-віршовника полягає в неминучості для нього балансувати не тільки між розбіжними, інколи — дуже розбіжними, вимогами двох мов (з якої він перекладає і якою перекладає), але ще більше в неминучості балансувати межі вербальністю та музикою оригіналу, розуміючи під останнім словом усю сукупність естетичних елементів, яких дарма шукати в словнику» [7, 183].

Кожен перекладач намагається підібрати такі еквіваленти, які були б зрозумілими та загальноприйнятими у мові перекладу. Наприклад, у вірші славетного німецького поета-романтика Г. Гейне «Ein Fichtenbaum steht einsam» у німецькому оригіналі — «Ein Fichtenbaum» — це сосна, але німецькою мовою «Ein Fichtenbaum» — чоловічого роду, а перекладач Л. Первомайський замінює її на «кедр»:

Самотній кедр на стромині
В північній стоїть стороні,
І кригою, й снігом укритий,
Дрімає і мріє вві сні.

У той же час Степан Чарнецький на початку ХХ ст. у перекладі використовує слово «ялиця»:

Глядить сумна ялиця
На зимні береги;
Над нею студінь злиться,
Окутують сніги.

Первомайський намагався зберегти образ самотньої людини-чоловіка, що мріє про свою половину-жінку, яка на іншому краю світу, його переклад сповнений мелодійності, присутній елемент сонливості, тоді як у перекладі Степана Чарнецького мотив сна відсутній. Задля надання мелодійності та ліризму поезії Л. Первомайський застосовує русизм: замість літературного «скеля» — «скала», — все це задля збереження ритму та рими, задля збереження наголосу на останньому складі.

Перекладач повинен мати якщо не ґрунтовні, то принаймні достатні для перекладу знання в області філософії, естетики, етнографії (оскільки в деяких творах змальовуються деталі побуту героїв), географії, ботаніки, мореплавства, астрономії, історії мистецтв та ін. «Ідейно-образна структура оригіналу може стати в перекладі мертвою схемою, якщо перекладач не уявляє собі того суспільного середовища, в якому виник твір, тих причин, які покликали його до життя, і тих обставин, завдяки яким він продовжує жити в інших середовищах і в інші часи» [4, 52].

Дуже важливим у процесі перекладу є часовий проміжок між періодом написання поетичного твору та його розшифруванням. Це потребує неабияких знань та вмінь з боку перекладача, який до того ж має бути талановитим психологом та тлумачем. Якщо виникає ситуація, що в українській мові відсутній певний персонаж, то перекладач мусить підібрати вірний еквівалент, який є у нашій мові. Поетичні твори, котрі являються емоційно насиченими та естетично довершеними краще сприймаються реципієнтом, оскільки саме краса мови та її багатство здатні викликати у читача гарний настрій та бажання насолоджуватися скарбами літератури.

Важливим у процесі перекладу є також вибір твору, який найчастіше обумовлений внутрішніми потребами сприймаючої літератури, її здатністю певним чином

засвоїти іншонаціональне літературне явище, її здатністю певним чином (інтеграційно чи диференційно) зреагувати на його художні особливості [1, с. 129].

Поет В. Микушевич у статті «До питання про романтичний переклад» виокремлює в європейській літературі останніх двох століть три методи художнього перекладу: класицистичний, романтичний і реалістичний (об'єктивно-історичний) [6, с. 69]. Класицисти прикрашали оригінал, підганяли його під задані зразки. Представники романтичного перекладу цікавляться не стільки текстом оригіналу, скільки його потенційним контекстом. Як зазначає В. Микушевич, і для класицистів, і для романтиків інтерпретація тексту (першотвору) цілком залежала від перекладацької настанови, без урахування якої порівняння перекладу з оригіналом – справа марна, непродуктивна. Реалістичний переклад, на відміну від названих двох типів перекладу, – це «естетика відповідностей в дії», «самопізнання художнього перекладу», здатність «правильно зважити й оцінити роль тексту в художньо-естетичній цілісності» [2, с. 50-51].

На думку О. Лященко, попри існування різних теорій, класифікацій поетичного перекладу, актуальною залишається бінарна пара «вільний – точний» переклад, що в різних перекладознавчих студіях, наукових інтерпретаціях набуває різних тлумачень та уточнюється [6, с. 112].

Якщо уважно розглянути підручник І. Корунця «Вступ до перекладознавства» [3], то можна побачити два способи вільного перекладу поезії.

Вільний переклад – вже сама назва вказує на те, що йдеться про спосіб відтворення мовних одиниць, при якому котрийсь із складових компонентів цих мовних одиниць перекладається вільно. Іншими словами, не абсолютно так, як в оригіналі, а довільно, з більшою чи меншою, порівняно з оригіналом, відповідністю.

Переклад-переробка – вид вільного перекладу, який часто використовується виключно в художній літературі, причому найчастіше, як правило, зі зміною жанру твору. Виділяють два найпоширеніших способи такого перекладу: вільний переклад та вільна скорочена переробка. Для поетичних творів більш характерний перший спосіб.

Класичною ілюстрацією вільного перекладу зі зміною жанру може бути, наприклад, твір «Кентерберійські оповідки» англійського поета середньовіччя Дж. Чосера, в оригіналі написані у віршовій формі, але які стали в оригіналі важкими для читання і далеко не скрізь зрозумілими для сучасного англійського читача. Щоб не залишити тільки для історії цей твір, англійці переказали його для сучасних нащадків прозою. Перекладається твір також у прозовому варіанті.

Для прикладу наведемо перший стовпчик оригіналу цього твору:

Whan that Aprille, with hise shoures soote,
The droghte of March hath perced to the roote
And bathed every veyne in swich licour,
Of which vertu engendred is the flour;
Whan Zephirus eek with his swete breeth [9].

Це лише початок, але сучасним англійцям тяжко зрозуміти сенс віршу, що вже говорити про нас. Тому варіант з простим переказом і зміною жанру першотвору дуже чудовий.

«Весной, в апреле, когда земля просыпается от зимней спячки, со всех сторон Англии стекаются вереницы паломников в аббатство Кентербери поклониться мощам святого Фомы Бекета» [8]

Вільні переклади-переспіви оригіналів, що були особливо поширені в ХІХ ст., посідають помітне місце у творчому доробкові багатьох видатних поетів.

Для прикладу наведу переспів Лесею Українкою вірша Роберта Бернса «Гей, шотландці!» [5]. Поетеса з короткого, на шість стовпчиків твору змогла роздмухати ледь не цілу поему, включивши в неї навіть легенду про те, як Роберт спостерігав за павуком, що тче свою павутину.

Отже, поетичні твори відрізняються особливістю художньої мови, осмислення та розуміння якої вимагає добре розвинутої уяви, мислення образами, тонкого чуття, вразливості, загального розвитку. Саме вірші є тією ланкою, що об'єднує такі поняття як поет, перекладач та читач. Перекладач повинен переймати манеру та мову автора, його інтонації і ритм, зберігаючи при цьому вірність своїй мові, а в чомусь і своєї поетичної індивідуальності.

Жоден переклад не може бути абсолютно точним, оскільки сама мовна система приймаючої літератури за своїми об'єктивними даними не може досконало передати зміст оригіналу, що неминуче призводить до втрати певного об'єму інформації. Тут також замішана особистість перекладача, який при перекодуванні тексту обов'язково випустить щось зі змісту, а також його схильність продемонструвати чи не продемонструвати усі особливості оригіналу.

Література

1. Беляева Л.И. Типы восприятия художественной литературы: психологический анализ // Литература и социология. – М.: Худож. лит., 1977. 414 с.
2. Комиссаров В.Н. Лингвистика перевода. – М., 2002. – 207с.
3. Корунець І.В. Вступ до перекладознавства. Підручник – Вінниця: Нова Книга, 2008 – 512 с.
4. Левик В.В. О точности и верности. // Перевод – средство взаимного сближения народов. – М., 1987. – 216 с.
5. Леся Українка. Зібрання творів у 12 тт. – К. : Наукова думка, 1975 р., т. 2, с. 41 – 53.
6. Микушевич В. К вопросу о романтическом переводе // Актуальные проблемы теории художественного перевода : материалы всесоюзного симпозиума : в 2 т. -- М., 1967.
7. Чижевський Д. До психології читача та читання // Бібл. вісник. – 1996. – № 3. – С. 35-37.
8. <http://www.infoliolib.info/brief/briefizl1/choser.html>
9. <http://www.magister.msk.ru/library/babilon/english/chauc001.txt>

ЗНАЧЕНИЕ ЗНАНИЯ ОСОБЕННОСТЕЙ СУЩЕСТВИТЕЛЬНЫХ И АРТИКЛЕЙ НЕМЕЦКОГО ЯЗЫКА НА НАЧАЛЬНОМ ЭТАПЕ ОБУЧЕНИЯ И В ПЕРСПЕКТИВЕ

Ключевые слова/ Keywords: грамматика немецкого языка/ grammar of German language; существительное/ substantive; артикль/ article; культура речи/ culture of speech; перспектива/ perspective.

Сложность грамматических явлений немецкого языка представляет собой одну из основных проблем при его изучении. Поэтому особое значение имеет создание у студентов представления о грамматической системе немецкого языка. Особенно это важно для студентов, которые начинают изучение немецкого языка как второго в высшей школе. В настоящей работе рассматриваются некоторые особенности грамматики немецкого языка, необходимой на начальном этапе обучения студентов неязыковых специальностей высших учебных заведений, в частности, рассматриваются особенности родов существительных и соответствующих артиклей. Это может быть необходимым для определения и уточнения содержания и методов обучения немецкому языку как второму для таких студентов.

При изучении грамматики немецкого языка следует принимать во внимание не только изучение правил, представляемых в учебной и справочной литературе в форме текстов, схем и речевых моделей, но и изучение лексических элементов языка, в особенности тех, которые в некоторых случаях изменяются не по правилам, и поэтому в большей степени могут рассматриваться скорее как лексические, а не как грамматические элементы языка и требовать дополнительных усилий для их заучивания. К таким явлениям немецкого языка можно отнести систему родов существительных, когда в некоторых случаях род может определяться с помощью окончаний. Чаще всего это относится к существительным женского рода с суффиксами *-heit, -keit, -ung, -ion, -tion* [3, с.81].

В этих случаях студентам необходимо заучивать такие окончания, что позволит определять женский род многих существительных немецкого языка.

Но в некоторых случаях, например, для некоторых существительных мужского и среднего рода, требуется их специальное заучивание, когда наряду с усвоением графической и звуковой формы существительного немецкого языка, а также совокупности их основных значений в родном языке студента, необходимо запомнить еще и род каждого существительного, определяемый соответствующим артиклем. В некоторых случаях необходимо запоминать также одну или несколько форм множественного числа существительного, а иногда и их формы в косвенных падежах.

Изучение особенностей родов существительных и соответствующих артиклей немецкого языка является, таким образом, одновременно лексической и грамматической проблемой. Конечно, только в пределах начального этапа обучения немец-

кому языку нельзя овладеть в совершенстве всеми тонкостями такой системы. Кроме того, знание особенностей родов и артиклей существительных имеет меньшее значение для студентов, стремящихся преимущественно научиться чтению на немецком языке и переводу с немецкого языка. Для этих видов речевой деятельности студенту в основном необходимо только знание значения слова. Род и соответствующий артикль существительного знать для понимания несложных текстов на немецком языке необязательно. Конечно, в сложных случаях артикль может определять смысловое значение всего высказывания и отдельного существительного в высказывании, но в таких сравнительно нечастых эпизодах начального этапа обучения студент может воспользоваться для определения рода существительного словарем. Большее значение приобретает знание рода существительного при обучении письменной речи, устному и письменному переводу на немецкий язык, а также устной речи на немецком языке. Хотя и здесь артикль также может в одних случаях влиять на определение смысла высказывания, а в других иметь значение только для культуры речи, что уже во многом выходит за пределы начального этапа обучения немецкому языку. Это в большей мере задача последующих этапов, когда знание языка постоянно совершенствуется, в частности внимание уделяется заучиванию родов и соответствующих артиклей существительных. В особенности такая работа для желающих активно овладеть устной и письменной формы немецкого языка и высокой культурой речи [1]. А в случаях, когда изучающий ставит перед собой цель создавать высококачественные письменные тексты на немецком языке и письменные переводы на немецкий язык, прочное знание родов существительных и артиклей способствует экономии времени при составлении текстов (не требуется постоянно проверять род существительного с помощью словарей и справочников), созданию текстов высокой культуры, а также появлению дополнительных возможностей уделять больше внимания решению других творческих задач, которые всегда возникают при стремлении к написанию текстов, где основной задачей является соблюдение нормы языка и создание наиболее доступных для читателя форм высказывания [2].

Литература

1. Эйгер Г.В. Механизмы контроля языковой правильности высказывания / Г.В. Эйгер. – Харьков: Издательство «Основа», 1990. – 184 с.
2. Красников Ю.В. Теория речевых ошибок / Ю.В. Красников. – М.: Издательство «наука», 1980. – 124 с.
3. Смеречанський Р. І. Довідник з граматики німецької мови / Р. І. Смеречанський. - К.: Рад. шк., 1989. – 302 с.

ТАТЬЯНА КОМЛИК: ГРАНИ ПОЭТИЧЕСКОГО ТАЛАНТА ПЕРЕВОДЧИКА

Ключевые слова/ Keywords: личность переводчика/ personality of translator; иностранные языки/ foreign languages; поэзия/ poetry; путешествия/ traveling; культура/ culture.

Большой интерес исследователей вызывает личность переводчика. Речь идет уже не только о наборе стандартных знаний и качеств личности, необходимых для выполнения различных видов перевода, но и о совокупности уникальных одаренностей конкретного человека, то есть о том, что вместе с общепринятыми знаниями лексики, грамматики и других особенностей языка, а также культуры страны, особенностей конкретных видов деятельности, определяющих тематику текста, помогает создавать переводы высокого уровня, отличающиеся индивидуальным стилем, решать постоянно возникающие при переводе сложные проблемы, а также применять свою одаренность в области языков для просветительской, педагогической, литературной деятельности, для помощи людям в различных жизненных ситуациях, нести своим словом и своими деяниями свет в мир [5; 6]. С индивидуальными качествами переводчиков, их деятельностью можно знакомиться по их опубликованным переводам художественной и специальной литературы, по личным воспоминаниям, по книгам и статьям о переводе и переводчиках, по всему разнообразию созданных переводчиком других произведений: научных работ, публицистических статей, учебной литературы, художественной прозы и поэзии, а, возможно, по творческим произведениям других видов и жанров. Все это создает яркую мозаику переводческого творчества, с разных сторон показывает личность переводчика, помогает другим переводчикам осознать себя как личность, лучше реализовать себя в жизни и в профессии, решать возникающие сложные проблемы, а начинающим свою карьеру в области перевода увидеть деятельность переводчика с многих сторон, более наглядно и объемно, а также отойти от обыденных представлений об этой профессии как о знаниях только словаря и грамматики или же о знаниях в пределах программы специализированного вуза.

В настоящей работе сделана попытка показать некоторые грани творчества Татьяны Ивановны Комлик (г. Киев) – переводчика английского языка, педагога, путешественника, поэта. На ее примере можно увидеть многообразие личных качеств переводчика, который в этом случае не просто профессионал, специализирующийся на устном или письменном переводе, а человек, творящий словом, знаток разных национальных культур, гуманист, применяющий слово как инструмент для совершенствования мира.

Татьяна Комлик много путешествовала, посетила многие республики Советского Союза, где можно было познать разнообразные особенности европейской и азиатской культур. В ее биографии отразились Тянь-Шань, Фанские горы, Урал,

Кавказ и многие другие уголки нашей Земли. Во время путешествий она обогащалась впечатлениями о красоте и многообразии природы, познавала особенности культуры людей разных национальностей, что потом отобразилось в ее поэтическом творчестве.

Татьяна Комлик посещала также многие страны Западной Европы – Италию, Францию, Великобританию, Испанию, Грецию, Швейцарию, а также жила и работала некоторое время в Соединенных Штатах Америки. И во многих случаях была не только путешественником, но и переводчиком.

С открытием границ и развитием средств коммуникации многие люди получили широкие возможности посетить разные страны, многие реализовали эти возможности в качестве туристов или специалистов, командированных для выполнения различных заданий. Но далеко не каждый увидел и почувствовал уникальное своеобразие, «изюминки» посещенных стран, и, тем более, выразил свои впечатления художественным словом, чтобы и другие люди, посетившие или не посетившие эти страны, увидели бы в них дополнительно что-то интересное, необычное, поучительное, красивое. Увидели среди бесконечного потока информации, создаваемого в современном мире телевидением, Интернетом, газетами, цветными глянцевыми журналами, когда самое, казалось бы, интересное, может примелькаться, не привлечь внимания, не вызвать любопытства. Когда многие люди считают, что при необходимости информацию о стране можно всегда получить в справочных материалах, широко распространяемых в электронной и печатной форме.

Основные стихи Татьяны Комлик, отражающие ее впечатления от посещения многих стран и связанные с этим личные творческие открытия, помещены в ее сборнике поэзии «Посвящения» [3]. В этом же сборнике поэтесса воспекает единство людей в добрых делах, славит человека труда, без которого не было бы духовных и материальных ценностей в мире, посвящает стихи конкретным людям, для поэтической характеристики которых находит яркие выражения, точные слова.

Стихи, посвященные людям труда, могут включать в себя отражение переживаний и впечатлений, связанных с профессиональной деятельностью человека. Это, например, стихотворение «Ода доктору», где создан образ врача, служащего людям согласно клятве Гиппократова. Автор стремится показать в этом произведении, что для медицинского работника важны не только знание способов лечения и добросовестность в выполнении профессионального долга. Не меньшую, а, может быть, и большую роль в медицинской профессии играют личные душевные качества. Это находит свое выражение в поэтическом обращении к врачу:

Когда обступят нас лишенья,
И боль приходит даже в сны,
Мы к Вам спешим за утешеньем,
И Вы всегда любви полны.
Услышав голос Ваш прелестный,
Осмыслив мудрость добрых слов,
Вдруг чувствуешь себя чудесно
И без лекарств уже здоров [2].

И в то же время стихи Татьяны Комлик, посвященные медицинским работникам, могут содержать поэтические описания природы, размышления о прекрас-

ном, восхищение творениями архитектуры и искусства. Ведь это тоже составляющая часть образа здоровья, того человеческого сокровища, ради которого трудятся и всю жизнь учатся медики. Действительно, только когда проходят болезнь, недомогание, боль, человек вновь во всей полноте начинает воспринимать прекрасное в природе и в искусстве, а иногда после выхода из мрачного и сурового мира болезни перед ним еще ярче раскрываются красоты природы, и он еще больше начинает их ценить, ими восхищаться.

Некоторые стихотворения переводчицы и поэтессы, посвященные людям труда, можно рассматривать как своеобразное поощрение труженика, как благодарность ему за его труд, а также как источник дальнейшего вдохновения в трудовой деятельности. И не случайно многие из этих стихотворений высокого уровня опубликованы в профсоюзных газетах, например, в издании «Медик столиці» или в «Рабочем слове» – газете Юго-Западной железной дороги и ее профсоюза, на страницах которой Татьяна Комлик своей поэзией благодарит железнодорожников за их нелегкий, а часто и подвижнический труд – днем и ночью, в любую погоду, с громадной ответственностью за самое дорогое – за жизнь и здоровье людей, которая ложится практически на каждого работника, принадлежащего к железнодорожному братству [1].

А в стихотворении «Служіння» поэтесса ведет речь о предназначении каждого человека. Если тебе даны силы, ум, знания, владение словом, если ты видишь, где надо проявить милосердие – служи человечеству, своей стране, стремись каждым своим поступком изменять мир в лучшую сторону: «служіння святе в своїм серці плакаю» [4, с. 11].

Работая преимущественно устным переводчиком, Татьяна Комлик не имеет в области перевода таких заметных следов, как опубликованные переводы художественных или специальных текстов, но тем и ценнее исследование о ней как о представителе переводческого братства, познавшем через владение словом уникальную ценность души человека. И она стремится в поэтической форме передать людям свои наблюдения, свой опыт и свое желание сделать мир лучше.

Литература

1. Комлік Т.І. Залізничному братству! // Рабочее слово. – №41-42, 1– 7 листопада 2014. – с. 16.
2. Комлик Т. И. Посвящения/ Т. И. Комлик. – М.: Издательство «Красная звезда», 2012. – 84с.
3. Комлик Т.И. Ода доктору// Медик столиці. – №4 (123),- квітень 2014. – с.5.
4. Комлік Т. Служіння// Кримська світлиця: Всеукраїнська загальнополітична і літературно-художня газета. – № 35 (1816), – 29 серпня 2014. – с. 11
5. Мирам Г.Э. Профессия: переводчик/ Г.Э. Мирам. – Киев: Ника-Центр, Эльга, 1999. – 158 с.
6. Сереброва Л.Н., Павловская Л.И. Личность переводчика и перевод сложной научной книги// Актуальные вопросы переводоведения и практики перевода: сборник научных статей. – Нижний Новгород: Бюро переводов Альба, 2013. – С. 151-159.

**ПРОБЛЕМА СОЗДАНИЯ СПЕЦИАЛИСТА
КАК ЦЕЛОСТНОЙ ЛИЧНОСТИ
(НА ПРИМЕРЕ ПРОФЕССИИ ПЕРЕВОДЧИКА)**

Ключевые слова/ Keywords: модель/ model; профессия/ profession; личность/ personality; развитие/ development; переводчик/ translator.

В последние годы все больше внимания в научных исследованиях уделяется гармоничному, целостному развитию личности. Все больше людей осознают необходимость позитивных отношений, взаимопомощи и взаимовыгодного сотрудничества, что представляется неременным условием устойчивого развития стран, роста благополучия людей. Такие тенденции находят свое отражение и в профессиональном образовании и в дальнейшем профессиональном развитии специалистов. Поэтому актуальным становится рассмотрение и создание различных моделей специалиста как целостной личности, как человека, неотъемлемого от общества, в котором он живет и работает. Создание таких моделей все больше отражает стремление людей современного мира к разнообразию, к принятию во внимание личных, индивидуальных особенностей человека [2].

В этом заключается один из важнейших аспектов подобной работы. Моделей может быть много. И конкретная модель специалиста как целостной личности уже не представляет собой какую-либо жесткую конструкцию с неизменными составляющими, в которую пытаются втиснуть конкретного человека, стремясь к тому, чтобы он соответствовал всем заданным параметрам. Однако при уходе от полной жесткости модели, все же может наблюдаться сохранение в ней некоторой двойственности. Модель может представлять, например, определенное число разделов, отражающих различные направления деятельности и развития специалиста с точки зрения его жизненных ценностей [2]. Это могут быть профессиональные знания, здоровье, коммуникация с другими людьми, интерес к сферам деятельности, не связанными напрямую с профессией, знание основных особенностей окружающего мира и т.п. Это то, что необходимо практически каждому человеку, независимо от условий его жизни, профессии, общей культуры, места жительства, общей ситуации в стране и в мире.

И в то же время внутреннее содержание этих разделов модели специалиста как целостной личности может представлять собой набор вариантов, соответствующих определенным ситуациям. Подобная структура модели позволяет учесть и общечеловеческие ценности, к которым должно стремиться человечество и конкретные его представители, и одновременно учитывать огромное разнообразие жизненных ситуаций, индивидуальных качеств, профессиональной одаренности и опыта конкретных специалистов. Подобная система позволяет избежать одностороннего, формального отношения к человеку, учесть его индивидуальные особенности, целостно охватить многие сферы профессиональной и общественной деятельности. И даже та-

кая модель не может рассматриваться как совершенная и тем более как своеобразная инструкция, определяющая, как надо жить и работать, к чему стремиться.

Можно утверждать, что более важной, чем сама модель, является работа над подобными системами, общение исследователей и практиков, представителей разных профессий и общественности, что должно проходить неформально, доброжелательно, с учетом обоснованного мнения как специалистов, профессия которых рассматривается в конкретной модели, так и других людей, те, кто сотрудничает с этими специалистами, а также тех, кто является потребителем их идей, их продукции и услуг. И в то же время даже самая приблизительная модель может являться основой для организации системы обучения специалиста, его творческого развития.

Такого типа модели специалиста как целостной личности важны при организации подготовки и дальнейшего профессионального развития переводчиков, поскольку переводчик это разнообразнейшая профессия, включающая устный, письменный и синхронный переводы, перевод текстов различных жанров, предназначений и тематики. При этом речь идет также о разнообразнейших условиях перевода; сроках и объемах работы, ритмичности, вознаграждении, качестве текста, потребителях текста, их общем и профессиональном уровне, экономических и политических ситуациях в конкретных странах и в мире в целом.

Для профессионального и жизненного развития необходимо также здоровье. Переводчик – сложная, трудоемкая профессия, а некоторые ее виды признаны сложнейшей деятельностью, еще недостаточно изученной [1; 3; 4]. Это в первую очередь синхронный перевод. Поэтому необходимы знания об организации деятельности переводчика. С точки зрения сохранения его здоровья, отдыха и восстановления после выполнения работы в сложных (экстремальных) ситуациях, о методах самонаблюдения за своим состоянием и ощущениями, позволяющими не допускать переход от состояния утомления к заболеванию. Переводчику также необходимы коммуникативные способности. И не только для обеспечения коммуникации между представителями разных языков и культур. Дополнительно требуется умение использовать коммуникативные возможности для достижения поставленной цели и преодоления, возникающих в процессе этого сложных проблем. Важно и умение общаться так, чтобы сохранять свое здоровье и энергию. Необходима также и работа над культурой речи, что требуется человеку, работающему со словом. И, вероятно, не может быть высококвалифицированного переводчика без повышенного интереса к окружающему миру.

Также сложные проблемы подготовки модели специалиста как целостной личности на начальном этапе следует решать на примере отдельных видов деятельности, например, для устных или письменных переводчиков, работающих в определённых условиях. Перспективным является также исследование личности переводчика на примере жизни и деятельности конкретных специалистов.

Литература

1. Мирам Г.Э. Профессия: переводчик / Г.Э. Мирам. – Киев: Ника-Центр, Эльга, 1999. – 158 с.

2. Уваров Ю.В. Одаренность в прекрасном мире: поиск, развитие, применение / Ю.В. Уваров. – Киев: Прекрасный мир, 2010.
3. Чеботарев П.Г. Перевод как средство и предмет обучения: научно-методическое пособие / П.Г. Чеботарев. – М.: Высшая школа, 2006. – 319 с.
4. Чернов Г.В. Основы синхронного перевода / Г.В. Чернов. – М.: Высшая школа, 1987. – 256 с.

ПРАГМАТИЧНИЙ АСПЕКТ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА ПЕРЕКЛАДУ НАУКОВОГО ДИСКУРСУ

Стаття присвячена визначенню основних характеристик функціонування наукового дискурсу в прагматичному аспекті.

Ключові слова: науковий дискурс, науково-технічний текст, особливості перекладу.

ПРАГМАТИЧЕСКИЙ АСПЕКТ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ НАУЧНОГО ДИСКУРСА И ОСОБЕННОСТИ ЕГО ПЕРЕВОДА

Статья посвящена определению основных характеристик функционирования научного дискурса в прагматическом аспекте.

Ключевые слова: научный дискурс, научно-технический текст, особенности перевода.

PRAGMATIC ASPECT OF SCIENTIFIC DISCOURSE FUNCTION AND ITS TRANSLATION PECULIARITIES

This article is devoted to the definition of the main characteristic of the functioning of scientific discourse in pragmatic aspect, as well as to highlight the characteristics of its translation.

Key words: scientific discourse, scientific and technical text, translation peculiarities.

У сучасній лінгвістиці поняття дискурсу трактується неоднозначно. Воно розглядається з точки зору найрізноманітніших аспектів: і як когнітивний процес (Кубрякова Е. С.), і як текст (Ішмуратов О. Т.), і як система (Почепцов Г. Г.), і як комунікативна подія (Т. ван Дейк). У нашому дослідженні визначаємо дискурс за Арутюною Н. Д. як зв'язаний текст у сукупності з екстралінгвістичними, прагматичними й іншими факторами; текст, взятий у подієвому аспекті; мовлення, розглянуте як цілеспрямована соціальна дія, як компонент, що бере участь у взаємодії людей і в механізмах їхньої свідомості (когнітивних процесах) [1,136].

Метою роботи є аналіз прагматичного аспекту функціонування сучасного англomовного наукового дискурсу та надання загальної характеристики щодо особливостей перекладу.

Науковий дискурс не є чимось однорідним, єдиним та усталеним – його жанрова структура зазнає істотних змін: відбувається змішування жанрів, з'являються нові жанри та жанрові різновиди, натомість інші жанри трансформуються або зникають [2, 26].

До основних жанрів англійської наукової прози належать: оглядові й експериментальні статті, наукові статті типу “обговорення за круглим столом”, “інтерв'ю”,

матеріали наукових конференцій, повідомлення про майбутні та минулі конференції, нові наукові й технічні розробки, анотації, рецензії, монографії, подання на отримання грантів, традиційна та “електронна” наукова кореспонденція тощо [3, 56].

Дискурс як своєрідна “мова в мові”, але подана в соціальній реальності, існує, передусім, у текстах, але таких, що мають власну, притаманну лише їм граматику, лексикон, правила слововживання та синтаксису, особливу семантику, свої правила синонімічних заміни, а також етикет [6, 44-45]. Між науково-технічними текстами, написаними різними мовами, існують значні лексичні, граматичні та стилістичні відмінності, зумовлені особливостями граматичної будови мови, нормами і традиціями письмового наукового мовлення. Так, в англійських фахових текстах значно частіше, ніж в українських, вживається форма пасивного стану та не особової форми дієслів, дієприкметникові звороти й специфічні синтаксичні конструкції. Однією з найпомітніших особливостей наукових текстів є велика кількість різного роду поширених складних у(першу чергу – складнопідрядних) речень [4, 15].

За своєю прагматичною спрямованістю англійський науково-технічний дискурс належить до інформативного/аргументативного типу дискурсу [5, 42]. Незважаючи на широку різноманітність творів наукового дискурсу, для них є спільним те, що лексичний склад характеризують елементи загальнонавчальної лексики, які поєднуються із термінологією. Терміни являються когнітивною репрезентацією наукового дискурсу, і саме вони складають основну частину перекладу.

Отже, актуальність вивчення специфіки наукового дискурсу зумовлена його важливим місцем у міжнародному науковому спілкуванні. Дискурс слід розглядати в комплексі на лінгвістичних, когнітивних, соціальних і культурних засадах. Науковий дискурс як реально існуюче явище, відображений у наукових текстах різних жанрів, які мають власну, притаманну лише їм граматику, лексикон, правила слововживання та синтаксису, особливу семантику, свої правила синонімічних заміни, а також етикет.

Література

1. Арутюнова Н. Д. Дискурс / Н. Д. Арутюнова // Лінгвістический енциклопедический словарь. – М.: Сов. энциклопедия, 1990. – С. 136-137.
2. Белова А. Д. Лінгвістичні перспективи і прогнози у XXI столітті / А. Д. Белова // Лінгвістика XXI століття: нові дослідження і перспективи. – № 1. – К.: ЦНДВІМ-НАНУ, 2006. – С. 22-31.
3. Ільченко О. М. Етикет англійського наукового дискурсу: Монографія / О. М. Ільченко. – К.: ІВЦ «Політехніка», 2002. – 288 с.
4. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми / В. І. Карабан. – Вінниця : Нова книга, 2002. – 564 с.
5. Почепцов Г. Г. Теорія комунікації / Г. Г. Почепцов. – К.: ВЦ «Київський університет», 1999. – 308 с.
6. Слышкин Г. Г. От текста к символу: лингвокультурные концепты прецедентных текстов в сознании и дискурсе. М., 2000. – 128 с.

О КУЛЬТУРНО-ОРИЕНТИРОВАННЫХ СТРАТЕГИЯХ ПЕРЕВОДА

Ключевые слова: перевод, культурная функция перевода, стратегия перевода, культура.

Key words: translation, cultural function of translation, translation strategy, culture.

Как заметил А.Д. Швейцер, «перевод как речевая деятельность не может быть сведен к процессу, целиком и полностью осуществляемому по заданному межъязыковому алгоритму» [3]. Переводческая адекватность недостижима без привлечения экстралингвистических факторов – культуры, в рамках которой был создан исходный текст. В связи с этим вопрос о стратегиях перевода продолжает оставаться актуальным как в теории перевода, так и среди переводчиков-практиков.

В литературе нет однозначного подхода к определению переводческой стратегии. Предлагаются разнообразные определения, в которых стратегия определяется как план или программа действий, метод перевода, задача и т.д. Мы возьмем за основу определение Л. Венути, который определил стратегию перевода как задачу переводчика по выработке метода для перевода текста [5]. Л. Венути в своем исследовании стратегий перевода опирается на работы Ф. Шлейермахера, который писал, что существует лишь два метода перевода – перенос читателя к автору, либо перенос автора к читателю [4]. Оппозиции, выделенные Ф. Шлейермахером, лежат в основе выделения двух переводческих стратегий – форенизации и доместикации, – которые реализуются в контексте выполнения переводом своей культурной функции.

По определению Ф. Шлейермахера, форенизация представляет собой «этнодевиационное сопротивление ценностям культуры языка перевода, закрепляющее лингвокультурные отличия оригинального текста» [там же]. Если же переводчик переводит текст чужой культуры в соответствии с ценностями своей родной культуры, не навязывая реципиенту чужие ценности, речь идет о доместикации.

Реализация переводом своей культурной функции нашла воплощение еще в одной концепции уже российского исследователя В. Руднева [2], являющегося автором новой версии перевода произведения А. Миллна *Winnie-the-Pooh*. Он вводит понятия аналитического и синтетического разновидностей перевода. Основная задача аналитического перевода – каждым словом, каждой строкой напоминать читателю, что перед ним переведенный текст:

(1) *«Должно быть, ты его где-то потерял», – говорит Winnie Пух.*

(2) *И пока он смеялся – Crack! – с грохотом голова Heffalump'a ударилась об корень ...*

(3) *И прямо под Дверным Молотком висело объявление, гласившее: PLES RING IF AN RNSER IS REQIRD.*

Приведенные примеры демонстрируют сохранение переводчиком иноязычности перевода, что проявляется в сохранении имен персонажей, реплик, зву-

коподражаний на английском языке, то есть он отказывается от прагматической адаптации в переводе, чтобы читатель помнил, в какой языковой среде он находится.

Деление перевода на синтетический и аналитический, предложенное В. Рудневым, напоминает не только выделенные Ф. Шлейермахером стратегии доместики и фореинизации, но и вызывает аналогию с коммуникативным и филологическим переводом. Коммуникативный перевод имеет целью донести до читателя содержание исходного сообщения на языке оригинала средствами, максимально соответствующими нормам языка перевода в целях беспрепятственного понимания текста читателем перевода. Однако такой текст теряет специфические особенности стиля автора исходного текста. Цель филологического перевода – максимально приблизить читателя к автору. При этом создается текст, содержащий инокультурные реалии, непривычные образы, нарушающий конвенциональные нормы языка перевода.

Противопоставление коммуникативного и филологического переводов коррелирует с еще одной оппозицией – *covert vs. overt translation* (скрытый vs. открытый перевод). Данные виды перевода также являются результатами разного типа реконтекстуализации культуры. Скрытый перевод – это перевод, который пользуется статусом оригинала в культуре переводного языка. Он далек от культуры исходного языка, лишен всякой связи с ней. Примером может служить туристический буклет, написанный специально для реципиента, говорящего на переводном языке. Открытый перевод, напротив, не вписывается в рамки культуры реципиента.

В заключение отметим, что нет «правильной» или «неправильной» стратегии перевода. Качественный перевод всегда представляет собой некий баланс этих подходов, обусловленный как типом переводимого текста, так и контекстом его использования. В некоторых контекстах даже пресловутую *хрущевку* можно переводить как *separate apartment*, но чаще всего стоит сохранять культурную отсылку.

Список использованной литературы

1. Руднев, В. П. Алан Милн. Winnie Пух. Дом в Медвежьем Углу. – М.: Аграф, 2000. – 320 с.
2. Швейцер А.Д. Теория перевода (статус, проблемы, аспекты) [Текст]. – М.: Наука, 1988. – 215 с.
3. Schleiermacher, F.D.E. *Über die verschiedenen Methoden des Uebersetzens // F. Schleiermacher's sämtliche Werke. Zur Philosophie, 2-er Band.* – Berlin, 1838. – S. 207-245.
4. Venuti, L. *Strategies of translation.* – London and New York: Routledge, 1998. – P. 240-244.